

REQUESENS

Pla estratègic de la Vall i Castell de Requesens

Maria Laura Baena Espinosa

Treball de Final de Màster

Tutora: Mònica Maspoch

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural i Museologia

Universitat de Barcelona - Juny 2021

Agraïments

Vull agrair el seu temps i generositat a la Conxita i Iraida de Requesens, a Marta de Baussitges, a Jordi del Montseny i a Bartomeu del PNIN de l'Albera, a les companyes Maria Losada i Paula Solé pel seu suport personal, i a la meva tutora per la comprensió i les paraules encoratjadores.

«Arribant des de la carretera de Cantallops, l'única que dóna accés a Requesens, trobarem boscos, un castell romàntic, menhirs, antigues construccions que ja no sabem per a què es feien servir, muntanyes, un rierol, algunes vaques, i sobre tot, silenci.»

(Josep Tarrús, 2002)

Presentació 1

PART 1 ANÀLISI I DIAGNOSI

1 Introducció a Requesens 3

2 Justificació i objectiu general 5

3 Context: el paisatge 6

4 Anàlisi Interna 9

4.1 Anàlisi territorial 9

Geografia i demografia 10

Economia i turisme 11

Patrimoni cultural a l'Alt Empordà 12

4.2 Anàlisi històrica 15

Primers pobladors 15

Els orígens medievals 16

La reforma modernista 18

Requesens al segle XX 20

4.3 Anàlisi patrimonial

Patrimoni natural 21

Patrimoni arqueològic 25

Patrimoni arquitectònic 27

Patrimoni immaterial 38

4.4 Anàlisi de gestió 41

5 Anàlisi sectorial 45

5.1 Els castells a Catalunya 45

5.2 Benchmarking 46

5.3 Conclusions 49

6 Diagnosi 50

Anàlisi DAFO 50

Conclusions 51

PART 2 PLA ESTRATÈGIC

7 Missió i Visió 53

8 Objectius estratègics 54

9 Proposta 56

9.1 Presentació 56

9.2 Pla d'usos 57

9.3 Pla de dinamització 66

9.4 Pla de comunicació 69

9.5 Model de gestió 71

10 Pla d'actuació 75

10.1 Línies d'actuació 76

10.2 Cronograma 82

10.3 Finançament 84

10.4 Avaluació 87

11 Comentari final 88

Bibliografia 89

Annexos 92

Annex 1 Arbres singulars de Requesens 92

Annex 2 Fitxa unitat de paisatge 96

Annex 3 Arxiu gràfic restauració Castell 98

Annex 4 Documentació fotogràfica Castell 103

Presentació

El present treball és un pla estratègic dirigit a millorar l'ús i gestió del Castell de Requesens i la Vall del mateix nom.

L'elecció del tema es deu al coneixement que vaig tenir de l'existència d'aquest magnífic Castell per part de la mateixa família propietària, i la seva trista situació per la manca de recursos privats i públics. Així que em vaig proposar, a través d'aquest treball, buscar maneres de millorar aquestes circumstàncies. Emperò un cop allà, en veure el paisatge del bell Castell enmig de la vall, sobre uns boscos vells protegits per la seva biodiversitat, em vaig adonar del gran potencial del lloc i de la interdependència entre Castell i entorn, i vaig ampliar el treball al conjunt de la vall.

El treball consta de dues parts. La primera part està dedicada a l'anàlisi interna i la consegüent diagnosi. El procés d'investigació i anàlisi va ser llarg per la gran quantitat i diversitat d'elements patrimonials trobats, característica que es reflecteix en un extens subapartat dedicat a l'anàlisi patrimonial. També l'anàlisi històrica té un pes important en el valor intrínsec de Requesens, motiu pel qual se li dedica especial atenció en l'apartat d'anàlisi interna. La segona part es dedica al desenvolupament del pla estratègic, amb una proposta centrada en un nou pla d'usos i un pla ordenat d'actuacions.

Com a apunt d'aclariment, durant el treball s'utilitza indistintament tant el terme de Vall de Requesens com de muntanya de Requesens, que fa referència a la mateixa muntanya (on se situa el Castell) i tot el seu entorn. Ambdós termes són correctes i igualment emprats. També s'utilitzarà a vegades la forma de Muntanya de Requesens, terme utilitzat per la població local i amb cert matís de pertinença.

Part 1 Anàlisi i Diagnosi

1 Introducció a Requesens

L'antic terme de Requesens és una regió muntanyosa de bosc frondós del Pirineu Oriental, situat al terme municipal de la Jonquera. Aquest comprèn tot el territori oriental del municipi i ocupa, amb unes 2000 ha, més d'una tercera part de la seva superfície. Es tracta d'una vall amagada entre les dues vies de comunicació més importants del Pirineu: la Jonquera i Portbou-Cervera, que tot i la seva proximitat, especialment de la Jonquera, es manté aïllada i encara força desconeguda, apartada de poblacions i punts turístics massificats, però rica en elements patrimonials històrics, culturals i naturals.

La regió es troba ben delimitada geogràficament, ocupant tota la vessant sud del Puig Neulós, pic culminant de la Serra de l'Albera i lloc de naixement de la capçalera del riu Anyet, aquí anomenat riera de Requesens. La carena de la serra fa de frontera natural i administrativa amb França. A la vall que forma, sobre un turó, es troba el Castell

de Requesens, imponent i majestuós sobre tot el paisatge que l'envolta. Pel sud la geografia s'obre cap a la plana de l'Empordà i limita amb el municipi de Cantallops, què és també la població més propera. La carretera que surt del poble és l'única via d'entrada i sortida de vehicles de Requesens.

L'element central de Requesens és sens dubte el seu Castell mil·lenari, aixecat

Imatge 1 Castell de Requesens i boscos de l'Albera. Font: Administració Requesens

originàriament al segle XI i reconstruït en època modernista pel comte de Peralada en estil neomedieval. Es tracta d'una edificació espectacular, que al trobar-se al mig d'aquest paisatge funciona com a continu punt de referència visual i ha esdevingut, al llarg dels segles, símbol de Requesens. Però la llista d'elements patrimonials és llarga. Més endavant es fa una anàlisi completa, però per

ara podríem esmentar, per exemple, les antigues masies, els menhirs o les barraques de pedra, en conjunt un ventall patrimonial històric i arquitectònic considerable.

Però el més remarcable de Requesens és el seu patrimoni natural, reconegut amb la distinció de Paratge Natural de l'Albera. Un entorn natural únic que juntament els altres béns patrimonials conforma un patrimoni paisatgístic extraordinari.

Ens trobem en definitiva amb un territori on es juxtaposen múltiples aspectes: un patrimoni històric, un ecosis-

tema de muntanya singular, un paisatge excepcional, una mostra àmplia de l'arquitectura popular i les indústries tradicionals, arquitectura històrica destacada, i un patrimoni immaterial lligat a tots aquests elements, que fa de tot plegat un conjunt patrimonial a nivell natural, històric, cultural i paisatgístic.

No obstant això, l'abandonament que ha patit durant segles, i encara

1 Introducció a Requesens

actualment en certs aspectes, es fa obvi. Un abandonament que té múltiples causes: l'abandó dels propietaris originals durant segles, l'abandó actual institucional, la manca de recursos dels actuals propietaris, la localització remota i desconeixença de la població i, especialment, la pèrdua total dels seus habitants a mitjans del segle XX.

Més enllà de la protecció del seu patrimoni natural (El massís de l'Albera es cataloga com a Paratge Natural el 1986), tot semblava indicar la degradació continuada dels elements arquitectònics, degradació molt avançada ja en les construccions populars - més fràgils-, però també visible al Castell. Inesperadament, un greu incendi l'any 90 provocat involuntàriament per uns pernoctants va marcar el punt d'inflexió, i va persuadir els propietaris d'adoptar unes mesures mínimes de vigilància i prevenció. Com a primera mesura van tancar l'accés. Després d'aquest episodi, molt a poc a poc, la propietat es va anar implicant en la conservació i difusió d'aquest patrimoni declarat BCIN.

Actualment, i només des del 2015, el Castell és visitable en les hores i dies convinguts (habitualment caps de setmana i festius) i s'ha recuperat part del Veïnat de Requesens per oferir serveis de restauració i hostatgeria. Aquesta primera activació patrimonial del Castell ha suposat un canvi de millora dràstic en la situació no només del Castell sinó en general de tot el terme de Requesens. La propietat actual, molt implicada, vol que la visita a Requesens sigui una experiència cultural que creï un impacte al territori, tot i que no tenen un pla definit. Un projecte ambiciós, però que han tirat endavant fins ara sense massa medis més que la pròpia iniciativa. En aquestes circumstàncies, aquest treball es planteja com un pla estratègic que contribueixi a definir aquest projecte que acaba de néixer, un projecte que podria redefinir aquest territori i contribuir al desenvolupament rural de tota la regió.

Imatge 2 Paisatge de Requesens Font: Wikimedia Commons

2 Justificació i objectiu general

Justificació del projecte

La Vall de Requesens és un indret d'una qualitat paisatgística i patrimonial excepcional, però poc conegut a causa de la manca de gestió a nivell cultural que ha tingut fins ara, i que ha portat a la degradació molts dels seus elements patrimonials. El present treball vol millorar aquestes condicions, definint uns objectius a mitjà i llarg termini i marcant un pla d'acció organitzat segons unes línies estratègiques. L'objectiu principal és donar a aquest projecte una estructura sòlida que ara mateix manca. Un projecte és ampli i complex, i per això durant tot el procés s'ha mantingut una visió de conjunt ancorada en el paisatge i s'ha tingut en compte els aspectes social, econòmic i patrimonial.

La nostra proposta consisteix a analitzar el conjunt de recursos patrimonials de Requesens i la seva gestió per fer després una diagnosi i una proposta d'actuació en clau estratègica que s'ajusti al projecte ja existent. Volem que aquest sigui un primer instrument de planificació que pugui ser útil als propietaris de Requesens, i els pugui guiar de manera pràctica en la gestió d'aquest patrimoni a compartir.

Aquest lloc té sens dubte un gran potencial i les possibilitats són infinites. En última instància, es tracta que la ciutadania, especialment de la comarca, però també de tot Catalunya, redescobreixi aquest espai i en faci ús, un espai viu, on aprendre i gaudir.

Objectiu general

L'objectiu d'aquest pla estratègic és contribuir a una millor gestió del patrimoni de la Vall de Requesens amb un programa integrador i direccional que el potenciï com a oferta turística i cultural de l'Alt Empordà.

3 Context: el paisatge

Què va fer que un comte del s. XIX volgués reconstruir a partir d'unes runes un espectacular Castell? En un paisatge ple d'història i natura com aquest, on el caràcter paisatgístic i l'atmosfera és tan particular, l'esperit del lloc o *genius loci* sembla que ens parli amb un llenguatge ple de sentit i significat. Sens dubte, aquell comte devia sentir aquella veu i va portar a terme la visió que li va inspirar. El Castell resultant sembla sorgir del bosc mateix i exalta el paisatge del qual forma part. Perquè sens dubte, allò que caracteritza Requesens és el paisatge. Però, què entenem per paisatge? Aquest terme, tradicionalment lligat al camp de la geografia i de l'art, ha anat agafant força en les últimes dècades com a concepte aplicat al patrimoni cultural. El paisatge, tot i que sovint s'utilitza només per referir-se a la panoràmica o a un sentit estètic, és un concepte complex resultat de factors molt diversos com són l'orografia d'un territori, el seu clima i ecosistema, la societat que l'habita, la història, l'activitat humana, etc. És a dir, en primera instància és un element físic, o un conjunt d'elements físics, que per tant es poden analitzar des d'un vessant científic. Però només amb aquesta aproximació ens quedarem curts. A l'hora d'estudiar un paisatge també haurem d'observar-lo des d'un punt de vista fenomenològic, ja que un paisatge es defineix sobretot per com les persones el perceben.

El Conveni Europeu del Paisatge

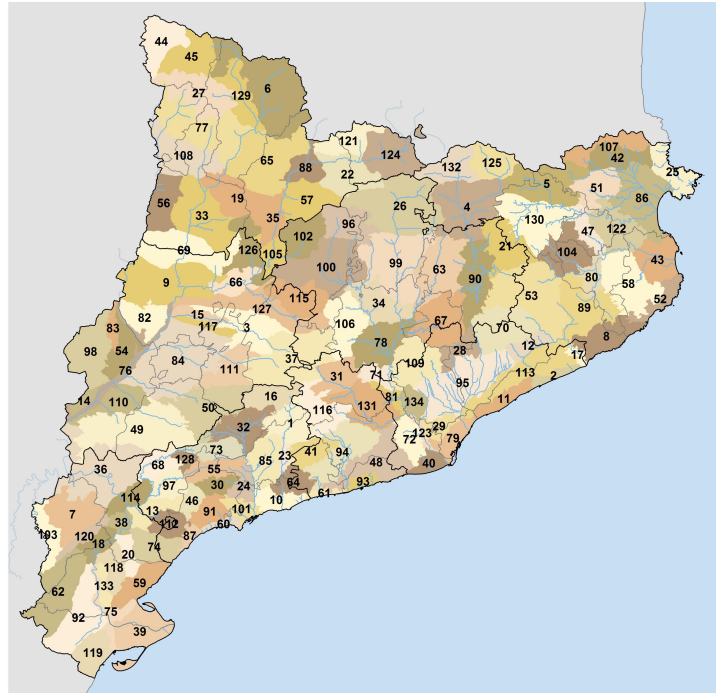
Seguint aquesta línia, el **Conveni Europeu del Paisatge** (2000) ens diu que «'paisatge' fa referència a una àrea, tal com la percebi la gent, el caràcter de la qual és resultat de l'acció i la interacció de factors naturals i/o humans». El conveni emfatitza amb aquesta definició els valors simbòlics que la població atribueix al paisatge en funció de com aquest és percebut. Aquest conveni va ser

determinant perquè, a diferència d'altres convenis anteriors que compartimentaven diferents àmbits del patrimoni (patrimoni cultural, immaterial, immoble, conservació de la natura, etc.), en aquest es fusionen per primera vegada els conceptes de patrimoni cultural i patrimoni natural, en una visió integral que és la de paisatge. Perquè, en síntesi, de la interacció natura i cultura en diem paisatge (Sala, 2018). El conveni també marca unes pautes com les d'establir i implementar polítiques paisatgístiques concretes i introdueix la dimensió social del paisatge, ja que el conveni, promogut pel Consell d'Europa i ratificat actualment per 38 països, considera el paisatge com un element fonamental per al benestar social, individual i col·lectiu.

Els Catàlegs de Paisatge

Dintre d'aquest marc legal, la Generalitat de Catalunya crea el 2004 l'**Observatori del Paisatge** i, poc després, la Llei 8/2005 de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge (Llei del Paisatge de Catalunya). Aquesta contemplava, entre altres accions, l'avaluació física i simbòlica dels paisatges de Catalunya. Una feina monumental duta a terme per l'Observatori del Paisatge i concretada amb l'elaboració dels Catàlegs de Paisatge. Un total de 8 catàlegs que corresponen als 8 àmbits de planificació territorial: Alt Pirineu i Aran, Camp de Tarragona, Comarques Centrals, Comarques Gironines, Penedès, Regió Metropolitana de Barcelona, Terres de l'Ebre i Terres de Lleida.

Dintre de cadascun d'aquests àmbits, els catàlegs defineixen unes **unitats de paisatge** amb característiques i dinàmiques comunes a nivell ambiental, cultural, perceptiu i simbòlic, que li confereixen una idiosincràsia diferenciada de la

Imatge 3 Les 134 unitats de paisatge de Catalunya.

Font: Generalitat de Catalunya

resta del territori. El resultat és un inventari dels diferents paisatges de Catalunya amb un total de 134 unitats de paisatge diferenciades, número que ajuda a entendre la notable diversitat paisatgística del país. Aquests catàlegs no només defineixen els diferents paisatges de Catalunya, també avaluen seu estat actual, marquen objectius de qualitat i recomanen propostes de criteris i accions. En resum, els catàlegs són una eina per entendre, protegir, valoritzar, gestionar i planificar els paisatges de Catalunya.

Carta del Paisatge de l'Alt Empordà

Una altra eina clau en la gestió del paisatge són les **cartes de paisatge**. La Llei del Paisatge de 2005 defineix les cartes del paisatge com a "instruments de concertació d'estratègies entre els agents públics i els privats, aplicables a

Els Valors del Paisatge

Els catàlegs de paisatge estableixen uns valors paisatgístics normatius que ajuden a una avaluació acurada del paisatge en els seus diferents aspectes. Cada catàleg ha definit els seus propis valors, que poden variar segons la unitat de paisatge. Al Catàleg de Paisatge de les Comarques Gironines (2014) aquests valors de referència són:

- **Valors naturals i ecològics**, referits als factors o elements que determinen la qualitat del medi natural.
- **Valors estètics**, relacionats amb la capacitat que té un paisatge per a transmetre un determinat sentiment de bellesa.
- **Valors històrics**, que corresponen als testimonis més rellevants que l'ésser humà ha deixat en el paisatge al llarg de la història.
- **Valors productius**, relacionats amb la capacitat d'un paisatge per a proporcionar beneficis econòmics, convertint els seus elements en recursos.
- **Valors d'ús social**, relacionats amb la utilització que un individu o un determinat col·lectiu fan d'un paisatge.
- **Valors religiosos i espirituals**, corresponents a elements del paisatge o paisatges en el seu conjunt que es relacionen amb pràctiques i creences de caràcter diví.
- **Valors simbòlics i identitaris**, corresponents a la identificació que un determinat col·lectiu sent vers un paisatge.

3 Context: el paisatge

escala local supramunicipal o comarcal, per tal de dur a terme actuacions de protecció, gestió i ordenació del paisatge, que tinguin per objectiu mantenir-ne els valors." A diferència dels catàlegs, promoguts des de l'Observatori del Paisatge i enfocats en l'avaluació i la planificació, les cartes són un instrument voluntari entre els agents públics o civils d'un territori orientat a promoure la millora del paisatge i la qualitat de vida de les comunitats mitjançant l'establiment d'objectius, acords i estratègies de gestió¹. Sempre en concordança amb el catàleg de paisatge al qual pertany geogràficament.

En el cas que ens ocupa, la Carta del Paisatge de l'Alt Empordà va ser promoguda i coordinada des del Consell Comarcal de l'Alt Empordà amb la implicació d'entitats públiques, representants i experts. El procés va ser àmpliament participatiu i va donar com a resultat un llistat d'objectius de qualitat paisatgística i 6 grans acords (*Acords de la Carta de Paisatge de l'Alt Empordà*), que es van concretar en 33 compromisos estructurants i 17 compromisos específics. Creiem que qualsevol entitat, pública o privada, que treballi amb el territori a nivell paisatgístic o patrimonial, com en el nostre cas, hauria de conèixer aquests compromisos i tenir-los en compte, encara que no sigui part signant.

Les Cartes del Paisatge són eines recents que trobem només en alguns territoris, però que estan demostrant ser molt útils. A més de la iniciativa de l'Alt Empordà, hi ha set cartes més: les Cartes del Paisatge de l'Alt Penedès, el Berguedà, la Vall de Camprodon, el Priorat, el Lluçanès, el Garraf i la Conca de Barberà.

¹ Carta del Paisatge de l'Alt Empordà. Document d'acords per a la protecció, ordenació i millora dels paisatges de l'Alt Empordà.

Acords de la Carta del Paisatge de l'Alt Empordà

1. Crear una xarxa de camins i miradors per afavorir el coneixement, la interpretació i gaudi del paisatge.
2. Dissenyar i aplicar un programa d'educació i sensibilització en paisatge, dirigit a les escoles i a la població en general.
3. Potenciar els valors del paisatge com a factors de desenvolupament econòmic harmònic i competitiu.
4. Promoure l'adopció de criteris paisatgístics en el planejament i la pràctica urbanística municipal com a estratègia de millora de la qualitat de vida
5. Impulsar projectes exemplars d'ordenació, restauració i millora paisatgística.
6. Crear l'oficina comarcal del paisatge de l'Alt Empordà com a instrument per a la implementació i el seguiment de la carta de paisatge.

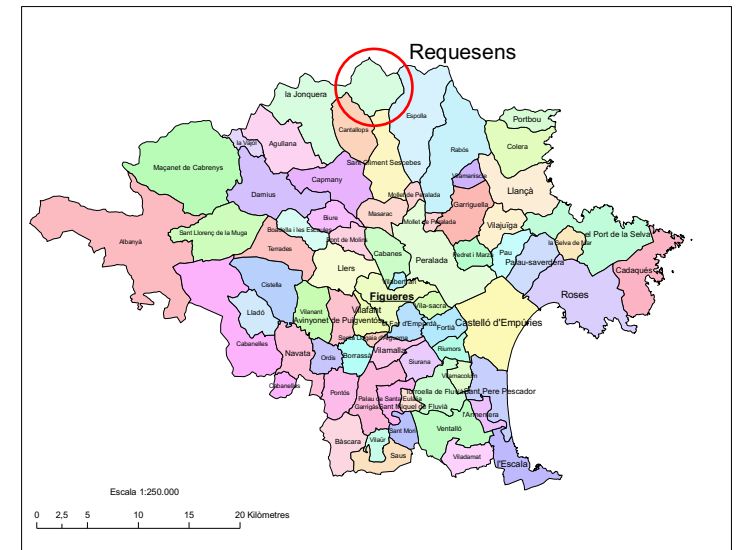
4 Anàlisi interna

4.1 Anàlisi territorial

Com dèiem a la introducció, Requesens és una part del territori ben definida per la seva geografia. Aquesta és la que ha permès que el lloc conservés la seva idiosincràsia al llarg del segle fins a època recent.

Situat a l'extrem nord de la comarca de l'Alt Empordà (Girona), Requesens queda protegit entre les últimes muntanyes del Pirineu, en el seu descens cap al mar per la Serra de l'Albera. Aquesta s'estén des del Coll del Pertús (la Jonquera) fins al mar Mediterrani, i des de la plana de l'Empordà pel sud a la plana del Vallespir i el Rosselló pel nord. La carena que forma sempre ha funcionat com a frontera natural i política, abans entre els comtats de l'Empordà i el Rosselló, i des del s. XVII entre els estats d'Espanya i França. Requesens és una de les valls amagades d'aquesta serra a la seva vessant sud, just a sota del Puig Neulós, el pic més alt de la Serra de l'Albera, amb 1.257 m. Aquest cim ofereix unes vistes impressionants de la plana del Rosselló, el Canigó i l'Alt Empordà.

El terme de Requesens, amb 2.036 hectàrees, limita al nord amb els cantons francesos de l'Albera, Roca de l'Albera i Sureda, i pel sud amb els municipis de Cantallops, Sant Climent Sescebes i Espolla. Administrativament, Requesens pertany al municipi de la Jonquera, tot i que geogràficament el terme està situat entre Cantallops i Espolla. Degut a aquesta peculiaritat i les diferències entre Requesens i la resta de la Jonquera pel que fa a entorn i activitats econòmiques, es té en compte en aquesta anàlisi territorial tant el municipi de la Jonquera com la comarca de l'Alt Empordà. Això ens donarà una visió més realista i de conjunt, ja que Requesens, per la seva situació geogràfica en una vall que mira cap a la plana de l'Empordà i el mar, té més relació, proximitat i semblances amb municipis veïns com Cantallops, San Climent o Mollet de Peralada que amb el municipi al qual pertany, ja sigui a nivell geogràfic, paisatgístic o econòmic.

Imatge 4 Situació de Requesens al mapa de municipis de l'Alt Empordà. Font: Wikimedia Commons

Imatge 5 Situació de Requesens. Font: Google Maps

Geografia i Demografia

Per entendre bé el context de Requesens, creiem que és interessant parlar primer de la comarca de l'Alt Empordà, i després el municipi de la Jonquera, un punt realment antagònic a la resta de la comarca. L'Alt Empordà es troba a l'extrem nord-est del país i té una superfície de 1.357,54 km². És la 4a comarca per extensió de superfície de Catalunya. Pel seu enclavament geogràfic la comarca presenta tres zones ben diferenciades. La més emblemàtica d'aquestes és la plana alt-empordanesa, que ocupa la major part del seu territori pel centre, est i sud. Es caracteritza per ser molt planer i tenir una bona xarxa hidrogràfica gràcies a la proximitat de les muntanyes, característiques que han afavorit històricament l'explotació agrícola d'aquesta zona. La segona és la zona litoral, abrupta al nord fins a Cap de Creus, i baixa des del golf de Roses fins a l'Escala, continuació de la plana. Per últim la zona de muntanyes, que encerclen la plana pel nord -amb la serra de l'Albera i la seva prolongació fins cap de Creus per la serra de Rodes-, i pel nord-oest -amb el massís de les Salines i els pics més alts de la comarca-. Per sota de les Salines trobem altres serres prepiriniques més baixes. Aquests espais muntanyosos presenten unes condicions molt diferents dels espais de la plana i del litoral, que es tradueix en una clara desestructuració del territori i, a la pràctica, en una important falta de cohesió territorial, que fa que la majoria d'aquestes zones muntanyoses es desenvolupi al marge dels principals nuclis i eixos de la comarca, com és el cas de Requesens. Segons l'anàlisi que en fa el Consell Comarcal de l'Alt Empordà a la seva web², «aquest desequilibri territorial ha donat com a resultat diferents tipologies de creixement, amb uns espais abocats al

creixement urbà, de les infraestructures i de les activitats, i uns altres espais amb petits municipis molt vinculats amb l'entorn i que tenen plenament assumit un estil de vida i de creixement molt diferent als grans nuclis de població de la comarca».

A nivell administratiu, l'Alt Empordà és la comarca catalana amb més municipis (68) però no una de les que té major superfície, això vol dir un territori molt fragmentat en petites localitats. En total, la comarca té uns 140.000 habitants, amb una densitat de població baixa, gran part de la qual viu a la capital (Figueres) i a la costa, repartit sobretot entre l'Escala i Roses. La resta de la població es troba molt distribuïda en pobles de menys de mil habitants esquitxats en una cinquantena de municipis per tota la plana. Així mateix, s'ha de tenir en compte l'augment de població que suposa el turisme, molt consolidat i concentrat a un 10% dels municipis, principalment Roses, l'Escala i Castelló d'Empúries. Cal afegir a més l'anomenada població estacional o flotant³, de turisme i segones residències, que en moltes poblacions equivalen o fins i tot superen a la població resident. Així doncs podem afirmar que el turisme és de gran importància per a tota la comarca.

El municipi on es troba Requesens, la Jonquera, només té 56,93 km², però és cabdal al territori al ser la via de pas més important de Catalunya i Espanya cap a la resta d'Europa. Geogràficament, el seu territori està dividit en dos sectors ben diferenciats: la zona de ponent, formada per la conca del Llobregat de l'Empordà, i que comprèn la vila de la Jonquera i els altres nuclis de

² <https://www.alttemporda.org/portal/el-model-territorial-comarcal/la-cohesio-territorial/elements-de-cohesio>

³ Es calcula que un terç dels habitatges totals de la comarca són segones residències. Segons IDESCAT això fa augmentar la població de mitjana a tota la comarca casi un 15%, segons l'equivalència a temps complert anual (ETCA).

població, i la zona de llevant, que comprèn la conca de l'Anyet, i configura el territori de Requesens, oficialment sense habitants.

Com que gran part de la Jonquera són boscos i zones naturals protegides, l'únic nucli de població important és la vila de la Jonquera, amb 3.233 habitants⁴. El segon nucli de població important és el fronterer Pertús (també conegut com els Límits) amb només 40 habitants. Així doncs la densitat de població és baixa (57,8 hab./km²), quasi la meitat que la mitjana de la comarca. Una altra dada important és que més de la meitat de la població ha nascut fora de Catalunya.

Municipi de la Jonquera / Nom de l'ens	Habitants
Canadal	4
Veïnat de Canadal -Disseminat-	4
Jonquera, la	3.241
Jonquera, la	3.233
Disseminat de la Jonquera	8
Límits, els	40
Límits, els	40
Requesens	0
Requesens -Disseminat-	0
Sant Julià	5
Veïnat de Sant Julià -Disseminat-	5

Taula 1 Habitants de la Jonquera. Font: Idescat

Economia i Turisme

L'economia de l'Alt Empordà es basa en gran part en el sector serveis (turisme i comerç al detall), imposant-se sobre el sector primari (ramaderia i agricultura), que havia sigut l'economia tradicional. Aquesta tendència es va fer

encara més forta des de la caiguda de la construcció a partir de la crisi del 2008. Durant els últims anys l'economia ha anat creixent, seguint la tendència a Catalunya (fins al 2020), especialment serveis i, sorprenentment, el sector primari. El sector de la indústria, tot i les bones comunicacions (terrestre, aèria i ferroviària, proximitat amb França) es troba molt estancada.

La capital, Figueres, és amb diferència la ciutat més urbanitzada, industrialitzada i la que concentra més empreses de la comarca, que mai ha estat una zona molt industrialitzada, i des de fa dècades han demostrat una vocació de turisme. Això ha fet que la comarca hagi mantingut un entorn rural, cosa que, per una banda, el turisme rural ha sabut aprofitar, i per una altra banda, afavoreix un creixement del primer sector com passa actualment. D'aquesta manera, tot i que el pes del turisme es concentra a la costa i en punts molts concrets, actualment hi ha cert equilibri.

La situació estratègica de l'Alt Empordà, el seu clima, la diversitat paisatgística, la bona comunicació i especialment la gran quantitat de béns patrimonials fa d'aquesta comarca un lloc privilegiat per a l'activitat turística. Els atractius són molts i molt variats. L'activitat més popular amb diferència és el turisme de 'sol i platja' de la Costa Brava, però el turisme cultural és també significatiu i el que li dona un valor distintiu a aquesta destinació. L'Empordà té una forta marca identitària basada en dos punts: l'Empordà com a terra d'artistes (amb Dalí i Pla com a primers ambaixadors), i l'Empordà com a terra de tradicions, propiciat per la baixa industrialització i una economia rural (els petits pobles quasi medievals de la plana, els pobles de pescadors, la natura abundant, les cales encara 'salvatges'...). Podríem dir que ambdós són conceptes molt estètics que atrauen el turisme. Tant és així que, com s'explicava més amunt, a

⁴ Font: Idescat. <https://www.idescat.cat/emex/?id=170865>

més de les places d'hotels i càmpings, l'Empordà és molt popular per a habitatges de segona residència. La Jonquera però, viu una realitat molt diferent.

Estimacions de població ETCA i de població estacional ETCA. Alt Empordà				
	Població estacional ETCA	Població resident	Població ETCA	Població ETCA (%)
2018	18.377	140.569	158.946	113,1
2017	19.509	139.705	159.214	114,0
2016	16.306	140.118	156.424	111,6
2015	18.306	139.838	158.144	113,1

Unitats: Persones en equivalència a temps complet anual (ETCA).
Notes: Població ETCA (%) = Població ETCA / Població resident x 100.

Taula 2 Estimacions de població estacional (base 2016). Font: Idescat

Com a municipi d'interior i muntanya, la Jonquera havia basat la seva economia tradicionalment a l'agricultura de secà i l'explotació dels boscos, destacant la indústria del suro, actualment però, és un municipi plenament comercial. Amb poc més de 3.000 habitants, la Jonquera acull vuit grans centres comercials, a més dels supermercats, estancs, restaurants, etc., donant feina a milers de treballadors del municipi i els voltants. El 90% de clients i consumidors són francesos. També són coneguts els prostíbuls i clubs nocturns de la zona, que aprofiten la prohibició d'aquests negocis a França. Aquests tipus d'activitats, però perjudiquen molt la imatge del municipi.

El turisme també està completament centrat en el comerç, autodenominant-se 'municipi-comercial', que com hem dit, viu del client francès, igual que els

clubs nocturns. Atraure a un altre tipus de turistes seria molt complicat, i des de les institucions públiques s'han resignat a aquesta situació. La Jonquera és vista com el gran centre comercial en el millor dels casos, o com el gran bordell del sud d'Europa en els pitjors, ambdós casos una pobre publicitat pel sector turístic-cultural.

Requesens, en canvi, ha quedat al marge de tota aquesta economia que ha transformat la Jonquera en els últims 50 anys i continua amb la tradicional indústria del suro. Ara, a més, amb la recuperació del Castell i el nou servei hotelier, es vol destacar com a punt turístic, distingint-ne especialment una natura excepcional i un patrimoni històric destacat però encara poc conegut. Realment una imatge oposada a la idea que tenim de la Jonquera actualment.

Patrimoni Cultural

Finalment, pel que fa al patrimoni cultural, punt bàsic en el nostre projecte, les dues comarques de l'Empordà són realment excepcionals en nombre d'elements protegits, sent amb diferència les dues comarques amb més béns culturals d'interès nacional a Catalunya⁵. A continuació enumerem els elements patrimonials més significatius que trobem a l'Alt Empordà:

- **Jaciments grecs.** Únics al país, ja que es creu que Rhodes, actual Roses, va ser la primera colònia grega a la península. Va ser fundada al s. VIII aC i depenia de Massalia (Marsella). Poc després es funda Emporion (s. VII aC) que dona nom a la comarca. Més endavant aquestes colònies passarien a ser també la porta d'entrada dels romans.
- **Monestirs romànics:** Sant Pere de Rodes (s. IX), Sant Quirze de Colera (s. X) i Santa Maria de Vilabertran (s. XI). Un llegat excepcional de gran valor històric i arquitectònic.

⁵ Font: Idescat <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=788>

- **Patrimoni natural** molt divers, amb entorns protegits que sumen el 30% del seu territori: el Parc Natural de Cap de Creus, el Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, el Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera, el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, l'Alta Garrotxa empordanesa, la serra de l'Albera, el massís de les Salines, els estanys de la Jonquera i els penya-segats de la Muga.

- **Museus.** Destaca el patrimoni artístic relacionat amb la figura de Dalí, especialment el Teatre-Museu Dalí de Figueres, que amplifica la seva marca amb la Casa-Museu Dalí de Portlligat. El Museu de l'Aquarel·la de Llançà, únic a Catalunya, remarca la identitat de l'Empordà de terra d'artistes. Altres museus destacats són el MUME (Museu Memorial de l'Exili), el Museu de la Joquina de Figueres i l'Ecomuseu-Farinera de Castelló d'Empúries.

- **Castells i fortaleses.** La comarca és plena de castells. Els més destacats són el Castell de Sant Ferran, la Ciutadella de Roses, el Castell de Peralada, el Castell de Requesens, el Castell de Verdera i el Castell de Quermandó.

Imatge 6 Sant Quirze de Colera. Font: Wikimedia Commons

- **Monuments Megalítics.** A l'Empordà trobem una de les concentracions més grans d'Europa de necròpolis dolmèniques (dòlmens, cistes i menhirs), amb un centenar de monuments. (i continuen apareixent). Se situen al llarg de les àrees muntanyoses del nord de la comarca (el Bassegoda, les Salines, Serra de l'Albera, Serra de Rodes i Cap de Creus).

Pel que fa a la **Jonquera**, el seu principal interès és sens dubte el seu patrimoni natural. Però destaca també un important patrimoni històric lligat a la història de la Jonquera com a via de pas, des de les vies romanes fins als camins de l'exili durant la Guerra Civil. A continuació un llistat amb els elements patrimonials més destacats del municipi:

- **Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera.** Espai natural protegit per la seva biodiversitat excepcional.

- **Museu Memorial de l'Exili (MUME)** Museu i centre de documentació i investigació dedicat a l'exili republicà, la memòria de les víctimes i altres èxodes massius.

- **Ca n'Armet.** Important casa del s. XVII amb frescos originals i un important arxiu familiar d'aquesta època.

- **Mansio Summum Pyrenaeum,** porta d'entrada de la via romana a la península pel coll de Panissars. Aquesta *mansio* o posta marcava el punt de trobada entre la Via Domitia (que creuava la Galia) i la Via Augusta (continuació de la via fins a Gades).

- **Santa Maria de Panissars.** Antic priorat benedictí medieval del s. XI. Només es conserven restes. També al coll de Panissars, construït a sobre de runes romanes.

4 Anàlisi interna. 4.1 Anàlisi territorial

- **Castells.** El Castell de Requesens (s. XI) és el més destacat i millor conservat, però també trobem les ruïnes de l'antic Castell de Rocabertí (s. X) i el Castell de Canadal (s. XV), una part en runes i una altra part transformada en mas.
- **Ermites romàniques.** Amagades entre els boscos trobem una desena d'ermes romàniques i fins i tot preromàniques, d'entre els segles VIII i XII. La majoria ben conservades, com Sant Jaume de Canadal (s. VIII - IX) o Santa Llúcia de la Jonquera (s. XIII).
- **Monuments megalítics.** Dintre dels límits del municipi trobem una desena de dòlmens i menhirs, molts dintre del territori de Requesens. Destaca el conjunt megalític dels Estanys.

Imatge 7 Coll de Panissars, amb les restes de Santa Maria de Panissars, la mansio romana i la fortalesa de Bellesguard al fons. Font: Wikimedia Commons

4.2 Anàlisi històrica

En aquest apartat volem fer un breu resum de la història de Requesens per entendre la seva vàlua i visibilitzar el seu patrimoni cultural. No és l'objecte d'aquest treball exposar la seva mil·lenària història, però sí creiem necessari donar una mirada a aquelles etapes més significatives, etapes o episodis que van deixar una empremta en aquest territori de manera visible a través del seu paisatge i patrimoni. Això ens ajudarà a entendre el valor històric d'aquest territori de frontera.

Se'n destaquen quatre èpoques a les quals dediquem quatre subcapítols: el neolític (especialment entre el 3.500 i 1.800 aC), l'alta edat mitjana (entorn l'any 1000), l'època romàntica o modernista (finals del s. XIX) i el segle XX, especialment després de la guerra, per entendre la seva situació actual. Excepte l'època neolítica, massa remota i encara misteriosa, la història de Requesens va lligada al seu Castell. Per tant, per entendre Requesens tal com el coneixem avui dia ens servirem del seu nucli, el Castell, com a punt de referència.

Primers pobladors

L'orografia d'aquest territori fa que aquest sigui una via de pas natural entre la península i el continent, per la qual cosa podem deduir que aquest ha sigut sempre un lloc habitat des de l'arribada dels primers pobladors indo-europeus a través dels Pirineus al paleolític inferior, fa uns 800.000 anys.

És al neolític quan sembla que la zona va estar més habitada. A dia d'avui s'han registrat uns 150 monuments megalítics a tota la zona nord de l'Alt Empordà (serra de l'Albera i serra de Rodes). Una xifra significativa que representa el 25% dels monuments d'aquest tipus trobats a tot Catalunya. Aquests monuments eren construccions funeràries, i l'elevat nombre d'aquests i la seva

diversitat indica que hi vivien diferents grups o tribus repartits per aquest territori i que s'organitzaven en societats jeràrquiques. Els diferents estatus socials es tradueixen en diferents rituals funeraris i diferents tipus de megàlits. Els principals són els dòlmens, els menhirs, els cromlecs i els poblats megalítics. A la serra de l'Albera els megàlits que trobem majorment són els sepulcres de corredor, així com les anomenades galeries catalanes, entre d'altres menys comuns, com les arques amb vestíbul-pou. S'orienten sempre cap al sud o sud-est, amb algunes excepcions cap al sud-oest.

Imatge 8 Menhir de la Murtra. Sant Climent Sescebes.
Font: Wikimedia Commons

Els menhirs també són nombrosos. Al llarg de l'Albera en trobem de tres tipus diferents: estel·lifomes, fal·lifomes i antropomorfs. Es creu que la seva funció podria haver estat senyalitzar un territori o una necròpolis propera, o que funcionaven com a llocs de reunió o trobada.

Els sepulcres de corredors són els més antics i daten del neolític mitjà (3.500-2.700 aC). Els sepulcres rectangulars i les galeries catalanes són posteriors, del neolític final (2.700-2.200 aC). Finalment les arques amb vestíbul pou daten del calcolític o cultura campaniforme (2.200-1.800 aC). Els menhirs són presents en qualsevol d'aquestes èpoques.

Els orígens medievals

Les primeres mencions a Requesens comencen a aparèixer a documents del segle IX amb el nom de Richusins, Rechisindo, Recosind... Molt probablement una llatinització del germànic Rekeswind o Rekeswinths, nom que va arribar a la península amb la invasió visigòtica entre els segles V i VIII. El mateix nom el podem trobar de múltiples formes: Recceswinth o Reccesuinth (anglès), Re-cesvinto (castellà), Réceswinthe (francès), Recceswinthus o Reccesvinthus (llatí), etc.

Per aquests manuscrits podem saber amb seguretat que la Vall de Requesens ha estat habitada, almenys, des de mitjans del segle IX, però es desconeix l'origen d'aquests assentaments. La teoria més plausible segons Ferran del Campo (1998) és que, degut a que el segle anterior havia estat especialment convuls per l'arribada dels musulmans, la població s'havia amagat a les muntanyes abandonant la plana, més exposada. En aquest context, l'indret de Requesens era perfecte, amb aigua abundant, boscos, caça, pastures pel bestiar i amagat dels saquejadors. Segons del Campo, l'altra possibilitat és que la Vall estigués deshabitada i fos repoblada poc després de l'annexió del territori per part de Carlemany a finals del segle VIII.

Sigui com sigui, amb aquesta annexió neix el comtat d'Empúries on es troba Requesens, dins del vescomtat de Peralada, com a part dels territoris del regne dels francs, l'Imperi Carolingi. Però aviat s'havia de desplegar un gran canvi social i polític. Al segle X, Empúries i els altres comtats que formaven la marca hispànica són ja completament independents de l'imperi franc. Comença el que coneixem com a feudalisme, un nou sistema polític, social i econòmic regit per relacions de vassallatge en què petits territoris són dominats per un senyor jurisdiccional. Aquest sistema estarà plenament desenvolupat ja al segle XI a la Catalunya Vella, però portarà moltes vegades disputes i

Imatge 9 Comtats Catalans s. XII. Font: Museu d'Història de Catalunya

desavinences entre senyors feudals, afirmació ben certa en el cas del Comtat d'Empúries. De fet el Castell de Requesens va ser font de discòrdia des de la seva construcció, i els comtes d'Empúries coneguts per la seva bel·ligerància i malavinença amb altres senyors.

En aquest context, la història de Requesens comença quan el comte d'Empúries i Rosselló Gausfred (els territoris estaven llavors units), mor l'any 991 i fa hereus als seus dos fills Hug i Guislabert perquè regnessin junts. Aquests, però, es repartiren els dos comtats, tot i que no trencaren la unitat jurídica.

Quan Guislabert I del Rosselló morí l'any 1014, el seu germà Hug I d'Empúries intentà reunificar els dos comtats, però el fill de Guislabert, Gausfred, reclamà els seus drets com a hereu. La disputa no es resolgué fins sis anys més tard a favor de Gausfred, gràcies al suport de senyors com Bernat Tallaferro (comte de Besalú), l'Abat Oliba i altres senyors del Rossellonès. Però els enfrontaments van continuar durant el segle XI, període en què es va construir el Castell. A la mort d'Hug I el 1040, el seu fill Ponç, hereu del comtat d'Empúries, redacta un memorial de greuges contra el seu cosí Gausfred II del Rosselló. La raó: el Castell de Requesens⁶. Uns anys abans, la Vall de Requesens, dintre del comtat d'Empúries, s'havia confiat en alou a Gausfred II del Rosselló (no se sap el motiu), que va aixecar el Castell, instal·lant-hi una guarnició pròpia, que va causar diversos problemes. Segons consta al memorial: "sacrilegis, homicidis, tala d'arbres i atemptats contra l'honor d'homes i dones" (Ferran del Campo, 1998, p. 15). Tot i això el Castell continuaria en propietat dels comtes de Rosselló, però els conflictes i les lluites de poder continuarien, ja que a més el Comtat d'Empúries estava sempre enemistat amb algun dels seus veïns: els comtes del Rosselló, els comtes de Besalú, els bisbes de Girona i fins i tot, dintre del seu propi territori, amb els vescomtes de Peralada - els Rocabertí-, que donaria lloc més endavant a la guerra de Requesens.⁷

El 1172, en veure's el comte del Rosselló sense descendència i, encara enemistat amb els seus antics parents empordanesos, fa hereu al comte-rei de Barcelona i Aragó Alfons el Cast, que poc després, ara sí, va fer donació del Castell de Requesens als comtes d'Empúries, fet que va segellar, finalment, la pau en aquest territori. A partir de llavors els senyors feudals s'unirien en

⁶ Castrum de Recosin segons el document. És la primera menció escrita al Castell de Requesens. Sabem llavors que el Castell es va construir durant la primera meitat del s. XI, abans del 1040. (Ferran del Campo, 1998, pàg. 12)

Imatge 10 Pintura mural de la conquesta de Mallorca, s. XIII. Sota la tenda central Hug IV d'Empúries (esquerra) amb Pere Maça de Liçana. Font : MNAC

empreses bèl·liques més grans centrades en l'expansió territorial cap al sud i el Mediterrani.

La dinastia original empordanesa acabarà amb la mort sense descendència de Ponç VI l'any 1322, i el 1402 fineix definitivament el comtat de l'Empordà, quedant incorporat per Martí l'Humà a la Corona. Pocs anys després, el 1418, Alfons V el Magnànim, a canvi d'aquesta incorporació, cedeix el Castell de Requesens (més la vila rossellonesa de Vinçà i la baronia de Verges), a Dalmau VIII de Rocabertí, vescomte de Peralada, nissaga que va fer possessió del Castell i les seves terres fins a tocar del segle XX.

⁷ Al llarg del segle XII. Guerra molt poc documentada, que sembla fou llarga i intermitent en el temps. Probablement una continuació dels conflictes oberts des del segle anterior. (Ferran del Campo, 1998)

La reforma modernista

No podem saber quin va ser l'últim Rocabertí o vassall en ocupar el Castell, ni perquè va marxar. De fet, gairebé no hi ha referències a Requesens durant els segles XVI, XVII i XVIII, però podem intuir que els canvis sociopolítics i l'evolució de les tècniques militars van fer que el Castell perdés la seva utilitat i, com la majoria de fortalises d'època medieval, acabés abandonat. Arribem així a finals del segle XIX amb un Castell estat de runa, tot i que quedaven algunes habitacions i murs sencers (del Campo, 1998). El títol de comte de Peralada⁸ pertanyia en aquell moment a Tomàs de Rocabertí Dameto i Very (1840-1898). Els Dameto eren una antiga família noble de Mallorca que feien vida entre Palma i París. Estiuejaven a l'Empordà, a Peralada, i ben segur que també feien visites a Requesens. Més endavant, Tomàs i els seus germans, Antoni i Joana-Adelaida, es van establir de forma regular a Peralada i van portar a terme una feina de mecenatge molt important al territori. Els germans van reformar el Castell de Peralada, el convent del Carme annex, i van afegir el famós jardí

Imatge 12 El comte de Peralada Tomàs de Rocabertí (darrere, amb vestit fosc) i altres acompanyants al Castell de Requesens durant la seva reconstrucció vers 1898 o poc abans. Autor desconegut. Font: Wikimedia Commons

⁸ El 1599 el rei Felip III atorga als vescomtes de Rocabertí el nou títol de comtes de Peralada.

⁹ Eugène Emmanuel Violet-le-Duc (1815-1879) Arquitecte i teòric francès famós per les seves reconstruccions d'edificis medievals (a partir de 1840).

romàntic al Castell, on van fundar una escola gratuïta.

Mentre que el germà gran, Antoni, s'ocupava de l'escola, Tomàs i Adelaida es van centrar en un nou projecte: reconstruir l'antic Castell de Requesens. Gràcies a ells tenim fotografies d'aquesta

època del Castell, abans de la reconstrucció (tot i que no sabem si l'autor de les fotografies va ser un d'ells o un tercer). En aquell moment es coneixien les tendències de l'arquitecte Viollet-le-Duc⁹, que s'aplicaran al projecte. Però, mentre que amb el Castell-Palau de Peralada van portar a un arquitecte-paisatgista francès, per la restauració del gran Castell van escollir a un arquitecte empordanès: Alexandre Comalat i Garriga. Comalat era natural de Figueres i després d'estudiar a Barcelona va tornar a Figueres on seria molts anys Mestre d'Obres Municipal de Figueres, fins que, el 1885, els Rocabertí el contracten com a administrador de les seves propietats¹⁰.

Quasi ens podem imaginar els comtes i el seu arquitecte caminant pel Castell de Requesens, parlant del gran somni que volien aixecar. Abans de començar el gran projecte, Comalat va emprendre un gran viatge per estudiar els castells

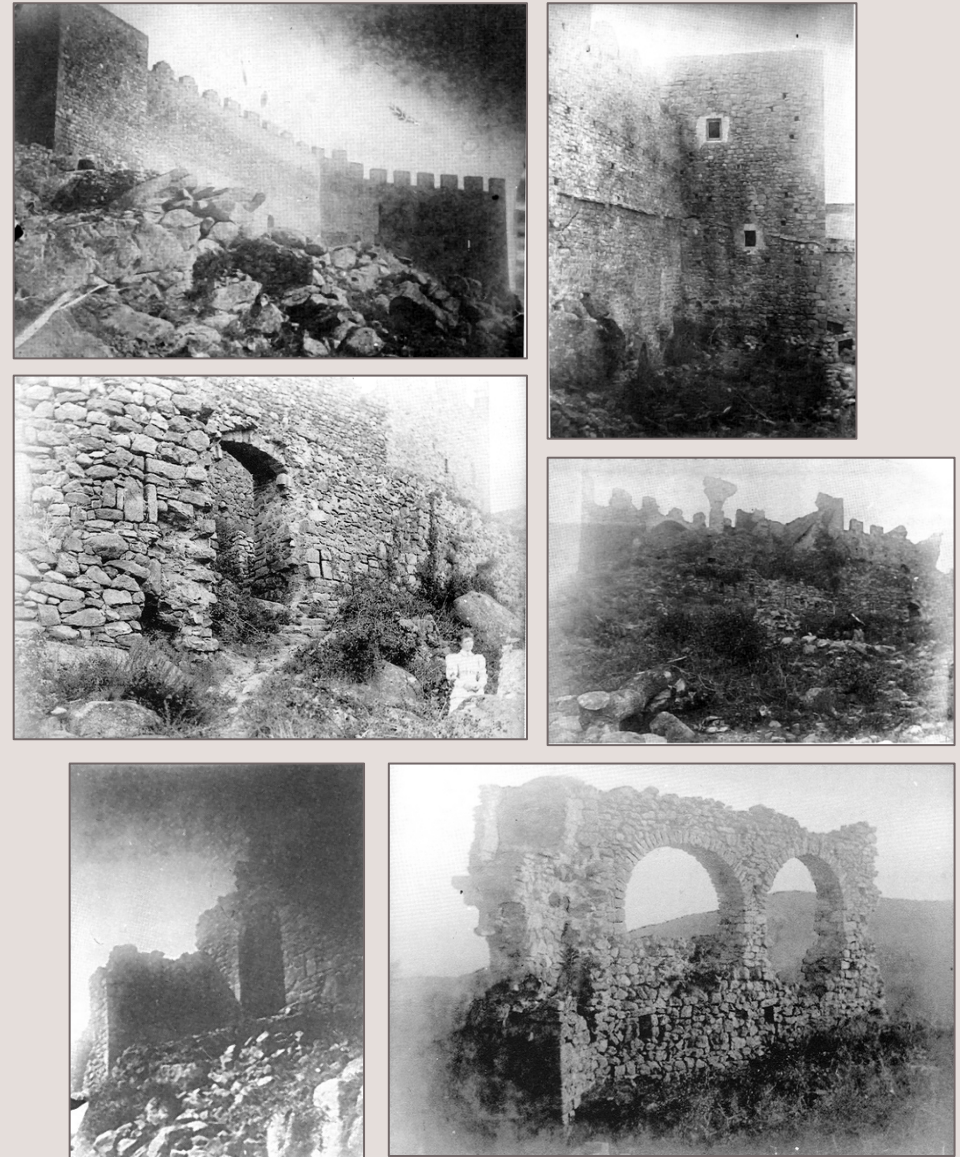
¹⁰ A més dels dos grans castells de l'Empordà, els comtes tenien vivendes familiars a Palma, París i Barcelona, i probablement tindrien moltes més ja que també tenien els títols de comtes de Savallà, marquessos d'Anglesola i marquessos de Bellpuig, entre altres títols menors.

i sobretot les tècniques de restauració que s'estaven portant a terme en aquella època per Europa (Egea Codina, 1985). Les obres començarien el 1893 i acabarien el 1899, amb la dedicació plena de Comalat. El projecte era molt complicat no només per les dimensions, sinó per la logística de fer arribar el material necessari fins allà dalt. Comalat es va ajustar tot el possible a l'arquitectura original allà on era possible. Malauradament, les pedres caigudes havien sigut reutilitzades al llarg dels segles pels vilatans per fer noves construccions (com es feia sempre per economia de recursos), motiu pel qual el Castell es va haver de reconstruir en bona part amb pedra nova. Comalat, però, va utilitzar el mateix tipus de pedra de la zona, unificant el conjunt. Podem considerar llavors que l'aspecte des de l'exterior podia ser realment similar. No podem dir el mateix de l'interior. La raó principal és que els espais interiors es trobaven en pitjor condició, fent molt difícil la reconstrucció. Però tampoc hem d'oblidar l'objectiu del projecte. Més enllà de recuperar un monument tan important pel patrimoni històric, els Rocabertí estaven recuperant una casa senyorial que formava part de la seva història familiar, més antiga fins i tot que la llar històrica dels Rocabertí, el Castell de Peralada, del s. XIV¹¹. La utilitat original del Castell de Requesens era la defensa i control, el nou Castell en canvi serviria com a residència d'estiu i per al lleure. Per això, Comalat va idear uns espais interiors habitables i en concordança amb la seva època i comoditats modernes.

Les obres del Castell van anar a bon ritme i van durar una mica més de sis anys, finalitzant el 1899, però la seva història va quedar marcada novament per la desventura. El 1898, un any abans de finalitzar les obres, mor el comte,

¹¹ El Castell de Peralada original dels Rocabertí, conegut com a Castell Toló, estava al cim de la vila i datava del s. IX. Va ser cremat el 1285 durant la croada contra la Corona d'Aragó.

El Castell de Requesens l'any 1893, abans de començar la reconstrucció.

Font: Arxiu Fotogràfic Centre Excursionista de Catalunya (a través de Memòria Digital de Catalunya)

4 Anàlisi interna. 4.2 Anàlisi històrica

Tomàs de Rocabertí, sense poder veure acabada la seva gran obra. La seva germana, Adelaida, hereta el títol de comtessa i finalitza el projecte l'any següent, organitzant el dia de Sant Joan d'aquell 1899 una gran festa d'inauguració. Uns dies més tard mor en estranyes circumstàncies, segons la premsa de l'època, enverinada. Mai es va aclarir el cas. Tot i que Joana Adelaida era casada, els tres germans havien mort sense descendència, i allò va suposar un nou abandonament del Castell. El títol de Rocabertí va passar a un cosí i les propietats es van repartir.

Requesens al segle XX

Requesens passarà a mans del mallorquí Ferran Truyols i Despuig, marquès de la Torre, que vendria la propietat el 1913 als germans Pere i Joan Rosselló, també mallorquins, per a l'explotació forestal, principalment carbó. No sabem si en aquesta època algú vivia al Castell. Aquesta companyia faria una explotació intensiva del bosc, en aquesta època sense cap control mediambiental, i deu anys més tard, el 1924, es torna a posar la propietat en venda. És adquirida llavors pels ducs de l'Infantado, Joaquin de Arteaga y Echagüe i Isabel Falguera, que volen recuperar el Castell com a residència d'estiu. Sabem per exemple que en aquesta època es fa una nova instal·lació d'aigua al Castell, però no sabem si van gaudir gaire d'aquest. Uns anys després esclata la Guerra Civil. El Castell és novament abandonat i espoliat el seu mobiliari d'estil modernista.

Passada la guerra, el 1942, els ducs de l'Infantado venen la propietat a una companyia, la Societat Anònima Borés, també dedicada al carbó. Durant aquests anys, degut al seu emplaçament estratègic, el Castell faria la funció de caserna militar. Des d'aquest punt es vigilava la frontera, en aquest tram immediat a la Jonquera, i l'activitat dels maquis, actius durant els anys 40. Els soldats estarien fins entrats els anys 50, i van malmetre encara més el Castell,

Imatge 13 Una sala del Castell actualment. El terra amb l'emblema dels Rocabertí. Font: Wikimedia Commons

cremant fins i tot la fusta de portes i finestres per escalfar-se quan es quedaven sense combustible.

L'any 1955 Borés ven la propietat als industrials forestals Josep Pijoan i Miquel Esteba, els descendents dels quals encara mantenen la propietat i la gestió de forma compartida. Les dècades següents, els 60, 70 i 80, són el declivi absolut a causa de la caiguda de l'economia fustera: no només el Castell se-gueix abandonat sinó que a més tot el terme de Requesens, absolutament rural, pateix un èxode cap a les ciutats, quedant aquest sense població.

No és fins a mitjans de la dècada dels 90 que, a poc a poc, la propietat comença a tenir cura del Castell, però ja no com a residència privada, sinó per primer cop com un bé patrimonial d'interès per a la població. Comencen a emprendre accions dirigides a la salvaguarda i recuperació tant del Castell com del Veïnat, com per exemple camps de treball durant l'estiu per fer neteja. A poc a poc, a més de les activitats forestals i ramaderes, la propietat es fa responsable de la gestió del Castell, així com del Veïnat de Requesens, que han reconvertit en allotjament de muntanya.

4.3 Anàlisi patrimonial

4.3.1 Patrimoni natural

L'alt valor patrimonial de Requesens rau primordialment en la qualitat del seu patrimoni natural, al cor de l'Albera. Aquest últim tram dels Pirineus té uns 25 km de llargada, al llarg dels quals es poden apreciar diferents tipus de paisatges des dels cims fins al mar. Els cims principals són el Puig Neulós (el pic més alt amb 1257 m, al límit nord de Requesens), el Puig dels Pastors (1.167 m), el Puig dels Quatre Termes (1.156 m) i el Pic de Sallafort (992 m). La biodiversitat de l'Albera és d'una qualitat excepcional i per aquest motiu compta amb diverses figures de protecció. La més important essent la de Paratge Natural d'Interès Nacional (PNIN), des del 1986. L'any següent, dins el Paratge Natural, es creaven dos reserves naturals parcials: la Reserva Natural Parcial de la capçalera de l'Orlina, de 384 ha, creada amb la finalitat de preservar la flora i especialment la fageda, i la Reserva Natural Parcial de la Vall de Sant Quirze, de 585 ha, per a la protecció de la tortuga mediterrània, una espècie en perill de desaparició a Catalunya. El mateix any es creava la Reserva annexa de Sant Quirze de Colera, de 742 ha, també dedicat a la protecció de la tortuga mediterrània, però fora del PNIN. El 1992 s'amplia la protecció a tot el massís des de la Jonquera fins al mar declarant-lo espai natural protegit (ENP) i s'incorpora al PEIN (Pla d'espais d'interès natural de Catalunya), aprovat aquell mateix any. El 1997 l'ENP es declara com a Lloc d'Importància Comunitària (LIC) i el 2005 com a Zona d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA). Finalment el 2006 s'integra a la xarxa europea Natura 2000.

El Paratge Natural Massís de l'Albera, que representa un 21% de l'ENP, està constituït per dues zones diferenciades, separades pel coll de Banyuls: el sector occidental format bàsicament per dues grans finques, Requesens i Baussitges, i el sector oriental, amb Sant Quirze de Colera. Cada sector és representatiu dels dos paisatges que dominen l'Albera: el sector occidental, amb un paisatge més centreeuropeu i submediterrani, amb fagedes i roures, i el sector oriental, més reduït, on trobem un paisatge plenament mediterrani, amb suredes i matollars. La peculiaritat del Paratge, resultat del contrast entre Pirineus i Mediterrani, fa d'aquest entorn una unitat ecològica de gran qualitat, amb una diversitat botànica i faunística excepcionals, amb espècies endèmiques d'aquest ecosistema, tot plegat inserit en una zona dominada per les roques metamòrfiques del Pirineu: esquists i pissarres.

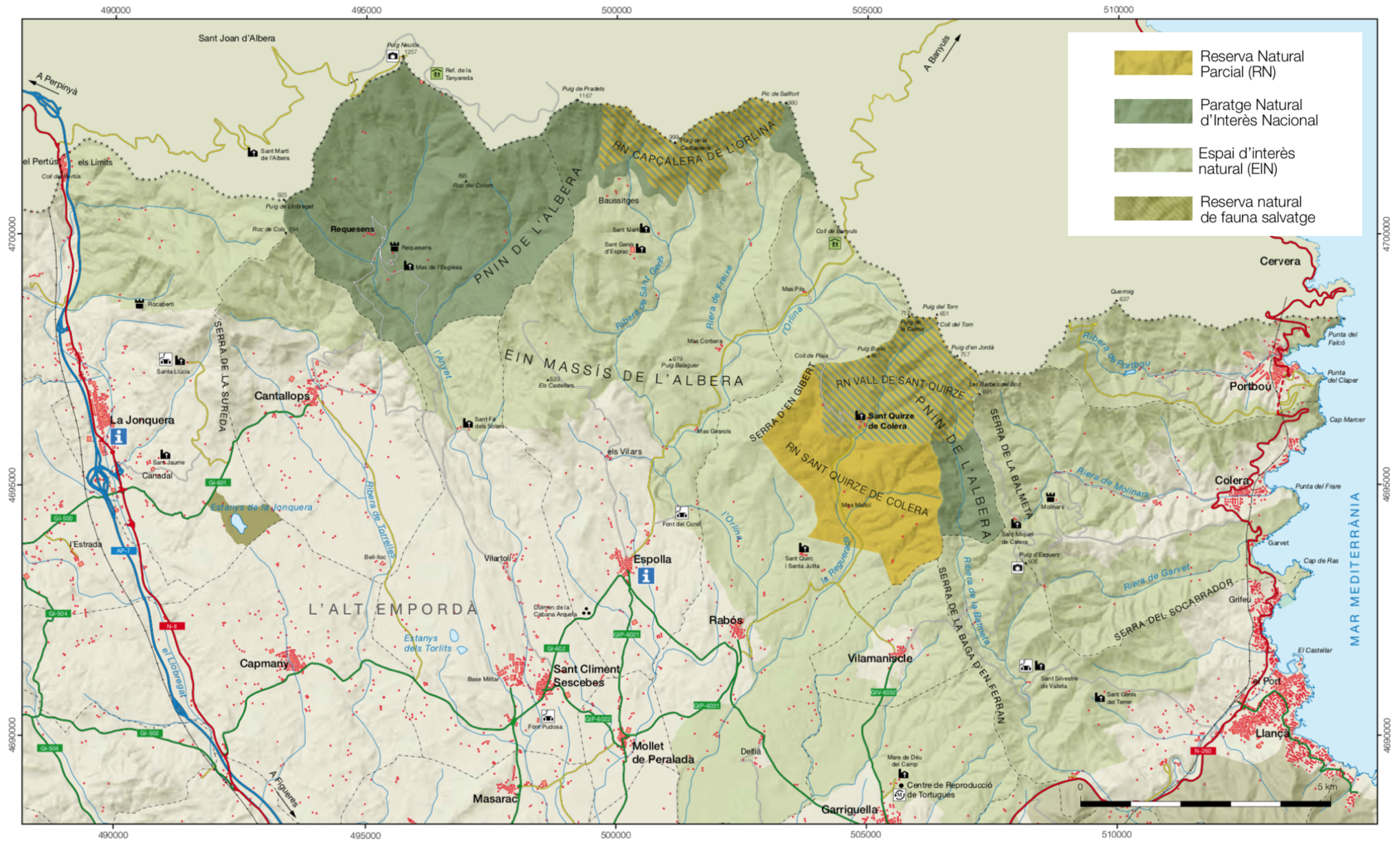
Història de protecció del Paratge

- **Llei 3/1986**, de 10 de març, de creació del Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera (DOGC 666, de 26.3.1986).
- **Decret 110/1987**, de 20 de febrer, de desplegament de la Llei 3/1986, mitjançant el qual es creen dues reserves naturals parcials (DOGC 825, de 6.4.1987).
- Decret 328/1992 L'Espai Natural Protegit del Massís de l'Albera s'incorpora al PEIN.
- Acord de Govern 112/2006, de 5 de setembre. S'aprova la xarxa Natura 2000 a Catalunya (DOGC 4735, de 6-10-2006).

Hàbitats d'interès europeu presents a l'Espai d'Interès Natural de l'Albera o a la seva àrea d'influència (prioritaris) (segons la Directiva 67/97/CE)

- Aigües estagnants oligotròfiques molt poc mineralitzades, amb *Isoetes* ssp., en terrenys generalment arenosos del Mediterrani occidental (Codi 3120)
- Aigües estagnants, poc o molt mesotròfiques amb vegetació de les classes *Littorelletea* uniflorae i *Isoeto-Nanojuncetea* (Codi 3130)
- Estanys naturals eutròfics amb vegetació nedant (*Hydrocharition*) o poblaments submergits de grans espigues d'aigua (*Potamogeton*) (Codi 3150)
- Basses i tolls temporers mediterranis (Codi 3170)
- Vernedes i altres boscos de ribera afins (*Alno-Padion*) (Codi 91E0)

Mapa de l'ENP de l'Albera amb els diferents nivells de protecció.

Imatge 14 Mapa de l'Albera. Font: Departament de Medi Ambient i Institut Cartogràfic de Catalunya.

Espècies animals més destacades del PNIN Albera

Amfibis

Granota roja (*Rana temporaria*)
Granota verda (*Rana perezi*)

Rèptils

Lluert (*Lacerta viridis*)
Serp d'Esculapi (*Elaphe longissima*)
Serp verd-i-groga (*Coluber viridiflavus*)
Llangardaix comú (*Lacerta lepida*)
Sargantaner gros (*Psammotromus algerus*)
Serp verda (*Malpolon monspessulanus*)
Serp blanca (*Elaphe scalaris*)

Ocells

Àguila daurada (*Aquila chrysaetos*)
Àguila cuabarrada (*Hieraetus fasciatus*)
Esparver (*Accipiter nisus*)
Duc (*Bubo bubo*)
Xoriguer petit (*Falco naumanni*)
Picot garser gros (*Dendrocopos major*)
Pica-soques blau (*Sitta europaea*)
Tallarol de garriga (*Sylvia cantillans*)

Peixos

Truita comuna (*Salmo trutta*)
Barb de muntanya (*Barbus meridionalis*)

Mamífers

Ratpenat de bigotis petit (*Myotis alcaethoe*)
Llebre (*Lepus europaeus*)
Mufló (*Ovis musimon*)
Cabirol (*Capreolus capreolus*)
Daina (*Dama dama*)
Mostela (*Mustela nivalis*)
Geneta (*Genetta genetta*)
Gat salvatge (*Felis silvestris*)
Liró gris (*Glis glis*), el
Talpó muntanyenc (*Microtus agrestis*)

Fauna

La diversitat de la fauna a l'Albera és més que notable, amb unes 300 espècies d'animals vertebrats registrats al Paratge. No ens estendrem en aquest punt, però sí que cal mencionar dues espècies que mereixen especial atenció degut a que estan greument amenaçades: la tortuga mediterrània i la vaca de l'Albera.

El cas de la **tortuga mediterrània** (*Testudo hermanni*) és el cas més greu: està en perill d'extinció i a la península Ibèrica només subsisteix en la zona oriental del Paratge. Aquesta raça també es troba a França i Itàlia, en un estat de protecció i amenaça similar, principalment degut a la invasió dels seus hàbitats naturals. Al nostre país, la voluntat de protegir-la ha donat peu a crear les dues reserves naturals parcials de Sant Quirze de Colera i el Centre de Reproducció de Tortugues del Santuari del Camp, a Garriguella. Gràcies als seus esforços s'està reintroduint exemplars a altres zones de Catalunya, com Cap de Creus i el Garraf. A l'Albera francesa també existeix un centre anàleg per a la seva reproducció i protecció.

La **vaca de l'Albera** és una altra espècie en perill d'extinció, amb la complicació que es tracta d'una raça endèmica, única del massís de l'Albera. Aquesta raça va estar a punt de desaparèixer degut al seu baix rendiment càrnic, però gràcies als esforços que fa des del 2010 l'ABAVA (Associació Baussitges d'Amics de la Vaca de l'Albera) s'està recuperant la raça, que ara també compta amb exemplars a Requesens. Aquestes vaques són de mida petita i pasturen en semi llibertat per la muntanya. Són molt importants per a desbrossar el bosc i evitar així els incendis, tan comuns en aquesta zona. A poc a poc la seva població s'està estenent a altres finques fora de l'Albera. Actualment hi ha uns 600 exemplars en total.

Diversitat fauna al PNIN de L'Albera

El nombre total d'espècies vertebrades que s'han comptabilitzat al Paratge Natural de l'Albera és de 299, de les quals:

- Mamífers: 51 espècies (66% del total a Catalunya)
- Ocells: 205 espècies (51% del total a Catalunya)
- Rèptils: 20 espècies (70% del total a Catalunya)
- Amfibis: 11 espècies (79% del total a Catalunya)
- Peixos: 12 espècies (50% del total a Catalunya)

Vegetació

La diversitat botànica del Paratge és també extraordinària, sobretot al sector occidental (Requesens-Baussitges), tot i ser un lloc relativament petit. Els boscos estan dominats per l'alzina surera (*Quercus suber*), l'arboç o llipoter (*Arbutus unedo*), l'alzina (*Quercus ilex*), el castanyer (*Castanea sativa*), el roure martinenc (*Quercus humilis*) i el faig (*Fagus sylvatica*). Però també hi ha altres espècies més singulars, com la blada (*Acer opalus*), l'auró blanc (*Acer campestre*), l'auró negre (*Acer monspessulanum*), l'oma (*Ulmus glabra*), el bedoll (*Betula pendula*), la moixera (*Sorbus aria*), el roure de fulla grossa (*Quercus petraea*) o el ginebró (*Juniperus communis*).

A aquesta vegetació autòctona, cal afegir un bon nombre d'arbres exòtics que el comte de Perallada va plantar als jardins del voltant del Castell a finals del s. XIX. El jardí tal com es va idear no es conserva, però molts arbres van sobreviure, enriquint encara més la varietat botànica d'aquest entorn. Algunes de les espècies importants són el xiprer dels pantans, el tell, l'avet i diversos tipus de pinàcies, però especialment destaquen, tant per les mides que han assolit com per la seva bona adaptació, els cedres.

Al sector oriental del Paratge Natural (Sant Quirze), la vegetació té un caràcter marcadament mediterrani. Malauradament, els continus incendis que ha patit n'han minvat la quantitat i diversitat botànica. Dominen el paisatge petits boscos de suredes, els matollars i les brolles, amb alguns arbres aïllats, com

l'alzina, el roure martinenc o l'auró negre.

El Paratge Natural de l'Albera també acull diverses espècies vegetals protegides. Pel que fa als arbres tenen aquesta consideració el boix grèvol (*Ilex aquifolium*) i el teix (*Taxus baccata*). El boix grèvol és un arbre localitzat a la muntanya mitjana, i és una espècie clau en el manteniment del seu ecosistema degut a la seva vital importància per a la subsistència de la fauna durant l'hivern. Pel que fa al teix, antigament era molt comú i s'estenia per tota Europa, però actualment la seva regressió a tot el continent fa que es trobi en greu perill d'extinció. A l'Albera queden molt pocs exemplars i són molt vells. També estan protegides la molsa (*Oedipodiella australis*) i varies espècies de falguera (*Osmunda regalis*, *Centaurea spinabadia*, *Armeria ruscinonensis*, *Limonium tremolsii* i *Saxifraga fragosoi*). De la flora protegida cal mencionar diverses espècies d'orquídies (*Limodorum abortivum*, *Orchis ustulata*, *Neottia nidus-avis* o *Serapias lingua*, entre d'altres).

Imatge 16 Faig de Requesens. Font: Wikimedia Commons

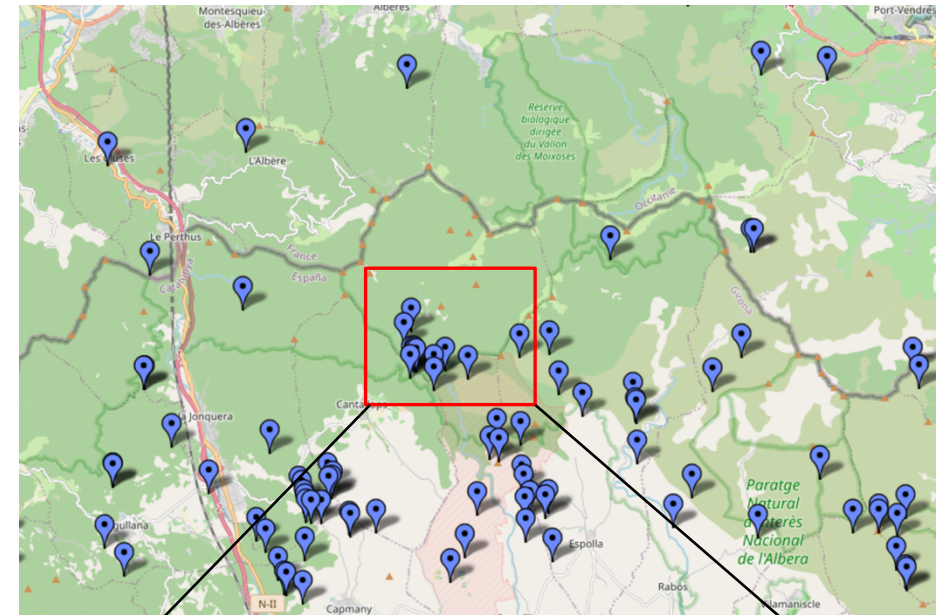
Per últim trobem a Requesens, prop del Veïnat, un arbre singular, el Faig de la Pedra, declarat Arbre Monumental el 2016. Es tracta d'un faig de grans dimensions que suporta a una de les seves branques una gran pedra de granit d'uns 700 kg, a uns 3 m de terra. És per aquest motiu un arbre molt popular i ha donat peu a diferents teories i llegendes.

4.3.2 Patrimoni arqueològic

Com explicàvem a l'apartat històric, el territori de l'Albera ha estat habitat des d'antic i en tenim constància gràcies als nombrosos monuments funeraris trobats, sent l'Alt Empordà la comarca amb més monuments megalítics de Catalunya, al llarg de l'arc muntanyós que formen les Salines, la serra de l'Albera, la serra de Rodes i cap de Creus. El mateix tipus de megàlits els trobem també al Rosselló.

A Requesens i els seus límits trobem els següents dòlmens:

- **Dolmen del Mas de Buenys (o Buencs).** Sepulcre de corredor del III mil·lenni aC, per a la inhumació col·lectiva, amb cambra rectangular curta i passadís estret cavalcat. És fet de granit, el costat esquerre és format per un bloc de roca natural retallada. Les dimensions internes de la cambra són 2,1 x 0,8 x 1,4 m. Fou descobert entre 1989-1990. Estat de conservació regular.
- **Dolmen de la Banya de Saus.** Sepulcre de corredor del neolític, amb possible cambra trapezoidal curta i passadís estret, de la segona meitat del IV mil·lenni aC. És fet de granit, bastit en un fort pendent. Fou descobert l'any 1999 per Roger Vila i Sandra Becerril, veïns de Barcelona, durant una d'excursió. No s'ha fet cap excavació arqueològica. Les dimensions internes de la cambra són: 1,6 x 0,9 x 1,1 m. Estat de conservació regular.
- **Dolmen del Coll (o Collet) de Baix.** Sepulcre de corredor amb possible cambra trapezoidal curta i passadís estret, de la segona meitat del IV mil·lenni aC, fet de roca d'esquist. Les dimensions internes de la cambra són 1,20 x 0,80 m. Fou descobert l'any 1999 per Lluís Serrano Jiménez, veí de Cantallops. No s'hi ha realitzat mai cap intervenció arqueològica. Estat de conservació dolent.

Imatge 17 Monuments megalítics a l'Albera i el seu entorn. Ampliació: els dòlmens dintre de Requesens o accessibles des del seu territori. Font: <https://www.megalithic.co.uk/>

- **Dòlmens del Coll de Medàs (o Madàs).** Grup de dòlmens situats als voltats del coll de Medàs, porta d'entrada a Requesens. De moment se n'han descobert quatre, numerats segons eren descoberts, entre els 80 i 90 (dolmen del Coll de Medàs I, II, III i IV). Aquest grup de dòlmens, per la seva situació prop de la pista forestal, a l'entrada de Requesens, solen estar més freqüentats. Són dòlmens de corredor, com tots els de la zona, d'entre la segona meitat del IV mil·lenni aC. i la primera meitat del III mil·lenni aC., fets amb roques d'esquist. El dolmen del Coll de Madàs I és el més destacat del grup. Va ser localitzat el 1980 per l'Associació Cultural i Esportiva Jonquerenca gràcies a un pastor. L'any següent es va fer la primera excavació, i una segona el 1988. El 1996 es va restaurar i per aquest motiu és el que es troba en millor estat de conservació del grup.
- **Dolmen del Puig Gros.** Sepulcre de corredor amb cambra rectangular curta i passadís ample o petita galeria catalana en U, de la primera meitat del III mil·lenni aC, fet amb roca d'esquist. Fou descobert l'any 1998. No s'hi ha realitzat cap intervenció arqueològica. Es troba en estat de conservació dolent, ja que quasi totes les lloses es troben desplaçades.
- **Dolmen de Mesclants o del Gorg Negre.** Sepulcre de corredor del neolític, de la segona meitat del IV mil·lenni aC., amb cambra trapezoidal curta i passadís estret. És fet de granit i bastit en terreny pla. Fou descobert l'any 1987. No s'ha realitzat cap intervenció arqueològica. El seu estat de conservació és bo.

Imatge 18 Dòlmen del Coll de Medàs. Font: Invarque

4.3.3 Patrimoni arquitectònic

Requesens té un ric patrimoni històric i arquitectònic resultat de la seva condició de territori fronterer i de muntanya. El Castell és sens dubte l'element més espectacular, però també hi trobem un ampli ventall d'arquitectura popular, indústries de muntanya i dos exemples d'arquitectura religiosa. L'estat de conservació de tots aquests elements arquitectònics defereix molt entre ells, alguns en bon estat de conservació o fins i tot restaurats, i altres en estat de runa difícilment recuperable. Aquestes construccions populars no tenen un gran valor individual i per tant no tenen cap figura de protecció, però formen un conjunt nombrós, variat i específic dels territoris de mitja-muntanya, que a més es troba en una extensió no gaire gran, ben delimitada i en gran part inalterada. Aquestes construccions, ara abandonades, expliquen el mode de subsistència de la població en aquesta regió durant segles fins fa ben poc. El Castell de Requesens, com totes les fortaleses i castells de Catalunya, està catalogat com BCIN a efectes de la Llei del Patrimoni cultural català de 1993, segons les disposicions espanyoles de protecció del patrimoni històric de 1949 i 1988.

Arquitectura històrica: el Castell

Ja hem vist, a través de la història de Requesens, l'alt valor històric, patrimonial i simbòlic del seu Castell, fins al punt que Requesens i Castell s'entenen avui dia com una unitat, i probablement ha sigut així des del principi. En aquest apartat només farem una breu descripció de la seva estructura a nivell arquitectònic i estat de conservació actual, sense entrar en com era el Castell original del s. XI i les millores posteriors, que es van anar fent esporàdi-

Imatge 20 Imatge aèria del Castell. Font: Agents Rurals, a través de Administració Requesens

cament fins el segle XV.¹²

El Castell, com hem explicat a l'apartat històric, és va reconstruir entre el 1893 i el 1899, en ple modernisme, però seguint un estil quasi completament neo-medieval, pel que l'hauríem de considerar sobretot un castell romàntic, amb influències modernistes, principalment als interiors. El resultat és un edifici monumental de gran espectacularitat, amb pedra de la zona com la construcció original, que unifica tot el conjunt, i amb tots els elements propis dels castells medievals: torres, muralles, merlets, espitlleres, matabans, etc. La fortificació està constituïda per tres recintes murallats, com en el castell original, disposats a diferents alçades per la pendent de la muntanya. Cada recinte consta de diverses zones o sectors.

Primer Recinte Murat

És la zona més extensa i externa del Castell, ocupa tota la part sud de est a oest, amb zones enjardinades, diverses construccions pel servei, el garatge, les quadres i la capella, disposats en tres sectors o nivells diferents .

- **Capella de Sant Romà.** Capella àmplia, per la qual Comalat recuperà la portalada romànica del s. X-XI de l'Església Vella, que havia quedat absorbida dintre del Mas de l'Església. Tot i així no es va poder recuperar tot i molts elements es van haver de fer nous, com la llinda de la porta. Es troba en bon estat de conservació. Aquest és el sector més baix del Castell. Al jardí exterior destaca un gran teix.
- **Quadres.** Construcció llarga que ressegueix la muralla sud. Part del sostre és de fusta i es troba ennegrit. En estat mitjà de conservació.

Imatge 23 La Casa de Baix o fusteria (esquerra), la Casa del Mig (centre) i torre asimètrica al fons. Font: Administració Requesens

¹² Per saber més del Castell antic i els detalls de la seva restauració recomanem el llibre de l'historiador Ferran del Campo *El Castell de Requesens*. (Edicions Brau, 1998). Aquest és l'únic estudi històric-arquitectònic del Castell que existeix actualment, d'on hem extret gran part de la informació d'aquest apartat..

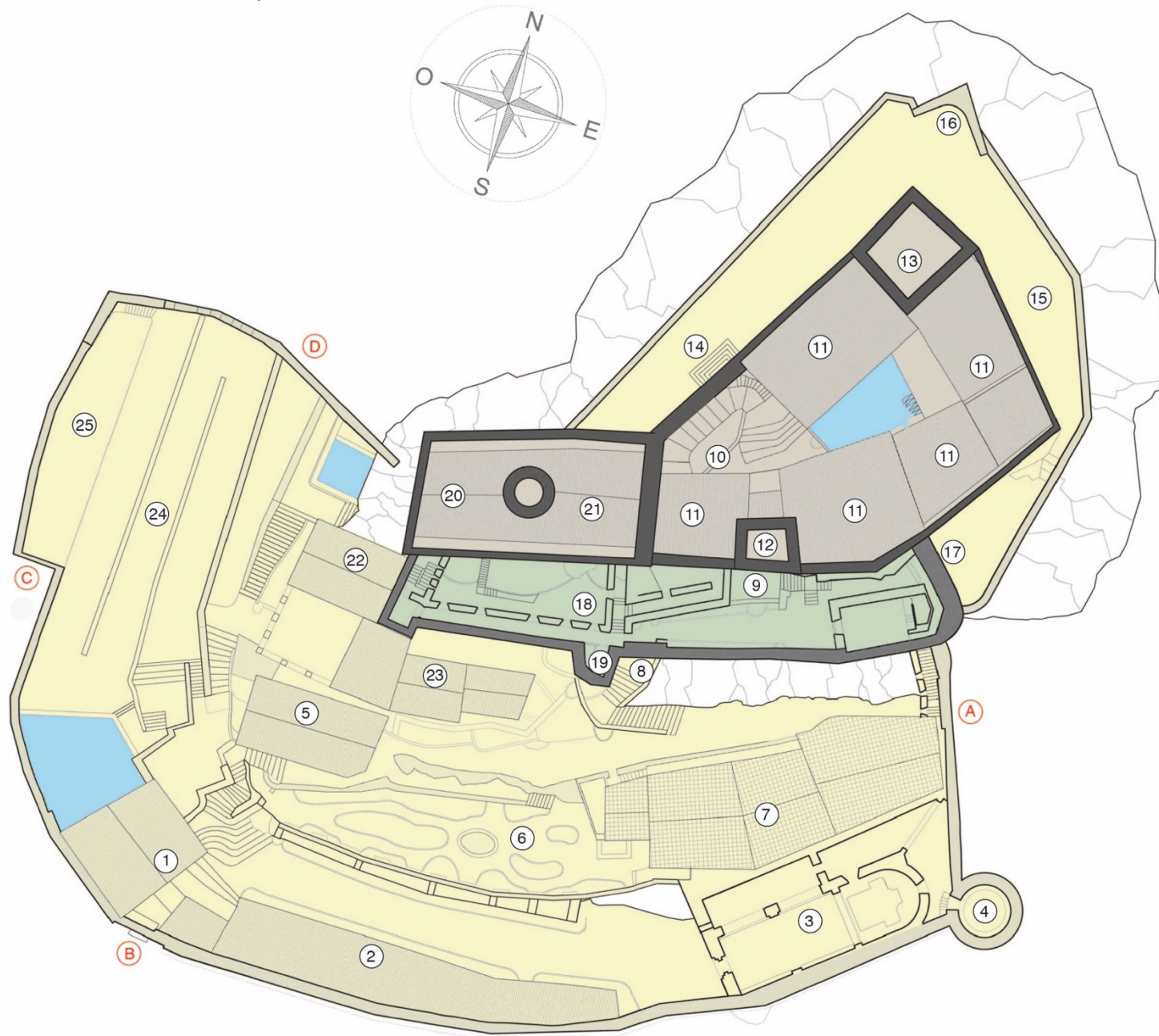
Imatge 24 Timpà romànic de la capella del Castell.
(Font: pròpia)

- **Porta Sud.** A la part més baixa del Castell, probablement l'antiga entrada del servei. Només entrar veiem una gran escala que porta a les construccions i recintes superiors. Avui és l'única porta d'entrada i sortida de visitants, per tant, aquí s'inicia i finalitza el recorregut de visita.
- **La Casa de Baix o Fusteria.** Al costat de la Porta Sud. El seu bon estat de conservació i la situació al costat de la porta d'accés fa que actualment s'aprofiti com a punt de venda de d'entrades i botiga.
- **L'Hospital.** Pujant per les escales arribem al segon nivell, amb una zona enjardinada i una gran casa d'estil modern de tres plantes i unes 15 estances (habitacions, dos sales amb llar de foc, dos cuines i banys). Es coneix com l'Hospital perquè durant l'època de caserna militar es va fer servir com a hospital-infermeria. A sobre d'algunes finestres encara es pot veure la creu vermella que van pintar per indicar-ho. La casa es troba estructuralment en bon estat, així com la seva façana, però per dintre és inhabitable degut al mal ús dels propis militars i el vandalisme posterior. Des de l'Hospital es pot accedir al terrat de la capella, que crea una gran terrassa amb vistes espectaculars.

- **Torre Rodona.** A l'extrem est del Castell, on les muralles formen un angle recte. Es pot accedir des de la capella o la terrassa de la capella. Vistes magnífiques del Castell i tota la zona nord, amb carena de muntanyes. Li falten alguns merlets.
- **Porta Nord Gran.** És, o era, la porta principal. Situada a la muralla que va des de la torre Rodona fins el nord, entre l'Hospital i el segon recinte murat. Aquesta part de la muralla és conservada dreta i sembla que la porta és l'original. Es defensava per un gran matacà al qual s'accedeix des del segon recinte.
- **Casa del Mig.** Casa en estil modern de l'època, diàfana, amb bigues de fusta i rajols de ceràmica esmaltades. Terra enllosat amb l'emblema dels Rocabertí. Falten portes i finestres.
- **Cuines i Menjador.** Al costat de la casa del Mig hi ha la cuina principal del Castell. Aquesta connectava per unes escales amb el menjador, i aquest, per un llarg passadís de servei, amb la Sala dels Caps o Sala Major, a la planta noble. Actualment el menjador fa de 'sala d'interpretació'

Imatge 25 L'Hospital. Font: Pròpia

- Primer recinte murat
- Segon recinte murat
- Tercer recinte murat
- Basses d'aigua
- Roca mare

Castell de Requesens

- 1 Casa d'abaix o fusteria.
 - 2 Quadres.
 - 3 Capella de Sant Romà.
 - 4 Torre Rodona.
 - 5 Casa del mig.
 - 6 Jardí.
 - 7 Habitatges (l'Hospital).
 - 8 Accés 2n recinte murat.
 - 9 Accés 3r recinte murat.
 - 10 Pati amb escales d'accés a la planta superior.
 - 11 Estances.
 - 12 Torre de la Campana.
 - 13 Torre Vella.
 - 14 Porta que conecta amb la muralla nord a l'oest.
 - 15 Muralla zona nord.
 - 16 Antiga torre en forma de quilla (runes).
 - 17 Porta que conecta amb la muralla nord a l'est.
 - 18 Pati i passadissos amb espitlleres.
 - 19 Torre asimètrica.
 - 20 Sala Major o dels Caps.
 - 21 Torre de l'Homenatge.
 - 22 Menjador.
 - 23 Cuines.
 - 24 Jardins aterrats.
- Accessos:
- A Porta Nord
 - B Porta Sud
 - C Porta garatge
 - D Porta Oest

Imatge 26 Font: Pròpia a partir de plànol cedit per l'Administració de Requesens.

- **Garatge.** A l'extrem oest, amb la seva pròpia porta d'accés. Una escala connecta amb el jardí Gran. Un espai en bon estat però no es fa servir.
- **Jardí Gran.** Ocupa tota la zona oest del recinte. Fa desnivell i s'estructura en rampes i murs de contenció des de la casa del Mig fins el garatge. Actualment està net però no té vegetació. Per una banda queda limitat per la muralla oest, que és completament feta nova del s. XIX. Té un petit estany a la part inferior, que recull l'aigua que arriba de les muntanyes. Des d'aquí s'accedeix a la porta d'oest.

Segon Recinte Murat

Aquest segon recinte murat és el més petit, i funciona en gran part com a espai fortificat que protegeix el tercer recinte, on es troba la zona noble. Hi trobem la Torre Asimètrica, un pas de ronda i passadissos espitllers. Des d'aquests s'accedeix al matacà que protegeix la Porta Nord Gran. Consta d'algunes estances que es conserven del Castell original. S'hi accedeix per la Porta Principal del Mig, davant de l'Hospital, que dona accés al Segon i al Tercer Recinte Murat.

Tercer Recinte Murat

És el recinte a més altitud i més al nord del Castell, la zona noble, amb les estances que havien de ser habitades pel comte de Rocabertí i germans. Hi ha una vintena d'estances per a diferents usos repartits en dos pisos. Les estances superiors són estances modernes, amb les rajoles amb l'emblema dels Rocabertí, que també trobem a la Casa del Mig i l'Hospital. Destaca la **Torre Major** o de **l'Homenatge**, torre de base circular que s'assenta directament sobre la roca mare de la muntanya en el seu punt més alt. Aquesta torre és el punt més alt del Castell i des d'ella tenim vistes panoràmiques en 360° de la Vall, les muntanyes de l'Albera i fins el mar, si la visibilitat ho permet.

Imatge 27 Sala del Castell. Font: Administració de Requesens.

Imatge 28 L'única sala amb 'museografia' actualment (el Menjador)
Font: Administració de Requesens.

Malauradament va caure part dels merlets degut a un llamp i tot i que es pot accedir no està obert al públic. A un costat de la torre hi ha la **Sala dels Caps** o **Sala Major**, la sala més important, on veiem una gran xemeneia de pedra i grans finestrons arquejats amb porticons de fusta amb motius marins que fa temps que van deixar de funcionar. El nom prové d'unes ornamentacions en forma de cap al voltant de la base de la torre. Aquest caps ja no hi son però sembla que la propietat ha aconseguit salvar-ne un parell. Aquesta sala és la que va prendre foc accidentalment la nit de Nadal de 1990. El sostre, de fusta, està per aquest motiu negre i en estat de conservació dolent, s'hauria de canviar ja que sembla no recuperable i es podria enfonsar.

Imatge 29 Sala del Caps. Font: Pròpia.

Estat de conservació del Castell

Per una banda podem concloure que el Castell en termes generals està en bon estat de conservació, però és necessari fer estudis específics per assegurar que no hi ha problemes amagats, principalment pel que fa a la seva

estructura i a tot el sistema de sostres. L'element que necessita una restauració més urgent és sens dubte el sostre de la Sala dels Caps, cremat el 1990 per negligència d'uns excursionistes, així com d'altres sostres ennegrits per fogueres, com el Menjador o la Quadra, tot i que probablement només necessitin una neteja.

Per una altra banda, el dany més evident i estès és l'espoliació i vandalització continuada que ha patit el Castell, que a més del mobiliari original perdut, va ser espoliat dels sistemes de tancament de totes les obertures -portes i finestres de fusta- i fins i tot l'ornamentació d'obra, com les lloses del terra i els dracs alats de ferro que ornamentaven les finestres i dels quals només queden uns quants.

També la vandalització és notòria: pràcticament totes les parets que no son de pedra nua (la majoria de parets interiors) estan plenes de guixades, rasca-des i grafitis. Si a més tenim en compte que la falta de tancaments contribueix a la degradació d'aquets espais interiors, veiem que es fa necessari un projecte de recuperació a mig termini, que pal·liï aquests danys i frenin la degradació lenta però constant.

Per últim comentar que el Castell consta d'un sistema d'aigües que recull l'aigua dels torrents propers i la distribueix pels diferents recintes, creant fonts i jocs d'aigua, típic dels jardins romàntics, canalitzant-la fins les tres basses situades a diferents alçades del Castell. Aquest sistema d'aigües, que va estar bloquejat molt de temps, és un dels projectes de restauració que la propietat ha portat a terme recentment.

Als annexos trobareu més documentació gràfica del Castell.

Arquitectura popular

Veïnat de Requesens.

A la mateixa Vall, a l'altra banda de la riera de l'Anyet i a uns 30 minuts a peu del Castell, trobem l'antiga Vil·la o Veïnat de Requesens, l'únic 'nucli' de població de la Vall. Hi consta que el 1915 hi vivien a aquí 86 requesencs, però amb la guerra i la postguerra, i el declivi de les indústries forestals, va perdre tots els seus habitants i el territori restà gairebé abandonat fins entrat aquest segle en que la propietat, paral·lelament a la gestió del Castell, va restaurar diversos espais del Veïnat per donar-los nou ús social i econòmic: el turisme rural.

El Veïnat el formen set o vuit construccions de tipologia diversa, alguns restaurats i en ús per a l'activitat turística (i ramadera), i altres en estat de runa. Les construccions originals daten dels segles XVI-XVII, tot i que probablement aprofitant construccions anteriors. Entre l'alberg i els diferents allotjaments independents el Veïnat Requesens pot acollir al voltant d'unes 25 persones, sense comptar amb els treballadors (tot i que mai s'apropen a aquest nombre en un sol dia).

- L'**Administració**. És la casa principal i més grossa. La part de dalt és d'ús privat i a baix disposen de la cuina i varies estances pel turisme rural. També té adossades 3 casetes independents: Ca la Lluïsa, Ca l'Alfred, i Ca la Paquita.
- La **Cantina**. Com el seu nom indica és l'espai dedicat a la restauració. També funciona com espai polivalent. Actualment està en reformes per a allotjar properament un restaurant. Al mateix edifici trobem l'alberg, que pot acollir fins a 10 persones.

Imatge 30 Veïnat de Requesens. Font: Administració de Requesens.

Imatge 31 L'Administració. Font: Wikimedia Commons.

4 Anàlisi interna. 4.3 Anàlisi patrimonial

- **Can Seferino.** És una de les cases restaurades i adaptades pel turisme rural. Pot allotjar entre 4 i 6 persones.
- Les **Cotxeres.** Espai sense restaurar en estat dolent de conservació, però que encara conserva la teulada per lo que es fa servir de magatzem.
- La **Casa de Ponent.** Antiga casa en estat de semi-runxa, sense part del sostre, situat darrera de l'Administració. La propietat voldria restaurar-lo en un futur per ampliar l'oferta d'allotjament.
- **Corral d'en Gombau.** Petita estructura a les afores del Veïnat que no es fa servir. Al costat de la Font Grossa.

Santuari de la Mare de Déu de Requesens

Aquest santuari es troba dintre del Veïnat. Va ser construït originàriament al segle XVI, però la construcció actual és majorment del segle XVIII¹³. Va reemplaçar a l'antiga església de Santa Maria de Requesens, al barri de baix de Requesens. És una església d'una sola nau amb volta apuntada. Els murs interiors són recoberts per un arrebossat de calç. Al estar adossada al mas principal pràcticament és imperceptible des de l'exterior, només es percep el mur del frontis en el que s'hi obra una porta rectangular. A la llinda hi ha la següent inscripció: "1740 Aca solamente se ha de entrar para Dios servir y alabar".

Masies

Antigament hi van haver fins a una cinquantena de masies a Requesens. Avui dia però només coneixem una desena de masies abandonades escampades per la Vall: els masos de Mirapols, les Vinyasses, els Buenys (o Buencs), Can

Imatge 32 Can Seferino. Font: Administració de Requesens.

Imatge 33 Santuari. Font: Administració de Requesens.

¹³ Inventari del patrimoni arquitectònic català

Imatge 34 Can Picardia. Font: Administració de Requesens.

Imatge 35 Mas Mirapols. Font: Administració de Requesens.

Picardia, el mas de l'Església Vella, el Corral Nou, el Magatzem Cremat, el mas d'en Panís i el mas de Puigcal. Deshabitades des de la dècada dels 60, en diferents estats de conservació, entre mitjà i molt dolent.

L' Església Vella

L'església de Santa Maria de Requesens, anomenada avui l'Església Vella, va ser la seu de l'antiga parròquia de Requesens. Data, al menys, del s. XI (per tant d'estil romànic), originalment d'una sola nau i després ampliada a dues, amb dos absis semicirculars. Sembla ser que la primera nau va ser construïda pels veïns de Cantallops, però que l'ampliació la van fer els veïns de la Roca de L'Albera, al Rosselló, que també li tenien gran devoció. Quan es va construir l'església nova al Veïnat, a principis del s. XVIII, aquesta va quedar en desús, i poc després va ser reaprofitada per fer-hi un mas: el mas de l'Església. La portalada i frontis es van reinstal·lar a la porta de la nova capella del Castell durant la reconstrucció del s. XIX.

forn de calç

Indústries de muntanya

Les indústries de muntanya es van estendre a la zona de Girona durant els segles XVII i XVIII i va ser la economia principal de Requesens fins el seu esgotament a mitjans del segle XX, degut a la despoblació. Les construccions que s'hi conserven formen un bon ventall dels antics oficis de muntanya.

La central hidroelèctrica:"Les Pipes" i la Caseta del Canal.

Aquests dues senzilles construccions constituïen la central hidroelèctrica de Requesens, que va estar en funcionament des del 1920 aproximadament fins els anys 60. Donava electricitat al Veïnat i més endavant a la serradora. La caseta funcionava com a cambra d'aigua, que recollia l'aigua canalitzada de la resclosa, a uns 450 metres, i després la feia caure per un tub uns 100 metres

4 Anàlisi interna. 4.3 Anàlisi patrimonial

més avall fins a "les Pipes", on es trobaven les turbines i el generador. Després l'aigua es retornava a la riera. La seva instal·lació va ser iniciativa del duc de l'Infantado. El nom de "les Pipes" es deu a que l'ús original de l'edifici fou el de la fabricació de pipes de fumar a partir de la fusta de bruc, abundant a la zona.

La Serradora

Aquí serraven la fusta extreta dels boscos de Requesens, una de les activitats més importants pels seus habitants. Va funcionar durant 30 anys fins el seu abandonament als anys 60. Tenia dues serres mecàniques. La serra gran feia taulons per a la seva comercialització de freixe, faig, roure i castanyer. Amb la serra petita es feien tascons de fusta per a les estufes domèstiques.

La Teuleria (o la Rajoleria)

Antic forn de rajols, situat a prop el Veïnat. L'exterior encara és conserva en bon estat, amb la façana principal sencera amb un pilar i formant un arc de mig punt, protegint l'obertura d'accés al forn. També es pot veure les parets internes.

El Forn de Calç

Situat al nord del Castell. De base circular, en mal estat de conservació. Va estar en ús entre els segles XVII i XIX. Des del 1998 a la caseta adjunta s'hi ha condicionat un refugi de muntanya ja que es troba situat al mateix GR11.

Pous de Neu

Hi han dos interessants mostres: el pou de neu de Requesens (s. XVIII) i el pou del Neulós (s. XVII). Aquest últim va ser reconstruït el 1992 i es troba en excel·lent estat de conservació. Se sap que eren propietat del comte, que arrendava al millor postor. La neu era destinada sobretot al consum de la Vila de Peralada i tenia diverses aplicacions, com la conservació d'aliments o els usos terapèutics (Serrano, 1999).

Imatge 37 Les Pipes. Font: Administració de Requesens.

Imatge 38 El Forn de calç. Font: Administració de Requesens.

Altres construccions

Pantà de Requesens

El pantà o resclosa de Requesens, també anomenat antigament 'llac de les Hortènsies', va ser un embassament construït pel comte de Peralada com a part dels arranjaments del jardí ornamental al voltant del Castell. Més tard, el duc de l'Infantado li va donar un ús industrial i va reconvertir el pantà en una petita resclosa per abastir de corrent elèctric el Veïnat, el Castell i la Serradora. Està en bon estat de conservació ja que ha estat recentment restaurat pel Paratge Natural de l'Albera i el Departament de Territori i Sostenibilitat. Té un interès ecològic.

Fonts

L'aigua és abundant a Requesens, amb nombrosos torrents, xaragalls i fonts. Les dues fonts principals són la **font Rovellada** i la **font de Ferro**, també anomenades font Rovellada de Dalt i font Rovellada de Baix. Com diuen els noms, són fonts d'aigües ferruginoses. La font Rovellada està a prop del Veïnat i té una arquitectura en torreta adossat, anomenat el Pentinador o els Banys del Comte, de l'època de la reconstrucció del Castell. La font del Ferro està a l'inici del camí que puja cap al Castell.

Estructures de pedra seca

Hi han escampades diverses barraques, murs i terrasses de pedra seca per tota la Muntanya, en diferents graus de conservació. Caldria fer un inventari.

Pont de Requesens

Pont de pedra d'un un sol arc del s. XVIII, fet amb carreus de pedra irregulars. Creua la riera de l'Anyet i comunica el camí principal que va al Veïnat amb el camí que puja al Castell. El seu estat de conservació és mitjà, però encara compleix bé la seva funció. Hi han altres ponts més senzills per creuar alguns dels rierols.

Imatge 39 Resclosa. Font: Administració de Requesens.

Imatge 40 Font Rovellada. Font: Administració de Requesens.

Imatge 41 Barraca de pedra seca. Font: Administració de Requesens.

4.3.4 Patrimoni immaterial

Tot i que la Vall de Requesens està deshabitada oficialment des de fa mig segle aproximadament, els esforços de la finca en els darrers anys per la seva reactivació econòmica i social ha fet que indirectament també es pugui tornar a parlar del seu patrimoni immaterial, que semblava adormit, lligat a les activitats i coneixements dels seus boscos. Parlem principalment dels oficis tradicionals, que son la base de la seva economia i activitat diària, però també del valor simbòlic que ha tingut la Muntanya de Requesens històricament a la comarca, sobretot pels pobles a peu de l'Albera, i en especial pel poble de Cantallops. Pels seus habitants, Requesens és el punt de referència, lloc de treball i poblament del masos dels avis, caceres de porc senglar, excursions i espai de veneració religiosa amb el romiatge a Santa Maria de Requesens. Fins temps recents, Requesens era la muntanya emblemàtica d'empordanesos, amb un fort valor identitari.

Oficis tradicionals

Tot i l'abandonament i pèrdua industrial que va patir Requesens al segle passat, avui dia tornem a trobar alguns dels oficis tradicionals, aquests són la ramaderia i l'explotació forestal.

L'actual títol de Paratge Natural prohibeix la tala d'arbres als boscos de Requesens com s'havia fet tradicionalment, però en permet l'extracció surera, ja que no fa malbé els arbres. Així doncs l'**explotació surera** ha estat present en aquests boscos de manera pràcticament continuada des del s. XVIII. La propietat de Requesens però no és qui fa l'extracció directament, sinó que ven el

dret per extreure la matèria prima, que es porta a terme per empreses locals. La cultura surera té una llarga tradició a l'Alt Empordà, configurant un paisatge, una indústria, unes formes de vida i una identitat comunes. El Museu del Suro, ubicat a una antiga fàbrica surera de Palafrugell, que va ser la més important de l'estat, conserva, interpreta i posa en valor aquest patrimoni. A més, els boscos de Requesens formen part de Retecork, la xarxa europea de territoris su-

rrers, que treballen per la promoció i desenvolupament local sostenible dels territoris on subsisteix aquesta activitat, des d'una perspectiva socioeconòmica, cultural y ambiental.

La **ramaderia tradicional**, reintroduint la vaca de l'Albera, es porta a terme des de fa només uns anys però s'ha convertit en una de les activitats centrals de Requesens. No només ajuden a la conservació d'aquesta espècie endògena, les vaques a més pasturen lliures i son ja part fonamental de la gestió del bosc per a la prevenció d'incendis, un perill sempre present en aquests boscos.

Imatge 42 Vaca de l'Albera i bosc típic. Font: Administració de Requesens

Les processons a Requesens

Des d'antic la muntanya de Requesens ha sigut espai de culte, agafant la forma de devoció a la Mare de Déu de Requesens. Des de tots el pobles dels voltants de l'Albera es celebraven pelegrinatges: Cantallops, Mollet de Peralada, Campmany, La Roca de l'Albera (Rosselló), Sant Climent Sescebes, la Jonquera... Però la més important i famosa va ser sens dubte l'anomenada processó de la Tramuntana. Es tractava d'un romiatge que sortia de la capella de Sant

Sebastià de Figueres i passava per diferents poblacions, on s'afegien romeus, fins a arribar a Requesens (originalment a l'Església Vella, i més tard al santuari situat al Veïnat). La festa durava tres dies i a la nit de l'arribada, com a altres llocs del Pirineu, feien un foc a la carena que era visible pels pobles de la plana fins a Figueres. Aquests llavors n'encenien d'altres i feien sonar les campanes. Va ser un pelegrinatge molt popular no només a l'Alt Empordà, també al Rosselló, d'es d'on s'afegia a la festa molta gent de l'altra banda de l'Albera. Es demanava a la Verge que la Tramuntana bufés favorablement per emportar-se les pestes, que eren habituals per la proximitat dels aiguamolls, i es cantaven els goigs. Tot i que alguns autors veuen indicis d'aquesta romeria des d'almenys el s. XIV, la majoria d'historiadors daten el seu origen el 1612, com acció d'agraïment a la fi d'una gran pesta. Es feia cada primer diumenge de juny, fins el 1868. Aquell any, la Revolució de Setembre de 1868, anomenada 'la Gloriosa', va portar una època d'inestabilitat política i social, que no va permetre fer més romiatges. Es va recuperar anys més tard, però desapareixeria definitivament a principis del s. XX.

Actualment encara es celebren dos romeries, la de Cantallops, hereva de la processó de la Tramuntana, celebrada el dia de Sant Joan (24 de juny), i la de Mollet de Peralada, el dissabte següent de Pasqua.

Tradició oral i literatura

El romàntic paisatge de Requesens, amb els seus boscos i antic Castell, han donat peu a nombroses llegendes i creacions literàries. La més important sens dubte es la menció que en fa Verdaguier a *Canigó* (1886), poema èpic sobre els orígens de Catalunya en que Requesens i l'Albera apareixen com a paisatge on tenen lloc les aventures del protagonista, el comte Tallafarro. *Canigó* va ser l'obra clau del romanticisme a Catalunya (la Renaixença), i quan poc després el Castell es va reconstruir, va esdevenir un símbol de la renaixença del país, com va quedar palès al llibre de visita del Castell i articles de l'època (Serrano, 2016).

A continuació compartim breument el seu llegendari més important:

El riu subterrani. Diu la llegenda que per sota del Castell passa un riu subterrani que travessa tot el Pirineu i que en una ocasió en que el Castell patia un llarg setge que esperava rendir-lo per fam, els defensors del Castell van oferir a l'adversari un gran convit amb peix fresc. Aquests, descoratjats, aixequen el setge. (*Folklore de Catalunya. Rondallística*, 1950 Joan Amades)

El gegant de Requesens. Una vella llegenda explica que el Castell de Requesens el va construir, per a la seva dona i filles, un gegant que era l'amo i senyor dels Pirineus. Aquest gegant era set vegades més alt que la torre Major del Castell i agafava àligues al vol per distreure's.

Obres literàries més significatives on apareix Requesens

Bernat Desclot (s. XIII) *Crónica del Rey en Pere*. (Relat històric)

Narcís Camós (1657) *Jardín de María plantado en el Principado de Cataluña*.

Jacint Verdaguier (1886) *Canigó*. (Poema èpic)

Damas Calvet (1864) *La Romería de Requesens*. (Obra teatral)

Joan Amades (1934) *Castells llegendaris de la Catalunya Vella*.

Joan Amades (1950) *Folklore de Catalunya. Rondallística*. (*Recull de rondalles i llegendes*)

Maria Àngels Anglada (1996) *Arietta*. (Poemari)

«Lo Castell de Cabrera los veu pujar,
com serp que s'aforesta, vers Paniçars.
Dels Trofeus de Pompeyo passen devall,
vers Requesens l'exèrcit mira enfilar.
Allí'ls abets y alzines, roures y faigs
se creuhan com les llances en un combat;
lo comte á colps d'espasa va obrintse pas,
deixantne grans esteses ençà y enllá.
Si'ls moros lo veyessen destralejar,
lo colp no esperarían de sa destrá.»

Jacint Verdaguier. **Canigó**
(del Cant Quint - Tallafarro)

Selecció de llibres més destacats sobre excursionisme i senderisme a Requesens.

Bonaventura Bassegoda (1883) *L'anada a Requesens*

Carles Bosch de la Trinxeria (1887) *Recorts d'un excursionista.*

Lluís Marià Vidal (1899) «*Excursió al Castell de Requesens, Agullana, Besalú, Olot i Collsacabra*» *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núm. 54

Norbert Font i Sagué (1901) «*El Castell de Requesens*» *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núm. 73

Cèsar August Torras (1919) *Guia de les Alberes.*

LytHus (1928) «*Del carnet de notes. L'Albera-Puig Neulós-Requesens*» *Canigó*, núm. 20

Lluís Barceló Bou (1928) «*Una excursió a Requesens*» *Marinada*, núm. 173-174

Pere Barceló (1961) «*Anada al Castell de Recasens*» *Centre Excursionista de Banyoles*, núm. 39

Roger Deakin (2007) *Wildwood: A Journey Through Trees.*

Quan anava a pescar caminava pel fons marí i el cap sobresortia de l'aigua, i per esmorzar es menjava sempre un bou que es feia a la brasa al que anomenen la Graella del Gegant, quatre grans pedres que hi ha entre Port de la selva i Cadaqués. (*Folklore de Catalunya. Rondallística*, 1950 Joan Amades)

Llegenda de la Font Rovellada. Segons la llegenda, la senyora del Castell venia fins a aquesta font a posar-se grumolls de ferro als cabells per esdevenir pèl-roja. D'aquí el nom del Pentinador. (*Folklore de Catalunya. Rondallística*, 1950 Joan Amades)

Llegenda del Faig de la Pedra. Contaven els avis que fa uns 100 o 200 anys, el masover del mas de Mirapols i el del mas de les Vinyasses estaven enfrontats, fins al punt que tenien el costum, forts com eren, de tirar-se pedres des de cada mas. Una de les pedres va caure sobre aquest faig, equidistant entre els dos masos, on va quedar penjada. (Llegenda explicada per Tomàs Masó a Lluís Serrano, 2011¹⁴).

Camins i senders

Els camins han format part d'aquest paisatge des de la prehistòria, passant pels romans i tots aquells episodis històrics conseqüència de ser un territori de frontera. Però

els camins que tenen un impacte real actualment a Requesens són els camins del senderisme. L'Albera i la Muntanya de Requesens van ser des del principi un dels paratges favorits quan sorgí l'excursionisme com a activitat de lleure i esport a la Catalunya del segle XIX. A més de la influència del *Canigó* que em esmentat, va ajudar a aquesta popularitat l'èxit immediat del llibre *Records d'un excursionista* de Carles Bosch de la Trinxeria, publicat per la impremta La Renaixença el 1887, en que parla extensament, entre d'altres, de les seves excursions per l'Albera i els boscos de Requesens, explicant experiències com la cacera del porc senglar en aquestes contrades. Molts més llibres i articles dedicats a l'excursionisme i la natura es publicarien posteriorment entre finals del s. XIX i principis del s. XX, consolidant el binomi Requesens i senderisme, que segueix present avui dia.

En destaquen dos senders. La ruta 'Camins de Tramuntana' uneix el Mediterrani amb Besalú per mitjà dels quatre refugis del Centre Excursionista Empordanès (refugi de coll de Banyuls, el Forn de Calç de Requesens, refugi de les Salines i can Galan de Bassegoda). L'altre és el popular sender de gran recorregut GR11, que passa pel Veïnat de Requesens i el Castell i que uneix Mediterrani i Atlàntic travessant els Pirineus.

¹⁴ http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/arbres-monumentals/am_arbres_monumentals_fitxes/alt-emporda-12/faig-de-la-pedra/

4.4 Anàlisi de gestió

Tota la Vall de Requesens és una finca privada i per tant la gestió és primordialment privada, tot i que en alguns aspectes hi hagi col·laboració amb el Departament de Territori i el PNIN de l'Albera. Destacar que hem de considerar Requesens com a finca històrica, ja que ha anat passant de generació en generació mitjançant herència durant més de mil anys, i ni tan sols durant les diferents compravendes de principis del s. XX es va dividir la propietat, d'unes 2.200 hectàrees.

Els propietaris actuals, com introduïem a l'apartat històric, son els fills de Josep Pijoan i Miquel Esteba, empresaris del ram fuster i socis, que compraren la finca el 1955 per la explotació econòmica dels boscos. El Castell, que havia servit fins aquell moment de caserna militar, havia quedat molt malmès, i mai més es va fer servir com a habitatge. Com que la Vall també va quedar despoblada durant la mateixa època, el Castell va restar abandonat mig segle més, com un vestigi d'altres èpoques sense valor, només visitat per alguns excursionistes al seu pas pel GR11.

L'administració actual, a més de continuar amb l'explotació forestal (surera), té com a segona activitat la tradicional cria de la vaca de l'Albera, de la qual es comercialitza la seva carn. Actualment tenen uns 180 caps, tot i que ja no trobem porcs, ovelles i cabres com antigament. L'activitat cinegètica (caça major) també es important a nivell mediambiental i social pels pobles de la zona, especialment per a Cantallops.

Gestió econòmica

- Model de gestió: Privat.
- Gestió del Castell: Empordà Brava.
- Activitats econòmiques principals:
 - Silvicultura i explotació forestal: suro
 - Ramaderia: oví
 - Activitat cinegètica: caça major
 - Turisme rural

Només recentment, fa uns 5 anys, l'administració va introduir-se en l'activitat turística obrint l'hostal i els allotjament rurals al Veïnat de Requesens. L'oferta de llits va anar creixent a poc a poc, a mesura que s'anava reformant cada zona. L'antiga Cantina (la fonda) que sempre havia funcionat (ho portava una persona externa) actualment ja no està oberta i l'administració té en projecte fer reformes i demanar els permisos per obrir un restaurant en un futur.

Paral·lelament, s'anava recuperant mica en mica el Castell. Tot i que ja s'havia

fet algun moviment tímid a principis dels 90s, el punt d'inflexió comença el 2013 quan l'administració comença a planejar una restauració i recuperació del Castell per a ús turístic. L'any següent s'organitza un camp de treball internacional d'estiu promogut per la Generalitat de Catalunya i organitzat pel Centre Excursionista Empordanès per a la neteja i rehabilitació del Castell, mitjançant l'assessorament i ajuda de l'historiador Ferran del Campo i la Fundació Fortaleses Catalanes.

Les millores es limitaven al mesos d'estiu i anaven molt a poc a poc, però ja de manera continuada. Durant aquests anys i fins l'actualitat s'han fet els tancaments dels espais insegurs, la neteja general de brossa dels interiors, es va treure la vegetació boscosa (neteja dels jardins), s'hi van restaurar tres teulats i, recentment abans de la pandèmia, s'hi va rehabilitar el sistema de canalització d'aigües. Durant aquests anys el Castell restava tancat (des de l'incendi del 90) i les visites es feien prèvia sol·licitud a l'administració, es a dir, l'administradora feia la visita guiada personalment. A partir del 2017 ja contracten una empresa dedicada a la gestió del patrimoni per a fer

4 Anàlisi interna. 4.4 Anàlisi de gestió

les visites guiades¹⁵, i aquesta a partir del 2018 ja porta tota la gestió del monument (visites guiades i recepció). Des de l'any passat es fan càrrec també de la difusió i comunicació.

Per últim destacar que fins el moment, tot i fer les sol·licituds oportunes, no han tingut cap ajuda des de l'administració pública per a la conservació o adequació d'aquest BCIN. Tot i això tenen relacions amb diferents organismes relacionats amb el territori de l'Albera i el seu ecosistema (sobretot entitats franceses) i com a part d'Alberapastur (per a la valorització dels recursos bovins i silvo-pastorals del massís transfronterer Pirineus-Mediterrani) reben suport del fons europeu pel desenvolupament regional.

També, poc a poc, la finca va fent xarxa amb altres actors del territori, com restaurants i productors locals.

Activitats

Visita guiada (Castell)

El Castell es visitable tot l'any durant els caps de setmana i tots els dies d'agost. Fins l'any passat era possible la visita lliure els dies d'apertura, però arrel de la pandèmia, es visitable només amb visita guiada (excepte durant els confinaments municipals, ja que l'accés és des d'un altre municipi).

Actualment només es fa un tipus de visita en diferents idiomes, 'El Castell de Requesens, 1000 anys d'història', en que es fa un recorregut per la seva història, donant especial importància a la restauració del s. XIX. La visita fa un recorregut circular i es visiten, no tots el espais, però sí els tres recintes murats i les principals sales.

Visites al Castell de Requesens

Durada de la visita 1 hora. Grups de 20 persones màxim.
Fins a 2 grups per franja horària.

Horaris

Dissabtes i diumenges. Agost tots els dies.

10.30 Castellà, francès, anglès (segons demanda)

12:00 català

13:00 (idioma segons necessitat si els horaris anteriors eren plens)

Preus

2 € Visita lliure (només 1r recinte murat, actualment no s'ofereix)

7€ Visita guiada adults i adolescents a partir dels 15 anys.

3,50€ Visita guiada menors entre 8 i 14 anys.

Gratuït Visita guiada menors fins els 7 anys.

Xarxes socials

Facebook@Castellrequesens

Twitter@Castellrequesen

Instagram@Castelldrequesens

¹⁵ Empordà Brava (<https://www.empordabrava.cat/>)

L'empresa que gestiona les visites i el Castell ha projectat els últims mesos dos activitats més que encara no s'han implantat, però esperen poder fer durant aquest any: una visita guiada amb audició de música medieval i tast de vins de Vinyes dels Aspres i una ruta pels entorns del Castell de Requesens, acabant la ruta fent la visita al Castell.

Val a dir, que el paratge no té punts d'informació interiors com a altres parcs naturals de Catalunya, només dos punts de informació fora del paratge, als centres de les localitats de la Jonquera i Espolla. A la seva web proposen diferents rutes per fer de manera autònoma pel paratge.

Itineraris i rutes (espai obert)

El senderisme és l'activitat més popular a Requesens, que es reflexa en un ventall d'itineraris i rutes organitzades des de diferents entitats. La majoria d'aquestes rutes estan pensades per a fer de manera autònoma, seguint la corresponent senyalització i marcació de camins.

- *Centre Excursionista Empordanès*: Aquesta organització ha contribuït especialment en la creació d'una extensa xarxa de senderisme a la comarca, comptant actualment amb un total de 39 itineraris, 7 de les quals són o passen per Requesens. També han obert refugis i fan una important tasca de recuperació del patrimoni religiós, megalític i natural.
- *PNIN de l'Albera*: El PNIN també ha creat cinc itineraris complementaris als del CEE que es poden descarregar des de la pàgina web.
- *Itinerannia*: Iniciativa intercomarcal que ha desenvolupat una xarxa de senders que uneix el Ripollès, la Garrotxa i l'Alt Empordà. Amb un parell

Imatge 43 Visita guiada pel Castell. Font: Pròpia

d'itineraris a Requesens. Recordem que per aquí passa el GR11, el popular gran recorregut del Pirineu.

- *Cooperativa Selvans*: Iniciativa pionera en l'ús dels boscos pel benestar emocional i psicològic de les persones, especialitzats en banys de bosc i itineraris terapèutics. Els boscos de Requesens formen part de la seva xarxa de boscos terapèutics.
- *MUME (Museu Memorial de l'Exili)*: Visita guiada 'Altres camins de l'exili. L'Albera i el Castell de Requesens', centrada en la història del Castell durant el s. XX. De moment només s'ha portat a terme una vegada.

Comunicació

La nova empresa gestora és qui gestiona la comunicació del Castell. Han obert recentment diferents xarxes socials (Instagram, Twitter, Facebook) a través de les quals donen a conèixer les visites guiades i venen les entrades directament. També s'han fet diversos reportatges a revistes especialitzades de senderisme i turisme i programes de televisió locals. La web continua sent gestionada des de l'administració.

Públic

El públic més important de Requesens és, o ha sigut fins ara, el senderista, que a més de visitar el Castell i voltants, sol fer parada i fonda al Veïnat abans de continuar el camí de gran recorregut. A partir de l'activació del Castell però han començat a venir també altres tipus de públic, més variat, excursionistes (o no) que normalment venen a fer una visita al

4 Anàlisi interna. 4.4 Anàlisi de gestió

Castell i/o practicar petites rutes pels voltants, principalment per conèixer els monuments megalítics, pujar al Puig Neulós o fins i tot visitar l'avió estrellat, que també crida a molts turistes.

Des que l'empresa va començar a gestionar el Castell el 2018, va començar a fer estudis de públic mitjançant enquestes via oral a la recepció, aturades des de març de 2020. Aproximadament un registre de dos anys. No s'ha pogut consultar aquestes enquestes ja que la informació no està encara processada, però segons la informació que ens ha donat l'empresa, un 80-85% del públic és català, i la resta es reparteix entre visitants de la resta de l'Estat i visitants europeus (majoritàriament francesos i en menor mesura anglesos i altres). Esporàdicament hi ha petits grups de turistes russos, xinesos i japonesos.

Accés

Requesens és una finca privada però està obligada a deixar llibertat de pas als seus camins i accessos. Malauradament la carretera principal d'accés, una pista forestal, no està a vegades en les millors condicions, i necessita de constant manteniment, especialment després de les pluges. El paratge també ha habilitat recentment tres pàrquings al Paratge, que a més d'evitar en el possible danys a l'ecosistema, són molt importants per a fer un control de visitants i evitar aglomeracions.

Imatge 44 Torre Rodona des de l'exterior del Castell. Font: Administració de Requesens

5 Anàlisi sectorial

5.1 Els castells a Catalunya

Com diu l'escriptor i periodista Daniel Romani, "Catalunya és terra de castells... per reconstruir". Així podríem resumir la situació de la majoria de castells al nostre país, però no son l'excepció. Construccions històriques de tota mena -ermites, masies, fàbriques...- cauen a poc a poc degut a la seva pèrdua d'ús i consegüent abandonament. En el cas dels castells però, l'esfondrament sembla més impactant i notori, ja que aquests són normalment grans construccions que han format part de l'horitzó visual d'un territori o regió des dels seus orígens, sovint coronant muntanyes, formant part dels paisatges locals i personals. Freqüentment però, els seus valors traspassen els de la identitat local i adopten un significat identitari a nivell col·lectiu o nacional, parlem d'aquells casos en que s'uneixen valors artístics i històrics destacats, guanyant-se el títol de monument, com per exemple el Castell de Miravet o el Castell de Cardona.

Catalunya és terra de castells i és de fet la regió d'Europa amb més concentració de castells. Actualment hi han inventariats per la Generalitat més de 800 exemples, i això sense comptar torres de guaita, muralles, masos fortificats, etc. Tenint en comte que Catalunya té 947 municipis, podem dir que gairebé cada localitat tenia el seu castell. Evidentment molts d'aquests estan actualment en estat de runa o vestigis, molts des de fa segles, i s'ha perdut la seva

memòria, (fora dels investigadors). El paisatge canvia constantment.

Però encara queden molts castells, conservats fins avui dia per raons diverses. Aquells que estan millor conservats és perquè han estat sempre, o quasi sempre habitats, i han anat passant per diferents restauracions (actualment encara queden bastants habitats). Molts van ser readaptats a palauets durant

Imatge 45 Castell de Requesens vist des del Veïnat. Font: Wikimedia Commons

el renaixement, molts altres, com el Castell de Requesens, es van restaurar més recentment a mitjans i finals del segle XIX. En el context del romanticisme de l'època, van ser els burgesos i nobles (que en gran part ja no eren els propietaris originals) els que van prendre la tasca de recuperar i restaurar aquest patrimoni. Habitualment per a ús privat, però a vegades, com en l'exemple del Castell Peralada, amb voluntat filantròpica. Era una burgesia que buscava la riquesa material, estètica i intel·lectual, mitjançant el cultiu de les arts i la cultura en

general, donant-los prestigi social. Són exemples el mateix Castell de Requesens o el Castell de Santa Florentina. Ja a partir de la segona meitat del segle XX, concretament a partir de la democràcia, amb el mecenatge pràcticament mort, són les institucions públiques les que han invertit en la recuperació d'aquest patrimoni, però gairebé sempre a partir de la iniciativa ciutadana. És exemple el Castell de Montsoriu, amb moviments de salvaguarda des dels anys 70, però que no van tenir resultat fins els anys 90 amb la canalització i

acció incalculable que es va fer des del Museu Etnològic del Montseny.

Així doncs els castells son recuperats en primera instància per agents privats i per una altra banda per iniciativa ciutadana, però, normalment, no directament des de les institucions públiques. Els nostres veïns del nord en canvi tenen una llarga trajectòria en l'adequació, valorització i activació d'aquest patrimoni. A tot el conjunt de França els castells, de diverses èpoques, són un valor patrimonial identitari i turístic de primer ordre, que xoca molt amb la posició del nostre país en aquest tema. Destaquem per la seva importància i proximitat geogràfica, històrica i arquitectònica la Ruta dels Castells Càtars (al Rosselló i Llenguadoc), ruta molt popular a nivell Europeu. En destaca de tots ells el Castell de Perapertusa (en francès *Peyrepertuse*), molt similar al Castell de Requesens al trobar-se a un dels cims de les Corberes, un massís de boscos exuberants.

5.2 Benchmarking

Per tenir un mapa de referents acurat, que ens permetés tenir en compte els diferents aspectes de Requesens, hem fet una cerca àmplia que presentem en dos parts. A la primera part, dedicada als castells, hem seleccionat sis models que tenen un o més punts en comú amb el Castell de Requesens. Exemples de castells de titularitat privada, d'estil gòtic o romàntic, situats en parcs naturals, etc. Una segona part la dediquem a altres sis projectes o entitats que uneixen patrimoni i paisatge, amb una forta presència al territori.

Pel que fa als **castells de titularitat privada** hem agafat dos exemples principals: el Castell de Santa Florentina i el Castell del Remei. El primer va ser restaurat i ampliat en estil historicista per Domènech i Montaner. El seu interior modernista s'ha conservat perfectament. La part més antiga encara és habitada, la part nova modernista la van vendre a un empresari rus que fa visites

guiades. El segon exemple, el Castell del Remei, un palauet del s. XIX, pertany a una finca privada gran, amb diferents espais patrimonials i amb una economia diversificada, com Requesens. Altres exemples de castells de titularitat privada són el Castell de Cardona (actualment un parador), el Castell de Sant Elm, el Castell de Foixà (l'ús principal d'ambdós és el lloguer d'espais), el Castell Montsonís (encara habitat) o el Castell de Peralada (lloguer d'espais, restaurant, casino...).

També hi han exemples de **castells-museu**: el Castells de Foix i Gruyères. Altres exemples són el Castells de Morella (a Castelló), de Falset (Museu Comarcal) o el Castell de Púbol (casa-museu). Una altra premissa important era buscar referències de **castells situats en entorns naturals protegits**, com són els Castells de Montsoriu i Peyrepertuse. A partir d'aquest ventall ampli també hem analitzat altres temes com la gestió, la dinamització, etc. quan hi ha hagut algun aspecte interessant per al nostre cas.

En la segona part hem fet recerca de projectes o entitats que treballen amb el **paisatge** com a eix central. A la primera part hem vist casos de tenir un patrimoni immoble a un entorn natural. En aquest apartat li donem la volta i veiem com gestiona un **espai natural protegit** el patrimoni cultural que conté. El nostre referent principal és el Parc Natural del Montsant. També posem com a referent el treball que està fent actualment la comarca del Garraf. Ambdós treballen des de la premissa del paisatge com nexa i patrimoni integrat.

També veurem diferents tipus de **rutes i camins**, elements protagonistes del territori ja que connecten elements patrimonials diversos i són la pròpia experiència del paisatge.

Per últim, mirem el cas de **Baussitges**, una finca privada contigua a Requesens, també part del PNIN i que, exceptuant el Castell, comparteix un context i valors patrimonials molt semblants als de Requesens.

Castells	Indicadors positius	Indicadors negatius
Castell de Santa Florentina (Canet de Mar, Maresme)	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat principal són les visites guiades (Entrada 12€) i els concerts d'estiu al jardí. - Tot i ser gestionat com a empresa privada té relació amb el municipi. Per exemple col·labora cada any amb la Fira Modernista de Canet, que dura 3 dies. Un trenet comunica el centre del poble amb el Castell. - Que hagi conservat l'interior modernista és un gran al·licient pel visitant. 	<ul style="list-style-type: none"> - Patrimoni modernista excepcional però no gaire conegut. Comunicació dèbil. - No es permet la visita lliure, per seguretat.
Castell del Remei (Penelles, comarca?)	<ul style="list-style-type: none"> - Economia diversificada. Gestió exitosa aprofitant tots els seus recursos: vinyes, celler propi, enoteca, restaurant, sala d'exposicions, patrimoni arquitectònic, itinerari exterior... - Bona imatge corporativa, molt cuidada i definida. 	
Castell de Montsoriu (al Montseny de la Selva)	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats variades i per a diferents públics: recreacions medievals, actuacions teatrals i musicals, activitats relacionades amb la fotografia, la geografia, l'astronomia, la gastronomia... També es celebren dues dates anuals pensat especialment pels locals: la Festa de Sant Pere, a l'inici de l'estiu, i la Castanyada, a la tardor. - Organització d'events especials relacionats amb el propi Castell: Festa del mil·lenari del Castell, organització del Congrés Internacional de Castells Medievals a la Mediterrània Nord Occidental. - Participació de grups locals en les activitats que s'organitzen. - Gestió participativa a través d'un patronat on han convergit els agents públics i privats. - Discurs i imatge definida: "Montsoriu. El Castell gòtic de Catalunya." i "Castell del Mediterrani". - Programa d'identificació visual atractiu i fàcilment identificable. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tot i estar al Parc Natural del Montseny no hi ha gaire relació amb aquest. - Alguns dels espais encara s'han de restaurar i integrar a la visita.
Castell de Peyrepertuse (França)	<ul style="list-style-type: none"> - Bona comunicació de situació geogràfica, important en el seu cas. Indiquen distància en temps amb la costa mediterrània i les principals ciutats del voltant (Tolosa, Montpeller i Barcelona). Recomanació personal de botigues properes, albergs i restaurants familiars de la zona. Indicacions d'accés per a cotxes, motos, autocaravanes, ciclistes o senderistes. - Activitats de dinamització: visites guiades, visites teatralitzades, concerts, jornades de falconeria... i una programació anual: jornades de senderisme, un festival de 3 dies amb música i art contemporani i jornades amb activitats d'aventura i esports per a nens i adolescents (com la tirolina i el tir amb arc). 	<ul style="list-style-type: none"> - Accés difícil. L'últim tram s'ha de fer a peu pujant la muntanya. No es accessible a persones amb mobilitat reduïda. - Han optat per una mínima intervenció, només de consolidació. Creiem que una restauració puntual d'algunes zones afegiria valor al monument.
Castell de Foix (França)	<ul style="list-style-type: none"> - Castell consolidat socialment, molt enfocat al públic familiar. - Castell museïtzat centrat en la forma de vida a l'Edat Mitjana amb espais expositius permanents i temporals (amb objectes, textos, recursos digitals, etc.) - Museografia immersiva al conjunt del Castell amb decoració embolcallant, una sala d'immersió digital, activitats participatives (com el tir amb arc i la ballesa), animació amb personatges d'època, exhibicions reals d'una forja, demostracions amb maquinària de guerra i construcció... i fins i tot un organitzen nits temàtiques amb un escape room càtar o les murder party, un Cluedo medieval. 	
Castell de Gruyères (Suïssa)	<ul style="list-style-type: none"> - Meravellós Castell del s. XIII, que conserva zones amb la decoració dels segles XVII i XVIII i altres zones amb la remodelació i decoració del s. XIX fet per artistes romàntics com Jean-Baptiste Camille Corot i Barthélemy Menn. Actualment en excel·lent estat de conservació. - Té una sala galeria permanent dedicada a l'art i la il·lustració fantàstica, molt popular als 90 a Suïssa, amb peces que evocuen Gruyères i el seu Castell. 	<ul style="list-style-type: none"> - No fan gaires activitats, només les visites guiades per a nens i adults. - No hi ha gaire connexió entre el museu i la comunitat fora de les visites escolars.

Paisatge i Territori	Indicadors positius	Indicadors negatius
Finca de Baussitges (Espolla, Alt Empordà)	<ul style="list-style-type: none"> - Finca privada que integra patrimoni natural i patrimoni cultural amb una economia i turisme de sostenibilitat. - Una gestió eficient amb un equip de set persones amb una organització definida. - Col·laboren amb molts agents del territori que els ajuden en projectes diversificats (recuperació dels murs de pedra seca, investigació de la fauna, estudis de boscos terapèutics, conservació del patrimoni històric...). També estan en contacte constant amb el PEIN l'Albera. - Tenen un inventari complert del seu patrimoni immoble i control sobre aquest. Coneixen l'estat de conservació de cada element i segueixen un pla de recuperació per a alguns d'ells. - Recuperació d'antigues terrasses i murs de pedra seca, cabanes de pastors i camins ramaders. 	<ul style="list-style-type: none"> - Finca bastant aïllada i sense indicacions de com arribar. - La vessant de ser una finca privada molt centrada en la recuperació de la vaca de l'Albera trepitja la vessant més social, com a espai comunitari. Poca gent hi va.
Parc Natural del Montsant ()	<ul style="list-style-type: none"> - Enfocat des de la seva declaració el 2002 no només en els valors biològics, sinó també i especialment en els valors paisatgístics i culturals. - Respecte i suport al desenvolupament sostenible dels seus aprofitaments (el 90% del parc és de titularitat privada). - Gestió integrada del patrimoni natural i cultural al voltant de quatre punts: recerca, interpretació, valorització i gestió. 	<ul style="list-style-type: none"> - No hi ha cap museu al territori amb el que el parc pugui tenir lligams.
Ruta del Patrimoni del Garraf	<ul style="list-style-type: none"> - Projecte portat a terme recentment (l'execució acabarà aquest 2021) pel Consell Comarcal del Garraf per actualitzar i posar en valor el patrimoni natural i cultural de la comarca (molt variat) per mitjà dels camins i el paisatge com a nexa comú, dintre del pla d'actuació 'Garraf: camins, patrimoni i natura'. La ruta proposa 6 itineraris al voltant de sis punts d'interès patrimonial, que permeten descobrir els paisatges més genuïns de la comarca: el mar, les vinyes, el riu Foix, el Castell d'Olivella... - El Parc del Garraf està acreditat per la Carta Europea de Turisme Sostenible (CETS) des del 2017. 	
Ecomuseu Farinera (Castelló d'Empúries, Alt Empordà)	<ul style="list-style-type: none"> - Museu etnològic de l'Alt Empordà que funciona com a museu territorial connectant la societat amb el patrimoni cultural i natural (amb quatre parcs naturals) de l'Empordà. - Porta a terme un programa d'activitats conjuntament amb els parcs, amb una programació estable anual i projectes educatius. 	
Ruta dels Castells de Sió ()	<ul style="list-style-type: none"> - Ruta de Castells al voltant del riu Sió (la Segarra, Urgell, la Noguera), que marcava la frontera de la Catalunya Nova amb Al-Andalus entre els segles X-XII. En aquesta zona, molts es van reconvertir en palauets, pel que s'han conservat bé i són actualment visitables. Rutes que es poden fer a peu, BTT o cotxe. - Centre d'interpretació al punt inicial, el Castell de Concabella, on expliquen l'origen dels castells, la seva evolució i les característiques tradicionals de la comarca com la gastronomia, la cultura, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - La comunicació i difusió és fluixa, costa trobar informació pràctica a internet.
Camí dels Bons Homes ()	<ul style="list-style-type: none"> - Ruta de 200 km per fer a peu, bicicleta o cavall i que recrea el camí que van fer els càtars que s'exiliaren a Catalunya durant els segles XIII i XIV. El recorregut va des del Castell de Montsegur (Arieja, França) fins el Santuari de Queralt (Berga-Catalunya), creuant els Pirineus. El principal atractiu és el paisatge del Pedraforca i del Parc Natural del Cadí-Moixeró. - La ruta contribueix al desenvolupament socio-econòmic de la zona i manté viu aquest camí històric. - Projecte interessant, connector d'espais que semblen llunyans i aïllats. 	

5.3 Conclusions

Malgrat el gran valor històric i artístic que representen els castells, són un conjunt patrimonial que arrossega moltes i variades problemàtiques. A més, la multiplicitat de circumstàncies en que es troben dificulta prendre una posició i acció unificada. Cada castell, tot i que és puguin agrupar per territoris o data de construcció, etc. són cadascun d'ells elements singulars que necessiten aproximacions i solucions singulars. La problemàtica comuna però és el desús, que resulta en una degradació continuada per la dificultat de les famílies propietàries per mantenir el castells. És també el cas del Castell de Requesens. Amb poques excepcions, aquestes famílies no poden fer-se càrrec de la inversió que suposa restaurar-los i adequar-los per viure-hi o obrir-lo al públic. El cas del Castell de Ribelles (Vilanova de l'Aguda, la Noguera), que ha saltat a la opinió pública aquest any i ha tingut molta repercussió a les xarxes socials, és un exemple típic d'aquesta dinàmica¹⁶. La polèmica aixecada per declaracions de la família propietària (“no som tan rics per poder-lo reformar ni tan pobres per haver-lo de vendre”¹⁷) va indignar als veïns que veu com un element del poble amb el que tenen un fort vincle cau a trossos cada dia que passa. Com a resultat s'han mobilitzat i han creat recentment una associació per fer pressió i aconseguir la implicació de les administracions en les tasques de rehabilitació del monument.¹⁸

Com a conclusió podem dir que les opcions a l'hora de gestionar i donar-li un ús a un castell són molt àmplies i depèn de les característiques del castell, el seu estil arquitectònic, la seva situació al territori, etc. però que la seva gestió sempre es veurà afavorida si es té en compte aquest territori on s'emplaça, ja sigui un entorn natural o un poble. I que allà on els agents privats no arriben, però hi ha una demanda, les institucions públiques dedicades a la salvaguarda del patrimoni cultural haurien de ser presents per assegurar la protecció i posada en valor d'aquest patrimoni històric.

¹⁶ *Una ruïna monumental*. Xavier Santesmasses. Diari Segre. 01/02/2021

https://www.segre.com/es/noticias/lectura/reportatge/2021/01/31/una_ruina_monumental_124675_1677.html

¹⁷ Visita al Castell de Ribelles: “Res em faria més feliç que veure una grua al Castell!” Daniel Romaní. Diari Ara 14/08/2019

https://www.ara.cat/cultura/res-faria-felic-veure-Castell_1_2652929.html

¹⁸ *Ribelles vol salvar el seu Castell*. L. Garcia. Diari Segre 02/02/21

https://www.segre.com/noticies/guia/2021/02/02/ribelles_vol_salvar_seu_Castell_124778_1111.html

6 Diagnosi

Anàlisi DAFO

Debilitats

- Dificultat d'accés. Una única via d'entrada i sortida, amb un tram de carretera forestal (sense asfaltar). Només accessible amb cotxe.
- Necessitat d'inversió econòmica important.
- Propietat privada, amb pocs recursos econòmics.
- Territori de turisme estacional.
- Castell sense electricitat.
- No es conserven mobiliari, acabats o tancaments.
- No és accessible per a tothom.
- Poc conegut

Amenaces

- Impossibilitat de millorar l'accés, degut a que es un entorn protegit.
- Conservació deficient del Castell per la falta de tancaments. Zones puntuals que necessiten una restauració.
- Vandalisme.
- Falta de finançament.
- Gestió no professional.

Fortaleses

- Espai ric en patrimoni natural i cultural.
- Element patrimonial BCIN: Castell majestuós i singular, ben conservat i únic al país per grandària i entorn.
- Entorn natural protegit (Paratge Natural d'Interès Nacional)
- Infraestructures i serveis mínims funcionant (visites, allotjament, fonda).
- Bona situació al territori: A prop d'una de les principals vies de comunicació del país.

Oportunitats

- El GR11 (Sender del Pirineu) creua pel mig de la finca, sent un dels senders de gran recorregut més populars del Catalunya i Espanya.
- Altres castells a la zona.
- Proximitat amb França: pot beneficiar-se tant del turisme català com francès, molt actiu en aquest tipus de patrimoni.
- Múltiples espais buits, que es poden adaptar per a diferents usos i projectes.

Conclusions

Requesens és un espai privilegiat pels seus valors estètics, naturals i patrimonials, on destaquen principalment el seu Castell romàntic i el seu paisatge de mitja muntanya entre el Pirineu i el Mediterrani. Tot i aquesta riquesa patrimonial el lloc és poc conegut actualment i arrastra deficiències en la seva gestió.

El patrimoni natural, al formar part d'un ENP, compta amb una estructura de planificació i gestió. Però el Castell i altres aspectes del lloc, al ser una finca particular, queden en mans privades que manquen d'eines i suport professional. Observem gràcies al DAFO que el lloc té moltes debilitats, però també guarda oportunitats infinites.

Una major implicació tant del Paratge com d'altres institucions públiques ajudaria a una gestió més eficient i a una millor i necessària comunicació entre l'administració i la propietat, per a treballar plegats per una estratègia comuna.

Imatge 46 Vista aèrea Castell. Font: Agents Rurals per mitjà de l'Administració de Requesens.

PART 2 PLA ESTRATÈGIC

7 Missió i visió

Missió

Requesens vol ser un projecte patrimonial multifacètic centrat en la natura i el paisatge històric que porti propostes culturals de qualitat al territori i contribueixi al desenvolupament local.

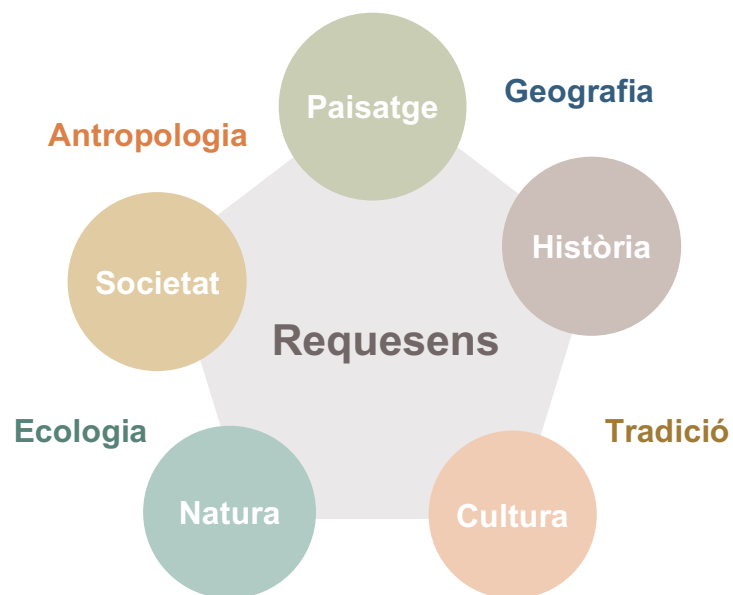

Diagrama 1 Requesens està ple de potencialitats ja que reuneix diferents camps de coneixement.

Visió

La Vall de Requesens ens permet endinsar-nos en la història i la natura de manera genuïna a través del seu paisatge antic i el seu patrimoni material e immaterial. I volem que així continuï, però més enllà dels criteris conservacionistes que s'han d'aplicar en aquest espai protegit, volem donar a conèixer a la població aquest espai oblidat, afegint la cultura a l'equació, fent que aquest esdevingui un espai integrat socialment a la comarca, un espai natural i cultural viu de referència pels empordanesos.

La nostra visió per a Requesens és la d'un espai social i cultural integrat a la natura, on congregar la història i la tradició amb noves perspectives socials, mediambientals, econòmiques i turístiques relacionades amb la sostenibilitat i la consciència ecològica, conceptes i pràctiques cada cop més importants pel desenvolupament social. Així doncs, un espai dedicat al gaudi de la natura, la descoberta històrica i la sensibilització mediambiental.

Conservació i restauració

Coneixement

Territori i paisatge

Interpretació

Experiència de visita

Dinamització

Valorització i sensibilització

Recuperació per la població local

Sostenibilitat

8 Objectius estratègics

Com dèiem a l'inici del document, el nostre propòsit és contribuir a una millor gestió del patrimoni de la Vall de Requesens amb un programa integral i ordenat que el potenciï com a oferta turística i cultural de l'Alt Empordà.

Per portar a terme aquest objectiu general, hem dissenyat un pla amb sis objectius estratègics, tenint en compte les vessants patrimonial, econòmica i social, a partir dels quals se'n deriven uns objectius específics, sempre des d'una perspectiva territorial i paisatgística.

Tenint en compte aquestes tres vessants, enteses com les tres potes que sostenen el projecte, assegurem tant la conservació d'aquest patrimoni com el seu ús i connexió amb la societat, que com a resultat indirecte afegirà qualitat de vida a la població.

Objectius patrimonials

- Estudiar els elements patrimonials de Requesens a nivell de conjunt i assegurar la seva conservació.
- Posar en valor el paisatge i patrimoni cultural de Requesens.

Objectius socials

- Millorar la comunicació amb els visitants i connectar amb el públic potencial.
- Reforçar la identitat de l'Albera i establir relacions amb la societat.

Objectius econòmics

- Millorar la gestió i trobar noves fonts de finançament sostenible.
- Contribuir al desenvolupament socioeconòmic local.

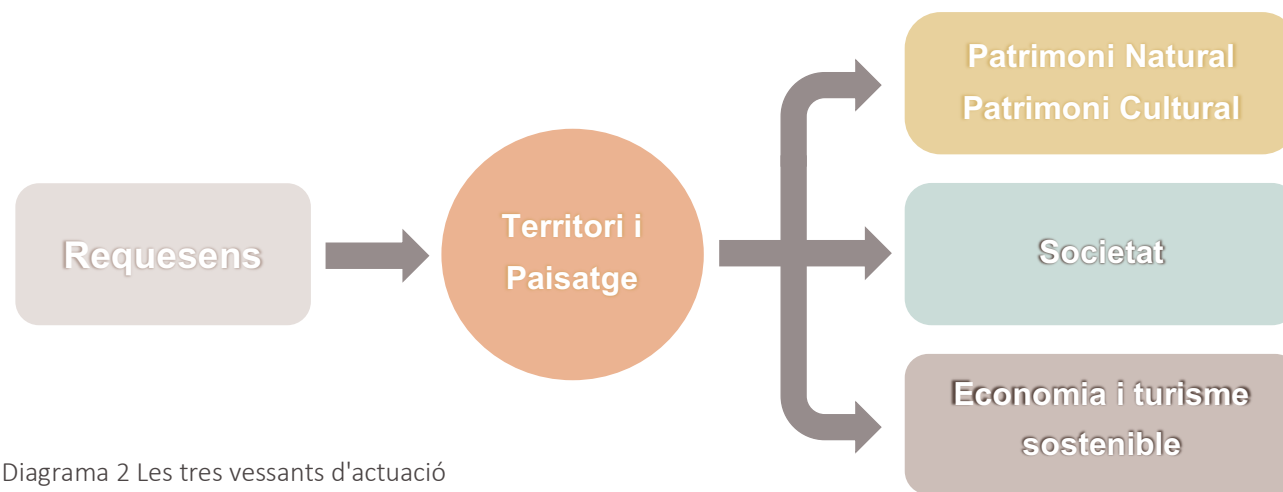

Diagrama 2 Les tres vessants d'actuació

Taula d'objectius específics

	Objectius estratègics	Objectius específics
Patrimoni	Estudiar els elements patrimonials de Requesens a nivell de conjunt i assegurar la seva conservació.	<ul style="list-style-type: none"> • Investigar i conèixer els elements patrimonials. • Assegurar la conservació del Castell. • Restaurar o adequar el patrimoni arquitectònic i arqueològic de la Vall.
	Posar en valor el paisatge i patrimoni cultural de Requesens.	<ul style="list-style-type: none"> • Posar en valor i donar a conèixer el patrimoni cultural de Requesens. • Millorar l'experiència del visitant amb propostes dinamitzadores. • Promoure el coneixement i la difusió d'aquest.
Societat	Millorar la comunicació amb els visitants i connectar amb el públic potencial.	<ul style="list-style-type: none"> • Adequar espais comuns i de serveis al monument. • Generar vies de continguts més directes i efectius amb els visitants. • Connectar amb el públic potencial.
	Reforçar la identitat de l'Albera i establir relacions amb la societat.	<ul style="list-style-type: none"> • Estar més presents en la vida sociocultural de les poblacions veïnes. • Crear nexes amb associacions i la població local.
Economia	Millorar la gestió i trobar noves fonts de finançament sostenible.	<ul style="list-style-type: none"> • Implantar un nou model de gestió i finançament més eficient. • Incorporar més recursos humans. • Trobar més recursos econòmics.
	Contribuir al desenvolupament socioeconòmic local.	<ul style="list-style-type: none"> • Posicionar Requesens com a destí cultural i turístic sostenible i de qualitat. • Crear sinergies amb altres actors del territori.

9 Proposta

9.1 Presentació

La nostra proposta es un pla estratègic centrat una gestió integrada que inclogui tots els valors patrimonials de Requesens. Al centre d'aquesta nova dinàmica estarà el Castell de Requesens, que volem que deixi de ser una anècdota dintre del paratge natural i esdevingui un espai cultural per a l'Empordà i especialment per als pobles veïns: la Jonquera, Cantallops, Capmany, Sant Climent, Espolla i Mollet de Peralada.

Així mateix, aquest projecte pot ajudar a diversificar les activitats turístiques, econòmiques i culturals de l'Alt Empordà, molt centralitzades a Figueres i la costa, afegint qualitat de vida a la població i contribuint al desenvolupament local.

Definició dels àmbits

Podem ordenar Requesens en tres grans àmbits, al voltant dels quals treballarem la nostra proposta:

- a. Castell de Requesens**, element monumental central de Requesens, principal recurs turístic.
- b. Veïnat de Requesens**, l'espai social, on es fa vida i es concentren els serveis al visitant.
- c. Entorn**, que comprèn el PNIN i tots els altres elements patrimonials descrits.

El nostre pla estratègic proposa una gestió integrada d'aquests tres àmbits, amb el Castell de Requesens com a espai patrimonial central capaç d'aglutinar els diversos aspectes i projectes que es portin a terme a tot el seu territori, sent a més l'element que actualment requereix de més d'intervencions i millores per la seva conservació i adequació. El Veïnat, amb la seva plaça i santuari, és l'espai més important a nivell comunitari, on es centra l'oferta de turisme rural, i des d'on la propietat gestiona, a més de l'hostal, les activitats ramaderes i forestals. Finalment tenim l'entorn, tot el territori de la Vall de Requesens, que configura la meitat del PNIN l'Albera i que depèn en gran part del Departament de Territori i Sostenibilitat, des d'on porten a terme moltes tasques de gestió, conservació, difusió, investigació, etc.

Requesens								
Castell de Requesens			Veïnat de Requesens			Entorn		
-Visita i exposició permanent.	- Espai del visitant.	- Espai Polivalent - Botiga - Altres espais addicionals	- Centre d'Interpretació de la Muntanya de Requesens	- Allotjaments turisme rural - Restaurant "La Cantina"	- Santa Maria de Requesens - Plaça del Veïnat	- Paisatge Natura (PNIN)	- Patrimoni arqueològic i arquitectònic	- Patrimoni immaterial

9.2 Pla d'usos

a. Castell de Requesens

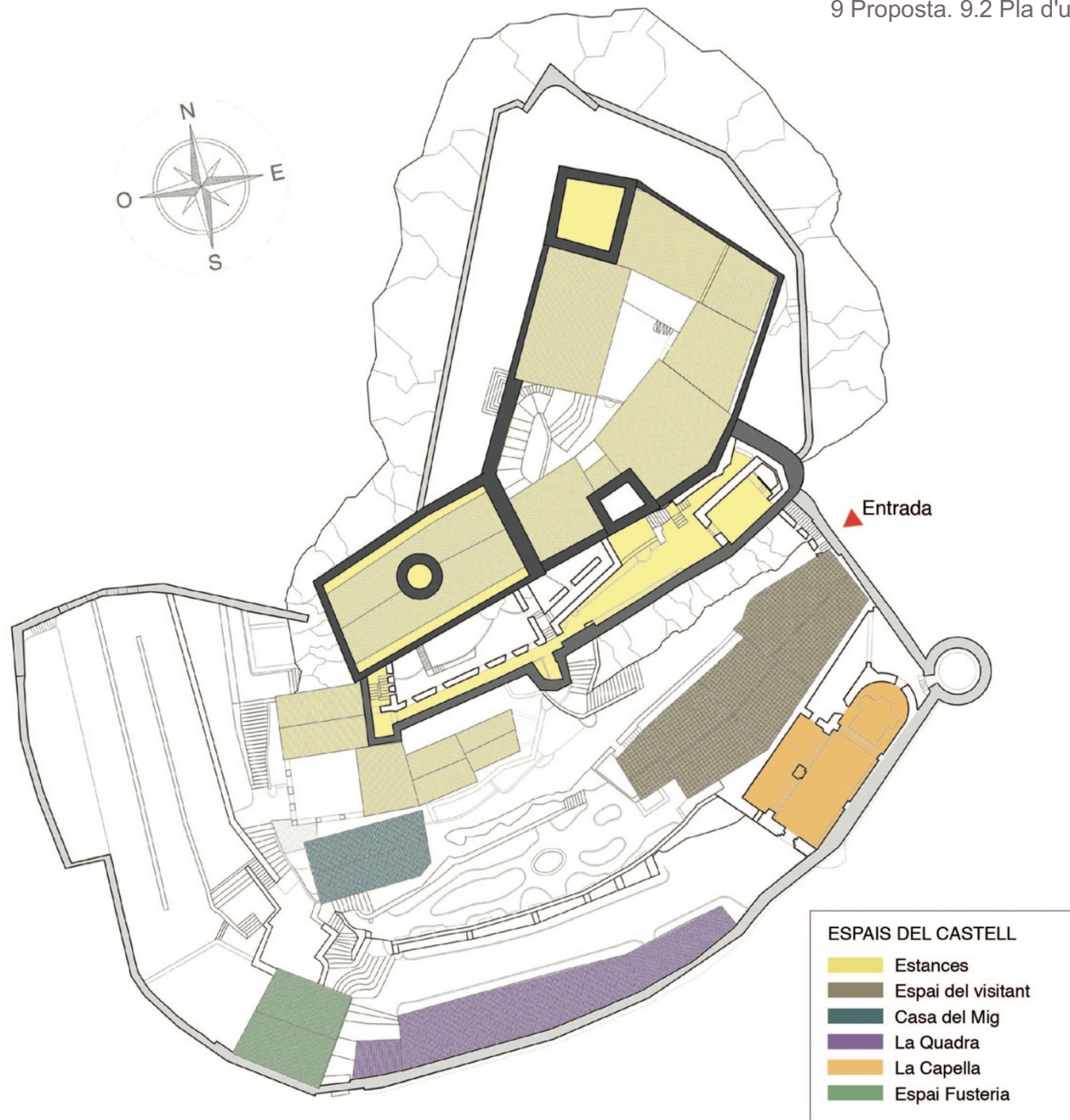
El projecte ideat per a aquest monument s'ha pensat intentant complir tres propòsits: primerament explicar el Castell i la seva història, en segon lloc fer del Castell un centre lligat al Paratge Natural, i finalment obrir-lo a la comunitat.

Així doncs no és un projecte simplement d'adequació d'un monument buit, sinó que em intentat incloure diferents aspectes, als quals hem donat un espai definit. Al següent apartat exposem la nostra proposta a partir d'aquests espais i els seus continguts museològics, així com un nou recorregut definit per aquests espais.

Espais

La visita al Castell s'articularà al voltant de sis espais diferenciats, cadascun d'ells amb una funcionalitat diferent:

1. **Estances** (visita dels interiors del Castell)
2. **Espai del visitant** (on s'aglutinaran els serveis al visitant)
3. **Casa del Mig** (espai expositiu)
4. **Quadra i jardins**
5. **La Capella** (espai per a concerts)
6. **Espai Fusteria** (espai expositiu)

Imatge 47 Font: Pròpia a partir de plànol cedit per l'Administració de Requesens

1. Estances

Es podrà accedir a gran part d'estances del Castell, majoritàriament del 3r Recinte Murat, així com les Cuines i el Menjador (tècnicament al 1r Recinte Murat, tot i que es connecten per passadissos interns amb el 2n i 3r Recintes).

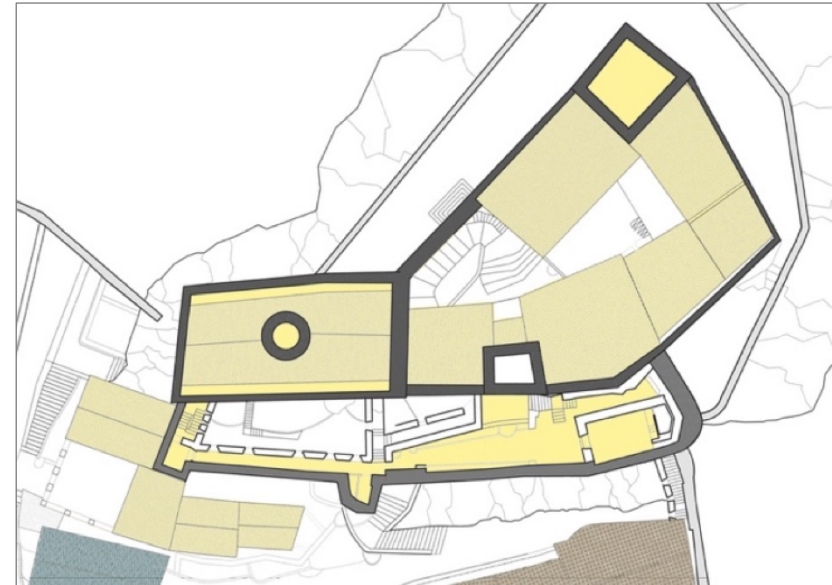
Dintre d'aquest recorregut per les principals estances, concentrades a la zona nord del Castell, es diferencien dues zones històriques: sales inferiors conservades d'època medieval i les estances superiors de la zona noble, creacions del s. XIX. Aprofitarem aquesta distribució natural per seguir un guió museogràfic lineal de la història del Castell: a la part inferior la història del Castell medieval en el context del comtat d'Empúries (construcció, ampliació, decadència), i a la part superior la història moderna, que serà el gruix de la visita, centrat en el romanticisme i els Rocabertí, fent palès la seva important labor de mecenatge a la comarca. El tram final (Cuines i Menjador) estarà centrat en les vicissituds de la guerra i la postguerra.

2. Espai del Visitant

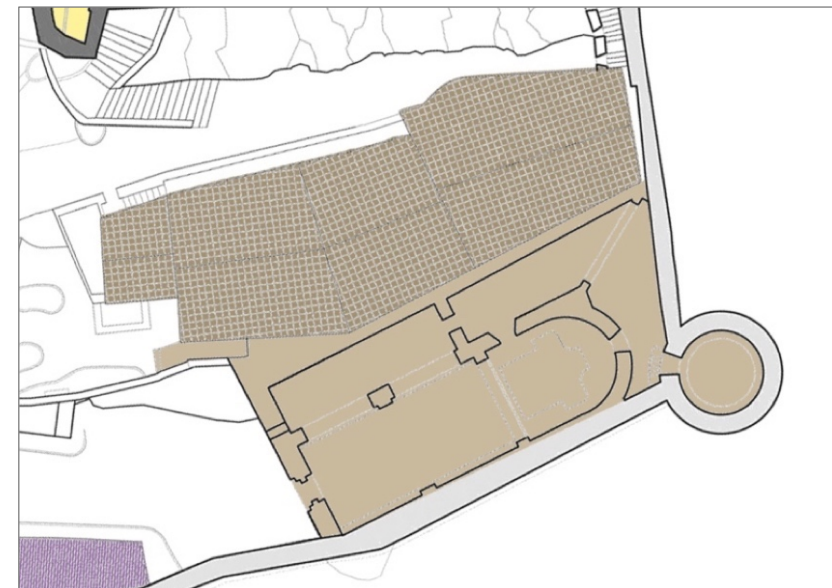
L'Hospital, al costat de la porta d'accés nord-est, s'habilitarà com a nou espai de serveis per als visitants i tindrà diferents funcions. La funció de rebuda de visitants avui dia es limita a la venda d'entrades i botiga i es situa a la Casa de Baix, que per la seva situació a les escales no és el lloc més idoni. El nou espai, més ampli i més complet, milloraria molt l'experiència del visitant.

- **Recepció**

Aquest serà el primer espai que trobarà el visitant a l'entrar al Castell. Funcionarà com a zona d'acollida, i punt de trobada per a grups. A partir d'aquesta sala s'accedirà a totes les zones de l'Espai del Visitant: el punt d'informació del Paratge, la sala d'audiovisual, la terrassa, l'Espai Polivalent, la botiga i els lavabos. Tots aquests espais se situaran a la mateixa planta baixa, quedant la primera planta lliure per suport logístic o futurs projectes.

Imatge 48 Estances zona nord. Font: Pròpia a partir de plànol cedit per l'Administració de Requesens.

Imatge 49 L'Hospital (recepció i espai del visitant) i terrassa. Font: Pròpia a partir de plànol cedit per l'Administració de Requesens.

- **Punt d'informació i taquilla**

Dintre de la recepció trobarem un mostrador amb el Punt d'Informació i la taquilla -que segons el disseny interior es distribuïran en un sol mostrador o dos mostradors diferenciats-. El Punt d'Informació estarà relacionat amb el Paratge Natural de l'Albera, i per tant dependrà d'aquest i del Departament de Territori i Sostenibilitat. Aquí un informador/a podrà atendre els visitants, facilitar material (com guies, fulletons, plànols, etc.). Una altra persona estarà a càrrec de vendre les entrades per visitar el Castell, informar de les diferents opcions de visita, activitats, dispensar mapes i guies del Castell, etc.

- **Sala Audiovisual**

Annex a l'espai de recepció s'utilitzarà una de les habitacions com a sala audiovisual amb un breu vídeo que farà d'introducció a Requesens, amb imatges de situació, els diferents elements patrimonials de la Muntanya i vistes aèries del paisatge. Aquesta habitació iniciarà la visita al Castell, i a través d'ella se sortirà per una altra porta diferent cap al jardí del Castell per continuar la visita.

- **Espai de descans**

De la recepció se surt directament al terrat de l'església, lloc idoni per la seva amplitud i vistes per esdevenir un espai de descans dels visitants, un cop adequat a aquest fi. A dintre es col·locarien màquines expenedores amb begudes i snacks. També des d'aquí s'accedeix fàcilment a la Torre Rodona, que dona una panoràmica excel·lent del Puig Neulós i la Vall. En una fase avançada del projecte es podria estudiar posar un servei de bar o fins i tot un restaurant. L'espai de l'Hospital ho permetria perfectament.

- **Espai Polivalent**

Adequació d'una de les habitacions per a reunions, xerrades, activitats, exposicions, etc. ja siguin organitzades des del Paratge de l'Albera, entitats locals, la direcció del Castell o lloguer a tercers.

- **Botiga**

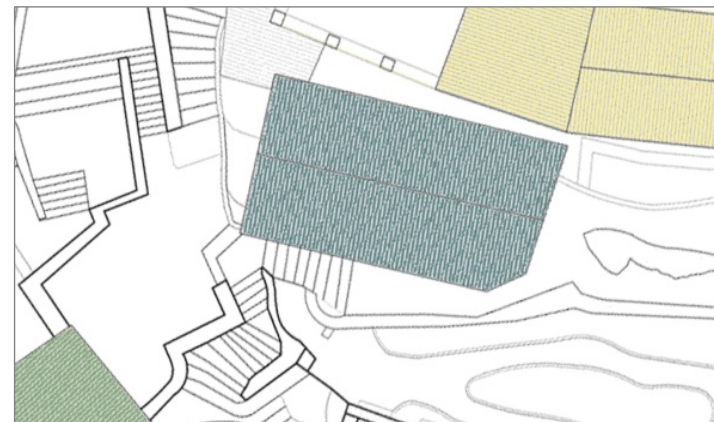
Una de les parets de la sala de recepció pot funcionar com a botiga - amb expositors, taules o mostradors adients-. L'informador/a situat a taquilles seria la persona encarregada de vendre aquests productes. Principalment es vendrien llibres dedicats al Castell i l'Albera, però també es podrien vendre souvenirs, com bosses i llibretes personalitzades, joies, punts de llibre, etc.

- **Lavabos**

El Castell no té actualment lavabos útils, un servei bàsic per al públic. Creiem que situar-los en aquest edifici, al mateix espai que la recepció i l'espai de descans seria el més adient. A més, aquest edifici ja disposa de bany, només caldria actualitzar la instal·lació.

3. Casa del Mig

L'exposició que hi ha actualment a la capella sobre el procés de restauració del Castell s'ampliarà i es tornarà a dissenyar per situar-la a la Casa del Mig. A aquest espai es podrà aprofundir en la figura d'Alexandre Comalat i els detalls tècnics de la seva restauració. Aquesta casa, d'estil modern, està situada al mig del Castell, i la seva situació a la part superior del jardí li dona unes magnífiques vistes.

Imatge 50 Casa del Mig, dedicada a Comalat.
Font: Pròpia a partir de plànol cedit.

4. Jardins i Quadres

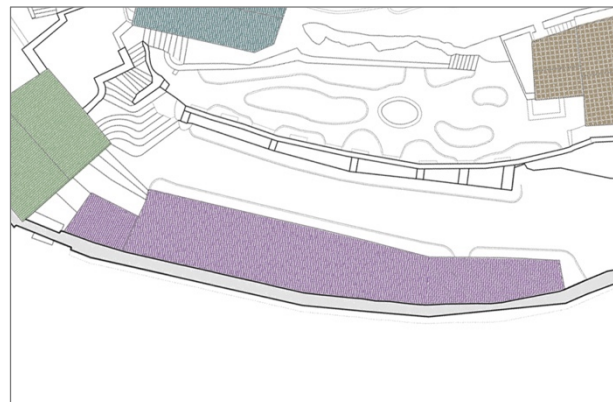
El jardí romàntic és un element molt important del monument i ocupa gran part del seu espai. Hi ha dues zones separades per les escales principals. A l'oest hi ha el jardí terrassat, amb la gran bassa a la zona baixa. A la zona est hi trobem 3 nivells, el jardinet que porta a la capella, la terrassa enjardinada davant de l'Hospital, i el camí superior, que voreja la muralla interna. En aquesta zona es fa passar l'aigua per canals formant fonts i jocs d'aigua, que se senten per tot el jardí. Degut a la seva presència i pes es dedica un espai a la seva interpretació, les Quadres, a la zona sud del jardí, on es parlarà del jardí romàntic, les plantes i arbres que podem trobar en aquest i la importància de l'aigua en aquests. També del jardí extramurs, del que encara queden reminiscències, i el llac de les Hortènsies que va idear Tomàs de Rocabertí.

5. La Capella

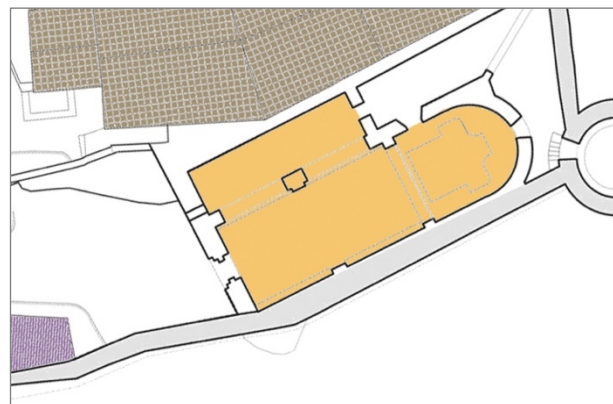
La Capella, a més de poder-se visitar normalment com es fa actualment, servirà com a sala de concerts, dintre de les activitats especials previstes. L'espai posterior, tancat al públic, pot servir com espai reservat als músics. L'espai també es podrà llogar per a casaments o esdeveniments.

6. Espai Fusteria

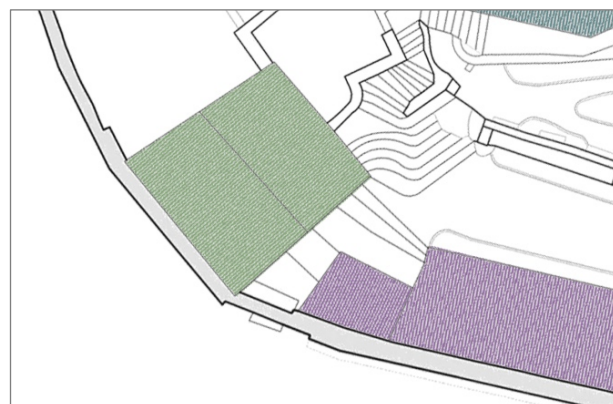
Situat a la Casa de Baix o Fusteria. Aquest espai s'adequarà per acollir una exposició relacionada amb el projecte *Art al Castell*, que explicarem més endavant. En aquesta casa, un espai diàfan amb murs de pedra vista, hi haurà una petita exposició i s'explicarà el projecte, lligat al tema del paisatge, acompanyat de documentació fotogràfica i altres elements que es considerin necessaris.

Imatge 51 Espai Quadres. Font: Pròpia a partir de plànol cedit.

Imatge 52 Capella. Font: Pròpia a partir de plànol cedit.

Imatge 53 Casa de Baix / Espai Fusteria. Font: Pròpia a partir de plànol cedit.

Recorregut

La visita s'iniciarà a la porta nord-est, en comptes de la porta sud (entre les quadres i la fusteria). La porta nord és l'antiga porta principal des d'on s'accedia directament a les cases i estances superiors i fer-la servir de nou com a principal accés al Castell tindria molts avantatges. Un primer lloc la fidelitat històrica: aquest era l'accés principal tant del castell romàntic com del medieval. En segon lloc l'accessibilitat. Aquest accés és pla, i per tant és preferible a l'accés sud, que dona directament a l'escala del jardí. L'actual recepció en aquest punt (la Casa de Baix) també està situada a les escales, situació que s'evitarà amb el nou accés i situant la recepció a l'Hospital. Això comporta que, tot i que el Castell no és accessible, persones amb mobilitat reduïda podran accedir al recinte i visitar l'Espai del Visitant, fent ús del punt d'informació, la terrassa, la botiga o l'Espai Polivalent.

Així doncs, des de l'accés nord es dirigirà al visitant cap a la nova recepció, situada a l'Hospital. El visitant podrà informar-se sobre el Castell o el Paratge, visitar la botiga o descansar a la terrassa. Si decideix visitar el Castell, un cop obtinguda l'entrada s'iniciarà la visita al mateix Hospital amb una petita introducció audiovisual sobre la Muntanya de Requesens, i des d'allà se sortirà al camí de nou per una altra porta per seguir la visita pel segon i tercer recinte murat, segons s'indica al plànol de la pàgina següent. Com explicàvem a l'apartat anterior, el gruix de l'exposició estarà a les estances del 3r Recinte Murat, i recorrerà la història del Castell des del s. XII al segle XX, donant major importància al s. XIX. El principal recurs de l'exposició serà el text, present a la guia del visitant o en format àudio. La torre de l'Homenatge quedaria fora de la visita, ja que el seu accés és massa estret i no és segur.

El recorregut intern acabarà al Menjador, des d'on se sortirà al jardí. A partir d'aquí el recorregut es fa lliurement, sense un sentit únic de visita, descobrint els altres espais mentre s'explora el jardí, o seguint l'ordre proposat al mapa contigu.

Un cop finalitzada la visita se sortirà a través de la terrassa de l'Hospital, bon moment si es desitja de fer ús d'aquest l'espai adequat al descans dels visitants. Se sortirà a través de l'Hospital tornant al punt d'inici, la porta nord.

ESP AIS DEL CASTELL	
	Estances
	Espai del Visitant
	Casa del Mig
	La Quadra
	La Capella
	Espai Fusteria

Imatge 54 Font: Pròpia a partir de plànol cedit per l'Administració de Requesens.

Criteris museogràfics

La gran dificultat d'aquest monument és trobar una solució museogràfica adient. El fet de disposar de tantes estances i espais pot ser un avantatge que ens obri a infinites possibilitats, però a la vegada pot ser complicat trobar una solució per a una arquitectura tan gran i complexa, que ha perdut tota vestimenta. La gran queixa dels visitants és precisament la buidor, com si es deambulés per un gran esquelet. D'altra banda, el seu encant rau precisament en la nuesa d'aquesta 'runa' que sembla parada en el temps, en poder passejar sense distraccions per un espai que ens connecta amb altres temps i espais de llegenda, en la possibilitat de jugar i imaginar.

No és objecte d'aquest pla estratègic fer un projecte museogràfic, però sí que volem fer un esbós de proposta seguint certs criteris, ja que seria molt fàcil destruir l'encís d'aquest lloc amb una museografia excessiva. Creiem que la clau en aquest cas seria fer una museografia de mínima intervenció, mantenint el Castell en gran part despullat, tal com ens ha arribat a l'actualitat, només potser amb un objecte evocador del context per estança, en concordança amb el guió museològic. Afegint però un parell d'excepcions: dues úniques sales caracteritzades, cada una en l'estil de les dos èpoques més representatives del Castell (medieval i vuitcentista), buscant l'essencialitat, sense excés d'elements. Les dues sales més adients serien aquelles que reflexen millor la seva època, que són a més les més adequades tant per localització, com per grandària i estat de conservació. La sala medieval, en estil gòtic, correspondria la Sala Gran Nord (s. XIII - XIV) i la modernista correspondria a Sala Major o Sala dels Caps (s. XIX). Idealment es farien reproduccions de mobiliari de les corresponents èpoques, o fins i tot es buscaria mobiliari original. Per exemple, es conserven fotografies de l'interior del Castell de l'època de construcció, llavors seria possible trobar mobiliari original semblant o construir-lo a imitació (als annexos trobareu algunes imatges).

En cap cas hi hauria textos a les sales. Tot el text estaria en la guia de visita, que es donaria a la recepció. Dintre hi hauria el text, imatges i codis QR per a la versió en àudio dels textos. Cada apartat aniria acompanyat d'un número, l'únic element de senyalització del recorregut, que es posaria en un lloc poc disruptor.

Imatge 55 Sala gòtica del Castell. Font: Pròpia

b. Veïnat de Requesens

Tal com hem explicat a l'apartat d'anàlisi, al Veïnat trobem l'administració, el santuari de Santa Maria de Requesens, els diferents allotjaments i la Cantina (entre altres construccions secundàries).

Aquest lloc, sobretot en haver-hi el Santuari i la Cantina, és un espai de trobada i reunió social des de sempre. Ja sigui trobades per anar d'excursió, dinars familiars, o visites al Santuari, aquest és, per la seva importància social i comunitària, el veritable nucli de Requesens. A més, la plaça en forma de 'u' al voltant de la qual es troben les construccions reforça aquesta funció. Nosaltres volem potenciar aquest ús amb un nou equipament dedicat a la Muntanya de Requesens, el Centre d'Interpretació de la Muntanya de Requesens, amb un pla de dinamització que l'acompanyi.

Centre d'Interpretació de la Muntanya de Requesens

Espai dedicat als oficis i activitats tradicionals de mitja muntanya en general i Requesens en particular i que segueixen vius, aquest són: la caça major, la vaca de l'Albera, l'activitat surera, l'excursionisme i l'activitat boletaire. El Centre d'Interpretació s'ordenaria a partir d'aquests cinc temes, així com el programa d'activitats relacionat.

Creiem que aquest Centre seria per una banda un reconeixement a les activitats de muntanya i les persones que s'hi dediquen, i per una altra banda faria una tasca de difusió per als forasters que vinguessin per motiu de lleure o turisme. Amb aquest Centre es donaria l'oportunitat de conèixer, més enllà de l'experiència estètica d'aquest paisatge, la realitat de la vida a la muntanya, un contingut que a vegades s'amaga dintre de la forma.

Aquest espai també serviria per donar difusió als productors de la zona, dedicant un espai de la recepció del Centre d'Interpretació a la mostra i venda de productes locals, com per exemple vi, oli, bolets, carn, etc. i altres productes o objectes produïts artesanalment a qualsevol dels municipis que formin part del Patronat.

Imatge 56 Cacera del porc (1968) Font: Ajuntament de Girona. CRDI (Narcís Sans Prats)

Imatge 57 Plaça del Veïnat. Font: Wikimedia Commons

Creiem que el lloc ideal per a situar aquest espai seria les Cotxeres, una construcció senzilla de dues plantes que actualment serveix com a magatzem de trastos. Aquest espai seria adient perquè dona directament a la plaça del Veïnat, just a l'entrada d'aquesta, entre Can Seferino i un tancat amb vaques, i amb vistes al Castell.

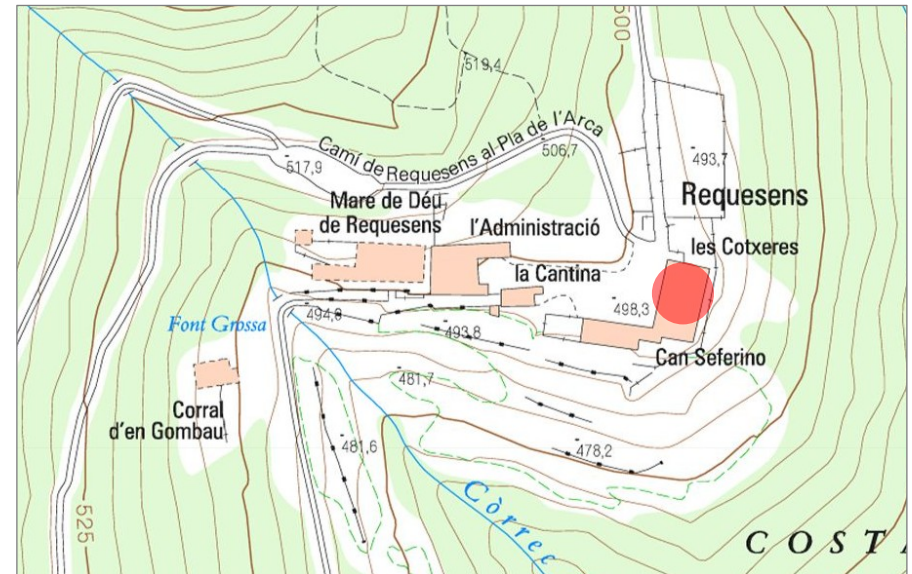
Tot i que en un principi es va pensar en utilitzar algun espai del Castell per a aquest contingut, finalment creiem que situar-lo al Veïnat seria més adient. En primer lloc perquè el Castell ja té massa contingut en sí mateix. En segon lloc perquè així reforçaríem el concepte de Requesens com a conjunt, que és més que el Castell encara que acapari la major part del turisme. En tercer lloc reforçaria el Veïnat com a espai social i d'ús de la comunitat local. I en quart lloc l'espai de les Cotxeres és un espai més lògic pels temes que tractarà el Centre.

c. Entorn

Definim l'entorn com tot l'espai obert de Requesens, es a dir, tot el seu territori fora dels seus dos nuclis, el Castell i el Veïnat. Els elements patrimonials que el defineixen són tres: el patrimoni natural, protegit pel PNIN, el patrimoni arquitectònic, dispersat per la muntanya, i el patrimoni immaterial, relacionat amb les activitats de muntanya que acabem de numerar a l'apartat anterior (activitat boletaire, cinegètica, ramadera i surera, així com la també tradicional pràctica excursionista).

Per connectar aquest territori amb la societat, a més del nou Centre d'Interpretació situat al Veïnat, es proposa un programa d'activitats, itineraris i jornades anuals (s'especificaran a l'apartat de dinamització).

També caldrà fer un estudi tècnic per avaluar l'estat de conservació del patrimoni arquitectònic i valorar possibles consolidacions o restauracions.

Imatge 58 Localització del nou centre d'interpretació Font: ICGC

9.3 Pla de dinamització

El programa de dinamització de la Muntanya de Requesens implicarà diferents projectes dirigits al lleure, el coneixement i la difusió patrimonial, amb projectes pensats especialment per afavorir la implicació i interacció d'aquelles comunitats de l'entorn de l'Albera i els Aspres (peu del massís), i molt especialment amb les localitats de Cantallops (amb un especial nexe històric amb Requesens) i la Jonquera (municipi al qual pertany).

Aquesta implicació es buscarà crear sinergies amb entitats del territori relacionades amb el patrimoni i la cultura, com l'Oficina del PNIN de l'Albera, el Centre Excursionista Empordanès, el Museu de l'Aquarel·la de Llançà, o qualsevol altra entitat amb un projecte obert, sostenible i respectuós amb la natura.

També es buscarà l'experiència del visitant i la possibilitat d'interactuar amb el medi, per anar més enllà del seu actual estat de paisatge-escenari, degut en part a la seva condició de finca privada i parc protegit. Volem retornar Requesens a la societat, convidant a les persones i sobretot als veïns de l'Albera a fer-se seu aquest territori de nou.

A continuació detallem un primer programa d'activitats ordenat per àmbits, tot i que sovint aquestes tindran lloc o implicaran dos o més àmbits. Per últim, recordar que al Castell hi haurà l'Espai Polivalent, un espai obert a qualsevol proposta de caràcter cultural.

Imatge 59 Font: Pròpia

a. Castell de Requesens

Visites guiades

Visites guiades del Castell d'aproximadament una hora, amb visita lliure del jardí i les exposicions complementàries dels diferents espais. Cada cap de setmana en diferents franges horàries i idiomes (principalment català i alternança en castellà i francès. Anglès segons demanda).

- **Visita guiada normal.** Visites guiades ordinàries del Castell.
- **Visita guiada especial.** Visites organitzades un cop al mes, on després de la visita guiada es farà un tast de vi de les vinyes dels Aspres acompanyat de música medieval en directe.

Excursions

Excursions per a grups en què es visitarà el Castell i el seu entorn, segons calendari o reserva prèvia.

- **Excursió guiada pels entorns del Castell** (diferents itineraris possibles) i posterior visita del Castell.
- **Visita guiada amb dinar.** Visita guiada del Castell i posterior dinar a les vinyes dels Aspres. Possibilitat de transport inclòs.

b. Veïnat de Requesens

Diada de Requesens

S'establiran dues celebracions anuals a Requesens. La primera i més important, la diada de Requesens el 24 juny, dia de Sant Joan, coincidint amb l'aniversari de la inauguració del Castell romàntic (24 de juny de 1899) i l'actual data de la Processó de Tramuntana, entre Cantallops i el santuari de Santa Maria de Requesens.

S'organitzarà la diada com una gran festa a nivell local, dirigit especialment a les poblacions properes a banda i banda de Requesens (Cantallops, Espolla, Sant Climent, Mollet, la Roca de l'Albera). Les activitats es centraran a la plaça del Veïnat de Requesens, amb concerts (acústics), dinar popular, concursos, activitats per a la canalla, etc. El Castell faria jornada de portes obertes amb activitats especials, com animació època per al públic familiar.

Castanyada a Requesens

L'altra gran festa de Requesens. Aquesta a la tardor, quan el bosc canvia els colors i es converteix en un espectacle. Els visitants podran passejar entre els enormes castanyers al voltant del Castell i després anar al berenar popular amb castanyes i moniatos a la plaça del Veïnat, entre d'altres activitats familiars.

Viure Requesens

Activitats gestionades des del Centre d'Interpretació de Requesens i que busquen una visita activa. Segons l'activitat i les persones interessades poden concretar-se segons un calendari o fer-se habitualment segons un horari cada cap de setmana. Per començar proposem les següents tres activitats, sempre en grups petits:

- **Vaques i pastors de l'Albera.** Aprofitant que a l'entrada del Veïnat hi ha un tancat amb vaques i les podem veure des de prop sense perill, proposem una activitat en què els pastors de Requesens ens explicaran les peculiaritats d'aquesta vaca, la seva importància ecològica, comés la seva feina com a pastors, etc. Aquesta activitat es pot fer durant tot l'any.
- **Caça de bolets.** Activitat pràctica de tardor amb un expert boletaire que ens guiarà a través del bosc a la caça i reconeixement de bolets.
- **Juliol surer.** Juliol és el mes en què els anomenats 'surers' fan la *llevada* o *escorçada*. Aquesta activitat consistirà en una excursió pels boscos

d'alzina surera amb un guia surer que ens anirà explicant tot sobre aquest ofici tradicional, les característiques d'aquests boscos, la seva gestió, usos antics i moderns del suro, etc.

c. Entorn

Itineraris i rutes (entorn obert)

Tot i que ja existeixen bastants itineraris establerts (descrits a l'anàlisi interna) hi ha certa manca de difusió. Amb el Punt d'Informació del Castell se soluciona aquest problema, ja que la informació estaria centralitzada.

Un altre punt feble és que la majoria d'aquests itineraris són molt similars, és a dir, són només diferents rutes per a la pràctica del senderisme i el gaudi de la natura. Nosaltres proposem un conjunt d'itineraris temàtics acompanyats de contingut i amb intenció divulgativa, perquè des del caminar i el senderisme es pugui copsar les diferents perspectives de la Muntanya de Requesens o abordar temes actuals.

Tots els itineraris es podran fer de manera autònoma o guiada. Les visites guiades es poden anar alternant cada setmana per evitar massa afluència de públic. Per fer les rutes de manera autònoma s'editaran els itineraris en paper, disponibles al Castell i el Centre d'Interpretació, o bé es podran descarregar des de la pàgina web. Les possibilitats temàtiques són moltes, a continuació proposem 10 rutes. S'ha obviat la temàtica històrica per què ja estaria integrada amb la visita al Castell.

- **Ruta Literària.** Basada en el ja existent "Camí d'en Carles Bosch de la Trinxeria" (creat pel CEE). A més de les referències bibliogràfiques es poden afegir les llegendes de tradició oral.
- **Ruta de l'Aigua.** Ruta per les fonts i el pantà de Requesens tot explicant la importància de l'aigua en aquest ecosistema.

- **Ruta de les Masies i els Oficis.** Ruta per conèixer el patrimoni arquitectònic popular de Requesens i els oficis tradicionals que albergaven: l'extracció de fusta, la comercialització de gel, la fabricació de pipes, etc.
- **Ruta Prehistòrica.** Ruta per conèixer els dòlmens de la zona i la història dels nostres avantpassats.
- **Ruta del Paisatge.** Ruta que passi per certs llocs estratègics per admirar el paisatge, per exemple pujada al Puig Neulós.
- **Ruta Botànica.** Ruta per reconèixer plantes i arbres del medi.
- **Ruta de la Fauna.** Ruta per conèixer els animals que habiten aquests boscos i els senyals que deixen.
- **Ruta Boscos.** Quins tipus de bosc trobem a Requesens? quins secrets amaguen?
- **Ruta Ecològica.** Com afectarà el canvi climàtic a un ecosistema de mitja muntanya com aquest? Quines mesures s'estan portant a terme?
- **Ruta Sostenible.** Una ruta per conèixer com es gestiona una finca de muntanya com aquesta de forma conservacionista i sostenible: la gestió forestal, el paper de les vaques, etc.

Art al Castell

El projecte "Art al Castell" és l'organització d'un concurs internacional d'aquarel·la en relació amb els paisatges de L'Albera. El concurs serà anual i es convocarà juntament amb el Museu de l'Aquarel·la de Llançà, museu d'aquesta temàtica únic a Catalunya. La peça guanyadora tindrà un premi i serà adquirida pel museu, però les obres s'exposaran a l'Espai Fusteria del Castell, que funcionarà com espai deslocalitzat del museu. Aquest projecte pot aportar reconeixement i valorització dels paisatges de l'Albera.

9.4 Pla de comunicació

Qualsevol projecte o servei dirigit a un públic necessita un pla de comunicació adequat i coherent als seus objectius i valors. En el cas de Requesens s'haurà de posar èmfasi en crear una **nova imatge**, base per a totes les accions de comunicació posteriors.

Identitat corporativa

El primer pas és crear una identitat i imatge conceptualment coherent, atractiva i que sigui fàcil d'identificar. També se li encarregarà, al mateix dissenyador o empresa de disseny, un manual d'estil que després podrà ser utilitzat pel departament de comunicació.

- **Nom.** La denominació actual 'Finca de Requesens' es impersonal, controvertida i exclusiva cap a la població i s'aconsella encaridament tornar a la seva denominació històrica: Muntanya de Requesens.¹⁹ Aquesta denominació és també la més precisa i descriptiva i per tant preferible a altres denominacions habituals com 'Vall de Requesens' o simplement 'Requesens'.
- **Logotip.** Disseny d'un nou logotip, una imatge ràpidament identificable i representativa de Requesens. Ha d'estar en concordança amb la imatge i disseny de conjunt.
- **Manual d'identitat corporativa** (o manual d'estil). Permet mantenir la integritat i la coherència visuals, i recull les indicacions bàsiques d'aplicació de la imatge corporativa: paleta de colors, icones, motius, tipografia, etc.

¹⁹ En un comunicat de l'1 de juliol de 2020 l' IAEDEN-Salvem l'Empordà i el CEE (Centre Excursionista Empordanès) van denunciar públicament que «la denominació històrica d'aquests plecs muntanyosos de Pirineu empordanès, d'aquesta part més oriental que és l'Albera, és "Muntanya de Requesens" (...). Mai abans, la

Estratègia de comunicació

L'estratègia de comunicació es centrarà en la **visibilitat** de Requesens cap al seu públic objectiu i el seu **posicionament** com a destí singular, de qualitat i sostenible. Les eines principals seran una nova pàgina web, les xarxes socials i la publicitat selectiva.

- **Web.** La web actual (fincaderequesens.cat) és un portal molt senzill que explica la història de Requesens i anuncia els allotjaments turístics del Veïnat i les batudes de senglar que s'organitzen. Per visitar el Castell només posen a disposició el telèfon mòbil de l'empresa que ho gestiona (des de la situació pandèmica, només visitable a través de visites guiades). La nova web en canvi serà una finestra oberta a tot el que Requesens té per oferir, ordenat per temes i activitats, amb molta cura del disseny. Des de la nova pàgina es podrà organitzar i reservar qualsevol servei d'una manera centralitzada, des de contractar un guia o un allotjament a reservar taula a La Cantina. També hi haurà enllaços a serveis i propostes dels pobles a peu de muntanya.
- **Xarxes Socials.** El Castell ja té compte de Facebook (a través del qual es fan la majoria de reserves de la visita guiada al Castell) i recentment des de l'any passat també s'han obert comptes de Twitter i Instagram, però degut a que no hi ha una àrea dedicada a específicament a comunicació, no és gaire regular. Això reforça la necessitat d'un pla de comunicació

Muntanya o al Veïnat de Requesens, se l'havia anomenat "Finca de Requesens". Anomenant-la així, un terme totalment ahistòric, es fan desaparèixer les fortes connotacions socials.»

Exemple de contingut de la web

Què fer?

Castell de Requesens

Centre d'interpretació de la Muntanya de Requesens

Senderisme

Bosc i biodiversitat

Vaca de l'Albera

Caça Major

Caça del bolet

Activitats

Festes i jornades especials

Serveis

Allotjaments

La Cantina

Pobles

Productes locals

Enllaços d'interès

Com arribar

Publicacions

Notícies

Agenda

Contactar

Nosaltres

Patronat de la Muntanya de Requesens

Paratge Natural de l'Albera

Consell Comarcal de l'Alt Empordà

- **Publicitat.** Als canals de comunicació propis (web i xss) s'afegiran canals de comunicació externs, tant online com offline. Però tenint en compte que no es busca la promoció a gran escala (Requesens i el PNIN no poden acollir un gran volum de visitants), sinó que el que es busca és un posicionament a nivell social. Per tant, l'àrea d'influència publicitària es centrarà majoritàriament en medis especialitzats i el territori més pròxim, això és, les comarques de l'Empordà i el cantó Vallespir-Albera de la Catalunya Nord.

Alguns espais de comunicació podrien ser:

- Webs i revistes especialitzades en senderisme i mitja muntanya. Per exemple la revista Vèrtex, editada per la FEEC (Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya).
- Xarxes de difusió pel turisme cultural. Per exemple el portal 'Empordà Turisme' (empordaturisme.com) o Costa Brava- Pirineu de Girona, el portal de turisme de la Diputació de Girona (costabrava.org).

Aquestes actuacions, combinades amb la incorporació i col·laboració de Requesens a les xarxes temàtiques i territorials que s'incentivaran des de la nova gestió, tornaran a posicionar la Muntanya de Requesens com un espai de tots però sobretot de la població local, un territori excepcional lligat a un paisatge històric i natural únic del qual aprendre i gaudir.

Recursos per a la visita

Com a recurs de suport a la museografia mínima suggerida a gran part del Castell s'exposaran els textos en una guia de visita. Una eina que també ens servirà per afegir contingut fora del Castell als espais oberts. Tot el paper utilitzat serà reciclat i es convidarà als visitants a retornar aquests recursos en acabar la visita per a que puguin tornar a ser utilitzats. Tot aquest contingut també estarà disponible gratuïtament a la pàgina web.

- **Guia de visita del Castell.** Llibret amb els textos i el plànol del Castell, recorregut de visita i codis QR per accedir als àudios. Inclòs amb l'entrada lliure o la visita guiada.
- **Guies d'itineraris.** Fulletons amb els mapes i itineraris temàtics per a la realització lliure.
- **Mapa de la Muntanya de Requesens.** Mapa amb els camins principals i la situació de tots els punts d'interès patrimonial i paisatgístic de la Muntanya.
- **Anuari.** Publicació amb els esdeveniments més destacats de l'any anterior, ja siguin diades populars, activitats artístiques o científiques, tallers, etc., ja tinguin relació amb el monument, el Centre d'Interpretació o l'entorn.

9.5 Model de gestió

Tot i que Requesens és una finca privada amb un model de gestió centrat en l'aprofitament econòmic, existeixen diversos factors -els camins públics, la frontera estatal, el Paratge Natural, el monument BCIN, etc- que fan que la seva gestió en alguns aspectes sigui, de facto, mixta o publicoprivada.

Aquesta dualitat entre el privat i el comú s'ha polaritzat en els últims anys. El despoblament i abandonament de les masies durant les últimes dècades del s. XX va causar que, de mica en mica, però inevitablement, la posició privada s'hagi acabat imposant en un territori que ha perdut la seva col·lectivitat, fet que ha provocat, a vegades, certes desavinences amb els veïns de les localitats properes, que continuen tenint un nexa amb la Muntanya.

Tenint això en compte tenim dos models de gestió possible: continuar amb el model de gestió privat o instaurar un model de gestió mixt.

OPCIÓ 1 Model privat

Una primera opció seria continuar amb el model de gestió privat. Per una banda seria l'opció més senzilla, ja que no caldria fer cap nou procediment o actuació i tot es gestionaria com ara des de l'actual administració (una de les persones propietàries de la finca) de manera unilateral, sense obstacles o

desacords. Però això comporta també que una única administració s'ha de fer càrrec de l'explotació forestal i ramadera, el servei de turisme rural, les reformes del restaurant i les cases del Veïnat, mantenir i obrir al públic el Castell, com obliga la llei del Patrimoni Cultural Català, etc. I tot el que això comporta, com la comunicació, demanar ajudes, permisos, etc.

Tot i que des de fa dos anys l'administració ha contractat una empresa especialitzada en gestió del patrimoni, aquesta només es fa càrrec del monument i de manera bàsica (visites guiades i, recentment, xarxes socials). No hi ha una visió de conjunt del patrimoni cultural de la Vall, ni es fa una gestió patrimonial ajustada al que cada element requeria. Tampoc tenen capacitat per invertir el pressupost que això suposaria. En definitiva, l'actual model privat resulta inviable a llarg termini pel que fa a una òptima gestió patrimonial. És cert que els últims anys s'han fet millores al monument, però aquestes només van començar com a projecte paral·lel a l'oferta de turisme rural que es porta a terme al Veïnat des de fa només cinc anys, tot sempre des de la iniciativa familiar. A més, aquesta gestió familiar comporta també certs riscos i inestabilitat de cara al futur, ja que ningú assegura la continuació familiar de l'activitat turística i la gestió del monument, activitats que porten de forma

Llei 9/1993 del Patrimoni cultural català

Article 1 Objecte

1 És objecte d'aquesta Llei la protecció, la conservació, l'acreixement, la investigació, la difusió i el foment del Patrimoni cultural català.

Article 3 Col·laboració entre les administracions públiques

1 En l'exercici de llurs competències respectives, l'Administració de la Generalitat, els consells comarcals i els ajuntaments han de vetllar per la integritat del Patrimoni cultural català, tant públic com privat, i per la protecció, la conservació, l'acreixement, la difusió i el foment d'aquest patrimoni, i han d'estimular la participació de la societat, per la qual cosa s'han de dotar dels mitjans materials i personals adequats.

Article 21 Deure de conservació

1 Tots els béns integrants del Patrimoni cultural català han d'ésser conservats per llurs propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors. (...)

conjunta. A més, recordem, la finca pertany als hereus de dues famílies diferents, amb diversos propietaris, situació que podria afegir complicacions més endavant.

OPCIÓ 2 Model mixt

La segona opció es basaria en un model de gestió col·laboratiu públicoprivat, com ja es porta fent amb el PNIN en certs temes. El PNIN es va crear expressament per a la salvaguarda i correcta gestió del patrimoni natural de l'Albera, però dintre de les seves funcions també està la protecció del patrimoni cultural, que es tradueix en projectes de senyalètica, interpretació o manteniment, tot i que de forma limitada. Paradoxalment, no s'inclou entre aquests elements el Castell, tot i comptar amb el nivell màxim de protecció que se li pot concedir a un patrimoni immoble.

Aplicar un model de gestió semblant pel patrimoni cultural de la Muntanya de Requesens, que desenvolupi tot aquest potencial i inclogui aspectes avui no tractats com el patrimoni immaterial, o el propi Castell, seria una bona solució a l'actual manca de recursos humans i econòmics.

Model de gestió

Consegüentment al que s'exposa, creiem que per a una millor **gestió patrimonial** de Requesens seria convenient adoptar un model de gestió mixt que

tingués en compte els diferents actors del territori, cercant no només l'enriquiment privat (les activitats administratives, productives i extractives de la finca seguirien gestionades pels propietaris) sinó també del col·lectiu i la societat. Així doncs es proposa la creació d'un **organisme autònom** en forma de **patronat comarcal**. Aquest patronat funcionaria com a òrgan de gestió i representació de les entitats públiques i privades implicades, i tindria per objecte protegir i promocionar Requesens.

Formarien part del patronat ens públics a nivell municipal, comarcal i nacional, així com la propietat i representants de la societat civil. Això és, els alcaldes dels ajuntaments implicats per pertinença,

Patronat de Requesens

Ajuntament de la Jonquera
Ajuntament de Cantallops
Ajuntament de Capmany
Ajuntament de Sant Climent Sescebes
Ajuntament d'Espolla
Ajuntament de Mollet de Peralada
Consell Comarcal de l'Alt Empordà
Paratge Natural de l'Albera
Propietat de la finca
Associació d'Amics de Requesens
Diputació de Girona
Generalitat de Catalunya

Organismos autónomos (Patronatos)

Disponen de autonomía en la gestión de servicios y actividades, están sometidos al régimen presupuestario y a fiscalización previa así como a los procedimientos administrativos semejantes a la estructura orgánica de la administración a la que pertenece. Permiten la participación ciudadana.

Manual Atalaya (Gestión de equipamientos culturales. Enrique Álamo Núñez)

limítrofs o aquells amb un nexa històric, els propietaris de la finca (o un representant), representants del Consell Comarcal de l'Alt Empordà, la Diputació de Girona i la Generalitat, un tècnic del Paratge Natural de l'Albera, i finalment un representant de la societat civil (com a mínim). En aquest punt, es contempla engregar, amb la col·laboració dels ajuntaments, l'associació 'Amics de Requesens', per fomentar la cohesió, la participació i la coresponsabilitat del territori.

Des d'aquest patronat es gestionaria i administraria el monument BCIN i el nou el Centre d'Interpretació de la Muntanya Requesens, així com els altres elements patrimonials dispersos per la Vall. També es posaria en valor el patrimoni immaterial i paisatgístic, i es fomentaria Requesens turísticament.

Gestió dels espais

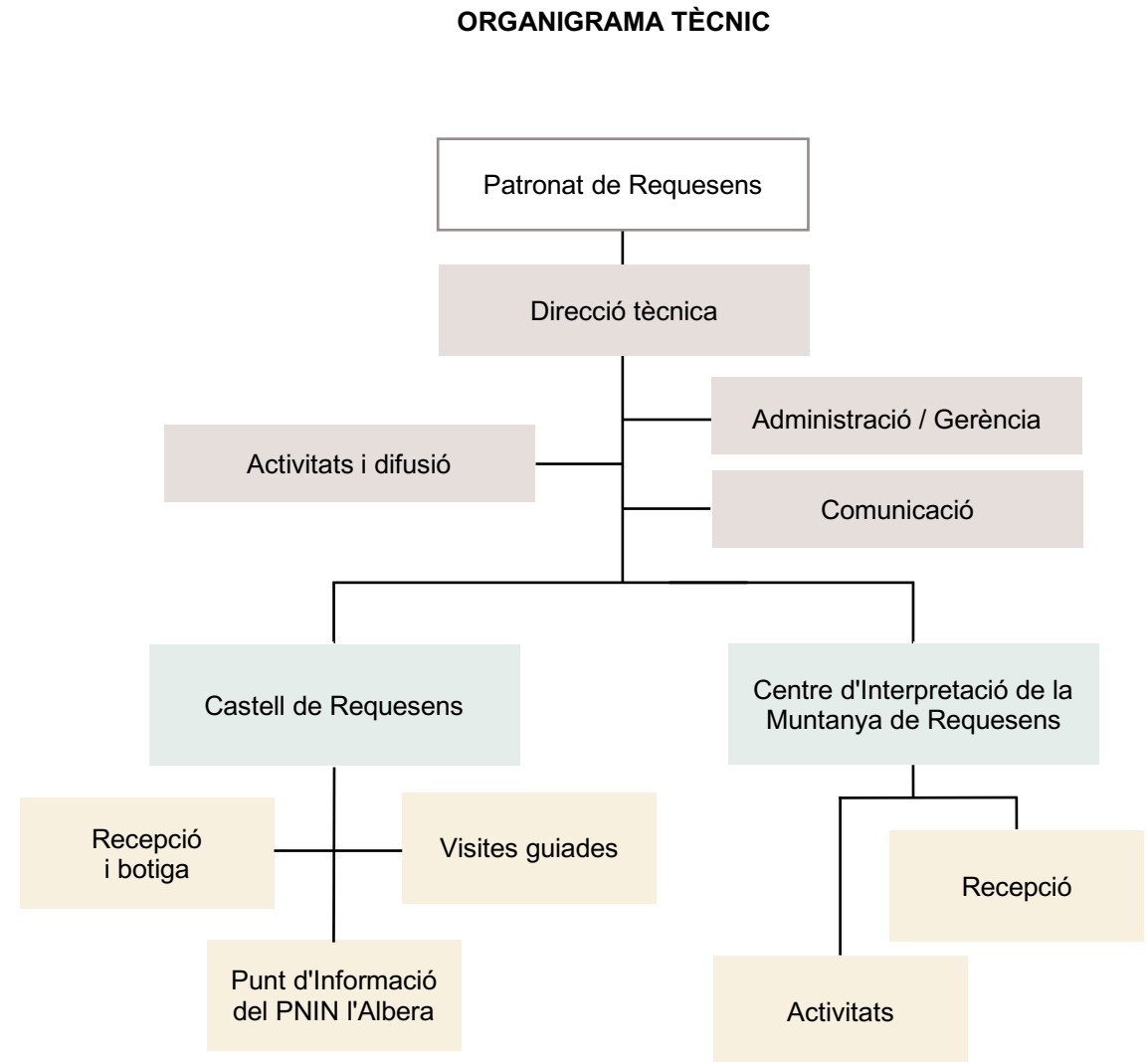
El patronat gestionaria dos espais, el Castell i el Centre d'Interpretació:

1) Castell de Requesens. Es projecta la cessió d'ús i gestió del monument a favor del Consell Comarcal de l'Alt Empordà. Es negociarà un contracte amb els propietaris de la finca per aconseguir la cessió d'ús lliure i gratuït del Castell per un mínim de 15 anys a canvi de la realització de les obres de conservació i restauració necessàries. Idealment es buscaria en un futur un canvi de titularitat del monument.

2) Centre d'Interpretació de la Muntanya de Requesens. El Centre d'Interpretació s'allotjarà tal com hem indicat a les Cotxeres, una vella construcció que fa de magatzem. En aquest cas es podria intentar també acordar una cessió d'ús a canvi de la seva restauració, o simplement acordar un contracte de lloguer amb la propietat. Les Cotxeres és una construcció senzilla sense cap figura de protecció, és un element important en tant que forma part del conjunt veïnal, però no es contempla demanar la seva custòdia.

Equip de treball

Es contempla, idealment, un equip de quatre tècnics per cobrir les diferents àrees i dos treballadors més per l'atenció al visitant (una persona al Castell i una altra al Centre d'Interpretació), tal com s'indica a l'organigrama adjunt. El Paratge Natural també aportaria un tercer informador per al Punt d'Informació al Castell que no s'inclou al projecte.

Imatge 60 Organigrama (Font: pròpia)

A part, s'han de considerar els guies, mediadors, etc. que faran les visites guiades i activitats, i que poden variar per estació o temporada. S'haurà d'estudiar en cada cas si es contracta el treballador directament, es contracta una empresa especialitzada, es contracta treballadors autònoms, etc.

Col·laboracions

Des de l'administració actual la finca està oberta a col·laboracions i projectes de recerca d'universitats o altres institucions. La nova gestió ha de continuar per aquesta via i reforçar-la encara més sent part activa. Requesens és un gran actiu tant pel camp de la cultura i les humanitats com pel camp científic. La col·laboració amb grups de recerca, de qualsevol camp d'estudi, s'incentivarà i serà un punt important del pla de gestió que es desenvolupi.

També s'incentivarà la col·laboració amb les xarxes de museus temàtiques i de territori, prioritàriament amb la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya (xMHCat), però també amb institucions culturals del territori amb els que Requesens, tot i no ser oficialment un museu, té lligams o visions compartides, principalment el Museu Memorial de l'Exili de la Jonquera, l'Ecomuseu Farinera de Castelló d'Empúries, el

Museu de l'Empordà (museu comarcal a Figueres), el Castell de Peralada o el Museu del Suro de Palafrugell.

Possibles entitats col·laboradores:

Natura i territori

- IAEDEN-Salvem l'Empordà (Institució Alt-empordanesa per a la Defensa i Estudi de la Natura)
- Centre Excursionista Empordanès (CEE)

Recerca i coneixement

- Institut de Recerca Històrica (UdG) (especialment el Grup de Recerca de les Societats Rurals)
- Institut d'Estudis Empordanesos (IEE)
- Grup Empordanès per a la Salvaguarda i Estudi de l'Arquitectura Rural i Tradicional (GE-SEART)

Xarxa temàtica (altres castells o museus romàntics visitables)

- Museu Romàntic Can Llopis (Sitges)
- Castell-Monestir d'Escornalbou (Riudecanyes)
- Castell de Santa Florentina (Canet de Mar)
- Castell de Montesquiú (Montesquiú)
- Museu Romàntic Can Papiol (Vilanova i la Geltrú)

Finalment, també ens sembla un punt important dintre de la gestió mantenir una bona comunicació i relació amb les associacions de caràcter social, algunes de les quals tenen una relació molt estreta amb Requesens, com per exemple el Centre Excursionista Empordanès o les colles de

caçadors. Creiem que aquest nexa popular amb Requesens és central al projecte, per aquest motiu, unes de les primeres iniciatives a prendre serà la d'encetar l'associació Amics de Requesens.

Accés

Tot i que el PNIN l'Albera no és un dels parcs naturals més populars o coneguts, el Paratge va registrar en alguns moments de l'estiu del 2020 (durant les restriccions de mobilitat degut a la pandèmia) un elevat nombre de visitants que ha obligat al Paratge a prendre mesures. Així, durant el primer quadrimestre d'aquest 2021 s'ha habilitat una nova zona d'aparcament a l'àrea de Requesens (que fan un total 5 zones d'aparcament al Paratge) i s'han contractat tres persones per a la informació i control de visitants al parc. Quan aquests aparcaments estiguin ocupats, l'accés motoritzat a la zona es restringirà.

Actualment, com que Requesens està 'dintre' del Paratge i és aquest qui controla els accessos, els dos agents estan en contacte per arribar a un acord per assegurar l'accés d'aquells visitants que volen visitar el Castell, especialment per a que aquells visitants que han reservat una visita guiada no es vegin afectats per aquesta mesura.

10 Pla d'actuació

Al següent apartat és el mapa de ruta on detallem les actuacions a seguir per portar a terme la proposta. A partir dels objectius estratègics i objectius específics marcats es defineixen igual nombre de línies estratègiques, que es desenvolupen en les diferents línies d'actuació, i cadascuna al seu torn en una o varies actuacions concretes.

S'acabarà de definir aquest pla d'actuació amb un cronograma per fases i un pressupost orientatiu, al que adjuntarem un pla de finançament.

Per simplificar els conceptes, a vegades s'inclouen al cronograma diverses accions en una mateixa actuació. Per exemple, la realització del pla director tindrà en compte la redacció del pla i la seva execució. Per aquest motiu, a vegades una actuació es situarà cronològicament en fases diferents, ja que necessitarà diferents temps de realització, i el seu pressupost també estarà consegüentment dividit.

Finalment, s'afegeix un apartat amb les pautes per un pla d'avaluació pel correcte seguiment d'aquest pla estratègic.

Imatge 61 Tancat a l'entrada del Veinat. Font: Administració de Requesens

10.1 Línies d'actuació

Línia estratègica 1: Assegurar la conservació dels elements patrimonials.

OE 1

Estudiar i conservar els elements patrimonials a nivell de conjunt.

Línies d'actuació

1.1 Investigar i conèixer els elements patrimonials dintre de la finca.

1.2 Assegurar la conservació del Castell.

1.3 Restaurar o adequar el patrimoni arquitectònic i arqueològic de la Vall.

1.1 Investigar i conèixer els elements patrimonials.

1.1.1 Crear un arxiu fotogràfic.

Fer un arxiu fotogràfic de tots els elements patrimonials, sense importar l'estat de conservació, així com dels diferents paisatges de Requesens des de punts específics i en diferents estacions de l'any.

1.1.2 Inventariar el patrimoni cultural material de Requesens.

Creació d'un inventari exhaustiu de tots els elements patrimonials de Requesens, amb documentació gràfica, localització exacte, estat de conservació, restauracions fetes, ús tradicional, nou ús, història, etc.

1.1.3 Elaborar un estudi històric del Castell.

Encarregar un estudi històric del Castell de Requesens.

1.2 Assegurar la conservació del Castell.

1.2.1 Fer un estudi estructural del Castell.

Realització de l'estudi estructural previ al pla director.

1.2.2 Realització del pla director del Castell.

Elaboració del pla director tècnic per determinar l'estat dels elements constructius i establir un pla de restauració i consolidació i portar-lo a terme en una segona fase.

1.2.3 Consolidar i restaurar el Castell.

Realitzar la consolidació i restauració segons el projecte del pla director.

1.3 Restaurar o adequar el patrimoni arquitectònic i arqueològic de la Vall de Requesens.

1.3.1 Elaborar un pla de recuperació dels dòlmens.

Recuperació dels dòlmens caiguts o semi-enterrats i adequació de l'entorn per assegurar l'accés i visibilització d'aquests.

1.3.2 Fer un pla de recuperació de l'arquitectura popular i industrial.

Consolidacions de les construccions disperses per la Vall en estat d'abandó i la seva restauració en aquells casos que es consideri oportú pel discurs del projecte.

Línia estratègica 2: Creació de continguts i dinamització.

OE 2

Posar en valor el paisatge i patrimoni cultural de Requesens.

Línies d'actuació

2.1 Posar en valor i donar a conèixer el patrimoni cultural de Requesens.

2.2 Millorar l'experiència del visitant amb propostes dinamitzadores.

2.3 Promoure el coneixement i la difusió d'aquest.

2.1 Posar en valor i donar a conèixer el patrimoni cultural de Requesens

2.1.1 Fer el pla museològic i museogràfic del Castell.

Creació i execució d'un guió museològic i museogràfic pel Castell, centrat en la seva història, per donar contingut al monument i millorar l'experiència de visita.

2.1.2 Fer el pla museològic i museogràfic del nou Centre d'Interpretació de la Muntanya de Requesens.

Creació i execució del guió museològic i museogràfic pel nou Centre d'Interpretació, situat al Veïnat, centrat en el patrimoni immaterial viu de Requesens.

2.1.3 Elaborar un projecte d'interpretació i senyalització dels elements patrimonials de la Vall.

Senyalització d'aquells elements patrimonials de la Vall que encara no estan senyalitzats, idealment amb el mateix disseny i format que la senyalització ja existent.

2.1.4 Crear un projecte d'interpretació i senyalització dels miradors del paisatge.

Senyalització i interpretació d'aquells punts estratègics de la Vall des d'on contemplar diferents aspectes del paisatge.

2.2 Millorar l'experiència del visitant amb propostes dinamitzadores.

2.2.1 Crear el programa d'activitats.

Creació del programa d'activitats segons es descriu a la proposta, relacionats amb el monument, el Centre d'Interpretació, la natura i els diversos elements patrimonials de la Muntanya de Requesens.

2.3 Promoure el coneixement i la difusió d'aquest.

2.3.1 Col·laborar amb investigadors i espais de cultura i coneixement.

Col·laborar activament amb institucions i entitats dedicades al coneixement i la cultural com universitats, centres de recerca i xarxes de museus temàtiques i de territori.

Línia estratègica 3: Connexió amb els visitants.

OE 3

Millorar la comunicació amb els visitants i connectar amb el públic potencial.

Línies d'actuació

3.1 Adequar espais comuns i de serveis al monument.

3.2 Generar vies de continguts més directes i efectius amb els visitants.

3.3 Connectar amb el públic potencial.

3.1 Adequar espais comuns i de serveis al monument.

Habilitació de l'Hospital com a Espai del Visitant del monument, amb la zona de recepció, punt d'informació del Paratge, Espai Polivalent, zona de descans i botiga, etc. Aquest punt ja es planteja dintre del projecte museològic corresponent i per tant el seu planejament i execució s'inclouen dintre del punt 2.1.1.

3.2 Generar vies de continguts més directes i efectius amb els visitants.

3.2.1 Publicar la guia de visita del monument.

Dissenyar i imprimir la guia del visitant amb el mapa i recorregut de visita del Castell i els textos explicatius.

3.2.2 Publicar fulletons dels itineraris lliures.

Publicació de fulletons en format de díptics o tríptics per als diferents itineraris lliures.

3.2.3 Publicació de l'anuari.

Disseny i publicació de l'anuari de Requesens amb documentació de les jornades més importants i els projectes més importants.

3.2.4 Publicar un mapa amb el patrimoni cultural i paisatgístic de Requesens.

Disseny i publicació d'un mapa de camins de Requesens amb la situació dels diferents punts d'interès patrimonial i paisatgístic.

3.3 Connectar amb el públic potencial.

3.3.1 Crear una nova imatge.

Encarregar la creació de la nova identitat corporativa.

3.3.2 Engegar els principals canals de comunicació.

Disseny de la nova pàgina web i gestió de les xss.

3.3.3 Fer un pla de comunicació.

Fer un pla de comunicació centrat en l'Empordà i els pobles limítrofs del Vallespir.

Línia estratègica 4: Identitat i societat

OE 4

Reforçar la identitat de l'Albera i establir relacions amb la societat.

Línies d'actuació

4.1 Estar més presents en la vida sociocultural de les poblacions veïnes.

4.2 Crear nexes amb associacions i la població local.

4.1 Estar més presents en la vida sociocultural de les poblacions veïnes.

4.1.1 Fomentar el Veïnat com a espai de trobada local.

Organització de les jornades i trobades populars anuals i altres esdeveniments que es poden dur a terme a la plaça del Veïnat, tal com es descriu a la proposta.

4.1.2 Posar en marxa la Espai Polivalent per a activitats culturals.

Adequació d'una sala de l'Hospital com a espai per a activitats culturals proposades per entitats locals o persones amb una proposta cultural, acadèmica, social, etc. Per exemple conferències, xerrades divulgatives o jornades científiques.

4.2 Crear nexes amb associacions i la població local.

4.2.1 Implementar el projecte Art al Castell.

Preparació de la primera convocatòria en col·laboració amb el Museu de l'Aquarel·la de Llançà.

4.2.2 Incentivar col·laboracions amb grups locals.

Donar cabuda a colles o grups locals per organitzar activitats, xerrades, tallers, etc. que estiguin relacionats amb paisatge, medi ambient i ecologisme, tradició o qualsevol aspecte patrimonial present a Requesens.

4.2.3 Engagar l'Associació d'Amics de Requesens.

Promoure la participació ciutadana creant l'associació d'Amics de Requesens.

Línia estratègica 5: Millora de la gestió i finançament

OE 5

Millorar la gestió i trobar noves fonts de finançament sostenible.

Línies d'actuació:

5.1 Implantar un nou model de gestió i finançament més eficient.

5.2 Incorporar més recursos humans.

5.3 Trobar més recursos econòmics.

5.1 Implantar un nou model de gestió i finançament més eficient.

5.1.1 Acordar i tramitar la cessió d'ús del monument.

Procediment per cedir l'ús del monument al Consell Comarcal de l'Alt Empordà.

5.1.2 Crear el Patronat Muntanya de Requesens.

Crear un patronat amb els agents socials especificats a la proposta.

5.1.3 Contractar l'equip tècnic.

Designar una direcció tècnica i contractar l'equip tècnic especificat a la proposta per a cada àrea.

5.1.4 Fer un pla de gestió econòmica.

Elaboració d'un pla de gestió econòmic tècnic pel manteniment i funcionament del Castell, el Centre d'Interpretació i les diferents activitats.

5.2 Incorporar més recursos humans.

5.2.1 Contractar personal.

Incorporació de personal pel normal funcionament del Castell, el Punt d'Informació del Paratge Natural i el Centre d'Interpretació de la Muntanya de Requesens.

5.3 Trobar més recursos econòmics.

5.3.1 Buscar ajudes de les institucions públiques.

Buscar ajudes i subvencions públiques a nivell municipal, nacional o europeu.

5.3.2 Buscar patrocinadors i mecenatges.

Buscar persones, entitats o empreses locals que vulguin col·laborar amb el projecte.

Línia estratègica 6: Potenciar desenvolupament socio-econòmic local

OE 6

Contribuir al desenvolupament socioeconòmic local.

Línies d'actuació

- 6.1 Posicionar Requesens com a destí cultural i turístic sostenible i de qualitat.
- 6.2 Crear sinergies amb altres actors del territori.

6.1 Posicionar Requesens com a destí cultural i turístic sostenible i de qualitat.

6.1.1 Organització d'experiències turístiques actives de cap de setmana.

Organització de *packs* d'experiències de cap de setmana amb allotjament i activitats incloses.

6.1.2 Promocionar Requesens com a destí turístic sostenible.

Publicitar i promocionar la Muntanya de Requesens des del concepte de l'ecoturisme. Actuació integrada al pla de comunicació, punt 3.3.3

6.2 Crear sinergies amb altres actors del territori.

6.2.1 Promoure connexions i col·laboracions amb entitats locals.

Buscar sinergies i col·laboracions amb altres actors del territori com associacions culturals, empreses i productors locals, professionals de turisme, etc.

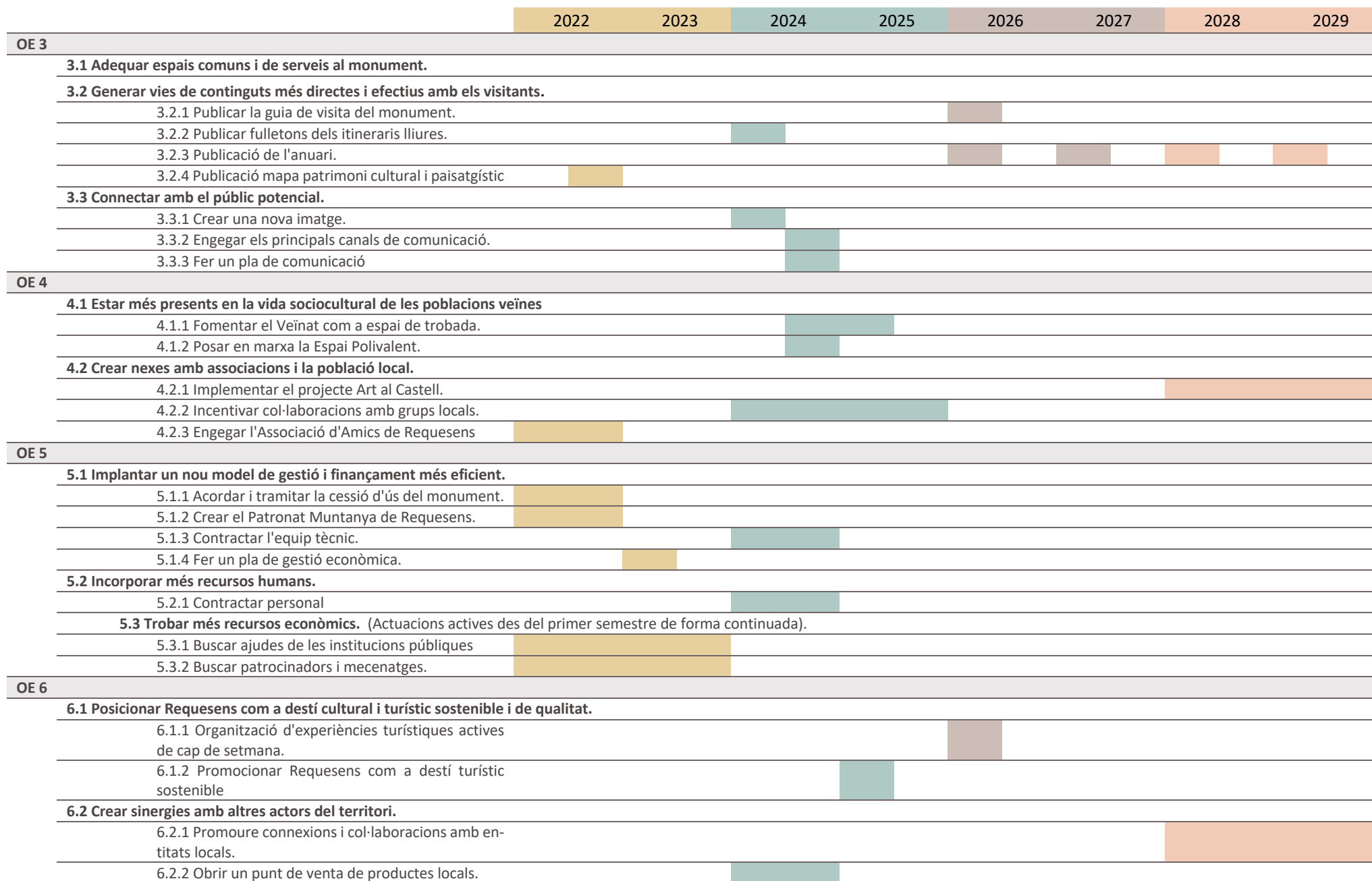
6.2.2 Obrir un punt de venda de productes locals.

Obrir un petit espai al Centre d'Interpretació on es puguin adquirir articles o productes típics de l'Albera.

10.2 Cronograma

Es calcula un calendari aproximatiu de vuit anys per la implementació d'aquest pla estratègic, distribuint actuacions per a distribuir també els recursos humans i econòmics. El cronograma està estructurat en quatre fases de dos anys cadascun, amb codis de colors diferenciats per fer el cronograma més comprensible. Cada any està format per dos blocs de sis mesos, el bloc de temps mínim, ja que la majoria d'actuacions tenen processos llargs.

OE	OBJECTIUS	ACTUACIONS	FASE 1		FASE 2		FASE 3		FASE 4	
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
OE1										
1.1 Investigar i conèixer els elements patrimonials.										
	1.1.1	Crear un arxiu fotogràfic.	■							
	1.1.2	Inventariar el patrimoni cultural material.		■						
	1.1.3	Realitzar l'estudi històric del Castell.	■	■						
1.2 Assegurar la conservació del Castell.										
	1.2.1	Fer l'estudi estructural del Castell.		■						
	1.2.2	Fer un pla director del Castell.			■					
	1.2.3	Consolidar i restaurar el Castell.				■				
1.3 Restaurar o adequar el patrimoni arquitectònic i arqueològic de la Vall.										
	1.3.1	Elaborar un pla de recuperació dels dòlmens.						■		■
	1.3.2	Fer un pla de recuperació de l'arquitectura popular i industrial.				■				
OE 2										
2.1 Posar en valor i donar a conèixer el patrimoni cultural de Requesens										
	2.1.1	Fer el pla museològic i museogràfic del Castell.				■				
	2.1.2	Fer el pla museològic i museogràfic del nou Centre d'Interpretació.	■	■	■					
	2.1.3	Elaborar un projecte d'interpretació i senyalització dels elements patrimonials de la Vall.						■	■	
	2.1.4	Crear un projecte d'interpretació i senyalització dels miradors del paisatge.		■						
2.2 Millorar l'experiència del visitant amb propostes dinamitzadores.										
	2.2.1	Crear el programa d'activitats.						■		
2.3 Promoure el coneixement i la difusió d'aquest.										
	2.3.1	Col·laborar amb investigadors i espais de cultura i coneixement.				■	■	■	■	■

10.3 Finançament

Pressupost d'implementació.

És complicat pressupostar un projecte com aquest que depèn en gran part als resultats dels estudis estructurals i del pla director, però podem fer una aproximació somera. Aquesta taula només contempla les actuacions que suposen una inversió per la implementació del projecte. La resta correspondria al pressupost anual de funcionament.

CONCEPTE	FASE 1	FASE 2	FASE 3	FASE 4
1.1 Investigar i conèixer els elements patrimonials.				
1.1.1 Crear un arxiu fotogràfic.	3.000			
1.1.2 Inventariar el patrimoni cultural material	7.500			
1.1.3 Realitzar l'estudi històric del Castell.	10.000			
1.2 Assegurar la conservació del Castell.				
1.2.1 Fer l'estudi estructural del Castell.	10.000			
1.2.2 Fer un pla director del Castell.	50.000			
1.2.3 Consolidar i restaurar el Castell. (Execució pla director)		300.000		
1.3 Restaurar o adequar el patrimoni arquitectònic i arqueològic.				
1.3.1 Fer un pla de recuperació dels dòlmens.			5.000	
1.3.2 Fer un pla de recuperació de l'arquitectura popular i ind.		15.000		
2.1 Posar en valor i donar a conèixer el patrimoni cultural de Requesens.				
2.1.1 Fer el pla museològic i museogràfic del Castell.		50.000		
2.1.2 Fer el pla museològic i museogràfic del nou Centre d'Interpretació.	30.000			
2.1.3 Elaborar un projecte d'interpretació i senyalització dels elements patrimonials.			20.000	
2.1.4 Crear un projecte d'interpretació i senyalització dels miradors del paisatge.	15.000			
3.2 Generar vies de continguts més directes i efectius amb els visitants.				
3.2.1 Publicar la guia de visita del monument. (Disseny i impressió 1000 exemplars)			5.000	
3.2.2 Publicar fulletons dels itineraris lliures.		5.000		
3.2.4 Publicació mapa patrimoni cultural i paisatgístic	5.000			
3.3 Connectar amb el públic potencial.				
3.3.1 Crear una nova imatge.		10.000		
3.3.3 Fer un pla de comunicació		6.000		
5.1 Implantar un nou model de gestió i finançament més eficient.				
5.1.4 Fer un pla de gestió econòmica.		2.500		
Total FASES	130.500	388.500	30.000	-
TOTAL				549.500€

Pla de finançament

La inversió més important en la implementació del projecte és la consolidació patrimonial i els aspectes museogràfics i museològics, que dependran en gran mesura de les ajudes públiques.

Més enllà d'aquestes, el principal canal de finançament serà el mateix Patronat. Cada ajuntament en farà una aportació anual amb el que es finançarà una part del pressupost d'implementació. Idealment la major part de la inversió (fases 1 i 2) es costejarà a través de subvencions públiques i acords de patrocini, però quan això no sigui viable les despeses s'hauran de cobrir entre els municipis implicats i el Consell Comarcal.

Un cop feta la implementació, el pressupost de funcionament es podrà mantenir exclusivament amb el pressupost del patronat. El Consell Comarcal subvencionarà partides concretes, segons l'any en curs o els projectes a desenvolupar. Com que cada ajuntament té un pressupost públic dispar, amb una diferència important entre la Jonquera i els altres municipis, es proposa l'aportació d'un tant per cent dels pressupostos municipals, que s'acordarà cada any en cas que fos necessari per adaptar-se als pressupostos de cada any

en curs. Per començar, proposem una partida del 0,5%. D'aquesta manera, aquells municipis que tinguin un pressupost més elevat també podran aportar més. Oportunament, el municipi amb més recursos és el mateix on es troba la Muntanya de Requesens.

Subvencions i ajudes públiques

Al marge del pressupost estable que s'obtindrà a través del Patronat, Requesens s'haurà d'acollir a subvencions específiques per a monuments i projectes culturals que s'ofereixen a diferents nivells de l'administració pública, des del Consell Comarcal de l'Alt Empordà a la Unió Europea. Destaquem algunes:

- El Consell Comarcal de l'Alt Empordà, més enllà de les ajudes econòmiques, ofereixen assessorament, coordinació, difusió i suport per a projectes culturals i turístics.
- El Servei de Monuments de la Diputació de Girona compta amb un equip tècnic amb experiència i donen suport complet, de la gestió de les subvencions a la redacció de projectes tècnics o les intervencions de restauració i rehabilitació.

Taula 3 Aportació aproximativa de cada municipi al Patronat de la Muntanya de Requesens, segons els pressupostos municipals del 2020. Font: transparenciacatalunya.cat

Municipi	Població 2020	Pressupost municipal 2020	0,5%
Ajuntament de la Jonquera	3.320	6.820.784 €	34.103 €
Ajuntament de Cantallops	309	419.502 €	2.097 €
Ajuntament de Capmany	611	820.908 €	4.104 €
Ajuntament de Sant Climent Sescebes	707	559.060 €	2.795 €
Ajuntament d'Espolla	412	622.634 €	3.113 €
Ajuntament de Mollet de Peralada	198	270.794 €	1.353 €
Total:			47.565 €

- La Generalitat de Catalunya ofereix dues subvencions a les quals ens podríem acollir: les 'Subvencions per a l'elaboració de plans directors, d'ús i manteniment o especials de protecció de monuments o conjunts històrics, i les 'Subvencions per a l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural'.
- El Programa Operatiu FEDER de la Unió Europea observa dintre dels seus objectius específics 'promoure la protecció, el foment i el desenvolupament del patrimoni cultural', línia d'actuació a la qual ens podríem acollir, tot i que no sabem el proper període de programació d'aquest. (el 2020 va acabar el darrer programa). L'accés a aquesta subvenció suposaria el cobriment de la meitat de la inversió.

Ingressos propis

Es preveu la generació d'ingressos propis a partir de la tercera fase, un cop tots els espais estiguin funcionant i actius. En general, sempre s'intentarà generar noves vies d'ingressos, però com a espai social, és primordial garantir l'accés a tota la societat. Els ingressos propis provindran de:

- Entrades. Venda d'entrades del Castell i el Centre d'Interpretació. Es preveu tarifes especials per a menors, jubilats i Amics de Requesens. Es calcula 7 € l'entrada al Castell i al Centre o 2 € només pel Centre.
- Activitats. Venda d'activitats fetes en qualsevol dels àmbits de Requesens. Aquestes poden esdevenir una bona font d'ingressos, perquè encara que els grups siguin sempre reduïts, seria viable coordinar fins a tres o quatre activitats simultàniament en espais diferents.
- Lloguer d'espais. Lloguer d'espais per a rodatges, sessions fotogràfiques, casaments i cerimònies, esdeveniments, etc.
- Patrocini. Cerca d'empreses, preferiblement locals, que vulguin fer aportacions per a projectes concrets, per exemple un projecte de consolidació

d'una masia, la restauració d'una sala del Castell, etc.

- Mecenatge. Per aquelles persones físiques que vulguin fer una donació o finançar part d'un projecte desinteressadament.
- Associació Amics de Requesens. La principal funció de l'associació és promoure la participació ciutadana, per això l'aportació anual seria un nombre simbòlic de 20 €.

Pressupost de funcionament

Estimació de pressupostos pel funcionament anual.

Pressupost de despeses anuals	€
Manteniment Castell	8.000
Manteniment Centre d'Interpretació	5.000
Equip de gestió executiva (4 persones)	120.000
Informadors (2 persones)	28.000
Guies i mediadors	50.000
Recursos per a la visita (publicacions)	5.000
Total	216.000

Pressupost d'ingressos anuals	€
Patronat de la Muntanya de Requesens	47.500
Consell Comarcal	50.000
Venta d'entrades (16.000 visites anuals)	65.000
Lloguer d'espais	5.000
Activitats	30.000
Patrocini / Donacions	10.000
Associació Amics de Requesens	/
Subvencions	/
Marxandatge	8.000
Total	207.500

10.4 Avaluació

L'avaluació és una part important de qualsevol projecte cultural que permet, a mode general, extreure'n conclusions per a la millora del projecte, o bé millorar els processos per a futurs projectes.

En el nostre cas, al tractar-se d'un conjunt d'actuacions considerables, es necessitarà l'elaboració d'un pla d'avaluació paral·lel al pla estratègic. Tot i que sovint una avaluació al final pel procés és suficient, en el nostre cas seria més profitós una **avaluació transversal i continuada dels objectius específics**. En general l'avaluació serà de tipus **interna**.

Així doncs l'avaluació continuada serà una part important en el procés d'implantació del pla estratègic, que ens ajudaran a fer un seguiment real, assolir els objectius marcats i anar introduint canvis o millores quan sigui necessari.

Seguint el model que marca Cerezuela²⁰, el pla d'avaluació complet abastarà quatre àmbits : objectius, definició, procés i impacte.

1 Avaluació dels objectius o resultats. Avaluació dels resultats obtinguts i si s'han complert els objectius específics marcats. Es mesurarà l'eficàcia: S'han aconseguit els objectius marcats?

2 Avaluació de la definició. Avaluació d'altres aspectes que defineixen el projecte: l'elecció de públics, la definició de continguts, l'elecció d'estratègies i actuacions, etc. Es mesurarà la idoneïtat: Es podria haver fet diferent o millor?.

3 Avaluació del procés. Avaluació del procés i realització física, com per exemple les funcions i coordinació de l'equip de treball, la gestió econòmica, etc. Es mesurarà l'eficiència: es podrien optimitzar els recursos?

4 Avaluació de l'impacte. Avaluació de l'impacte a llarg termini, lligat als objectius estratègics. Es mesurarà l'impacte a nivell de conjunt i especialment l'impacte social: quin impacte real a tingut el projecte a la comunitat?

Cerezuela afegeix una cinquena avaluació aplicable al nostre projecte: l'avaluació de context. Una avaluació de la diagnosi i el context fets a la primera part del projecte. Es recomana fer-la ja que el context pot evolucionar amb els anys.

La principal eina d'avaluació que tenim són els **indicadors**, que seran específics per a cada àmbit d'avaluació i poden ser qualitius o quantitius. Els indicadors sempre estaran en relació amb els objectius i es compararan amb objectius a assolir, valors de referència o indicadors anteriors per fer un seguiment de resultats.

Altres eines o mecanisme d'avaluació a utilitzar són els registres de dades, enquestes, entrevistes personals o l'observació directa.

²⁰ David Rosselló Cerezuela "La evaluación de proyectos y procesos culturales" (Manual Atalaya)

11 Comentari final

El procés de realització d'aquest escrit ha sigut llarg. La gran quantitat d'aspectes presents a Requesens requeria nombrosos coneixements o un mínim de nocions molt diverses, de patrimoni industrial a turisme sostenible, passant per la història, el paisatge o la gestió forestal, per posar alguns exemples. Això ha fet que durant el procés també hagi guanyat perspectiva i capes de comprensió. Al que es presentava inicialment només com una problemàtica de gestió i difusió d'un monument i el seu entorn, es va afegir un altre aspecte no tan evident però més preocupant: la pèrdua continuada de l'aspecte social d'un indret emblemàtic.

Així doncs amb el present pla estratègic, a més d'intentar solucionar la problemàtica inicial, s'ha buscat revifar i enfortir aquest aspecte social, recuperant o creant espais i projectes pensats especialment per a la comunitat local.

La nostra proposta no només potenciaria Requesens com a oferta combinada d'ecoturisme i turisme cultural (alternativa al turisme massificat de la costa), sinó que sobretot recuperaria per a la societat un espai de muntanya de gran valor, recuperant un símbol de la identitat local, contribuint a la vegada al desenvolupament socioeconòmic de la zona.

Imatge 62 Detall d'una finestra. Font: Pròpia

Bibliografia

Requesens - l'Albera

BLASI, Jaume; BUDÓ, Joan. (2002). *L'Albera=Les Albères*. Barcelona : March

CAMPO, Ferran del. (1998). *El Castell de Requesens*. 2a ed. Figures : Brau

CATALÀ I ROCA, Pere (dir.) (1991) *Els castells catalans*. Barcelona : Rafael Dalmau.

CARRERA, Esteve. «Projecte per recuperar el pantà de Requesens» *El Punt Avui*, 16/02/15 [en línia] <http://www.elpuntavui.cat/article/2-societat/5-societat/822948-projecte-per-recuperar-el-panta-de-requesens-al-terme-de-la-jonquera.html>

EGEA CODINA, Antoni. (1985) «El mestre d'obres Alexandre Comalat i la Restauració del Castell de Requesens». *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, Vol. 18, p. 343-57. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/AnnalsEmpordanesos/article/view/92957>

NEGRE I PASTELL, Pelai. (1954). «El Castillo de Requesens». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. 9, p. 171-32. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/view/53616>

- (1955). «El linaje de Requesens». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. 10, p. 25-148. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/view/53841>

ROMANÍ, Daniel. «Visita al Castell de Requesens: què en fem, d'un castell medieval al segle XXI?» *Ara*, 14/07/2019, [en línia] https://www.ara.cat/cultura/Que-castell-medieval-segle-XXI_0_2270772921.html

- «Visita al Castell de Ribelles: "Res em faria més feliç que veure una grua al Castell!"» *Ara*, 14/08/2019, [en línia] [https://www.ara.cat/cultura/Res-faria-felic-](https://www.ara.cat/cultura/Res-faria-felic-veure-Castell_0_2289371057.html)

[veure-Castell_0_2289371057.html](https://www.ara.cat/cultura/Res-faria-felic-veure-Castell_0_2289371057.html)

SERRANO JIMÉNEZ, Lluís. (1999) «Aspectes i particularitats entre Cantallops i Requesens». *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, Vol. 32, p. 243-64. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/AnnalsEmpordanesos/article/view/93261>

- (2016) *Castell de Requesens*. Girona: Universitat de Girona : Càtedra de Patrimoni Literari Maria Àngels Anglada - Carles Fages de Climent.

TARRÚS I GALTER, Josep (2002). *Poblats, dòlmens i menhirs : els grups megalítics de l'Albera, serra de Rodes i cap de Creus (Alt Empordà, Rosselló i Vallespir Oriental)* Girona : Diputació de Girona.

Paisatge - Territori - Patrimoni

ALDOMÀ I BUIXADÉ, Ignasi. (2018) «L'escàs reconeixement patrimonial dels municipis rurals». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, p. 23-44. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/TreballsSCGeografia/article/view/351632>

BOLÒS I MASCLANS, Jordi. (1997) «Estudiar i gestionar el paisatge històric medieval» *Territori i societat a l'Edat Mitjana història, arqueologia, documentació*. Lleida : Universitat de Lleida.

- (2004). *Els Orígens medievals del paisatge català: l'arqueologia del paisatge com a font per a conèixer la història de Catalunya*. Barcelona : Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- (2010). *La caracterització del paisatge històric*. Lleida : Universitat de Lleida.

CLOSA PUJABET, Joan. (2018) «El patrimoni arquitectònic en el desenvolupament local». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, p. 73-79. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/TreballsSCGeografia/article/view/351635>

CORTINA RAMOS, Albert. (2010). *Nova cultura del territori i ètica del paisatge*. Barcelona : Generalitat de Catalunya, Departament de la Vicepresidència : Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS)

COSGROVE, Denis; DANIELS, Stephen (ed.) (1988). *The Iconography of landscape: essays on the symbolic representation, design and use of past environments*. Cambridge : Cambridge University Press.

LEDO CABALLERO, Antonio Carlos (coord.) (2013) *Turisme cultural, desenvolupament local i sostenibilitat / 1r Congrés Universitat de València-Instituts d'Estudis Comarcals*. València : Universitat de València. Disponible a <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=551371>

LLOP, Carles (coord.) (2009) *Paisatges en transformació. Intervenció i gestió paisatgístiques*. Barcelona : Diputació de Barcelona.

MACAYA, Albert; RICOMÀ, Rosa M.; SUÀREZ, Marisa (coord.) (2009). *Art i paisatge: diàlegs entre arts visuals i entorn*. Tarragona : Diputació de Tarragona / Museu d'Art Modern de Tarragona.

MUIR, Richard. (1999). *Approaches to landscape*. Basingstoke : Macmillan Press.

NOGUÉ I FONT, Joan. (1989). *Paisaje y Turismo*, Estudios Turísticos, 103, 35-45. Disponible a <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/4101>

- (1992) *Turismo, percepción del paisaje y planificación del territorio*. Estudios Turísticos, 115, 45-54. Disponible a <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/4102>

- (2010). *Paisatge, territori i societat civil*. València : Tres i Quatre.

- (2010) *El retorno al paisaje*.

- (2007) «Paisatge, identitat i territori». *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, p. 719-28. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/AnnalsEmpordanesos/article/view/93520>

- (2016) El reencuentro con el lugar: nuevas ruralidades, nuevos paisajes y cambio

de paradigma. Documents d'anàlisi Geogràfica, vol 62/3, p. 489-502.

RIPPON, Stephen. (2012). *Historic landscape analysis: deciphering the countryside*. York : Council for British Archaeology.

ROIGÉ, Xavier; FRIGOLÉ, Joan (eds.) (2010). *Constructing cultural and natural heritage: parks, museums and rural heritage*. Girona : Documenta Universitaria : Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural.

SALA, Pere; GRAU, Jordi, TERRADES, Jordi (coord.). (2017) *Paisatge, desenvolupament social i ciutadania. Bones pràctiques de col·laboració ciutadana en la gestió del paisatge a Europa*. Olot : Associació pel Desenvolupament Rural Integral de la Zona Nord-Oriental de Catalunya (ADRINOC).

SALA I MARTÍ, Pere. (2018) «Els valors del patrimoni paisatgístic». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, p. 65-72. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/TreballsSCGeografia/article/view/351634>

SALA, Teresa. (2017). *Visions dels Pirineus. Entre la Renaixença i el modernisme*. Barcelona : Edicions de la Universitat de Barcelona.

SARGATAL, Jordi [et al.] (2002). *Territori i paisatge. Natura i art*. Girona : Universitat de Girona / Ajuntament de Girona.

SERRA I ROTÉS, Rosa. (2018) «Desenvolupament local i patrimoni». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, p. 13-18. Disponible a <https://www.raco.cat/index.php/TreballsSCGeografia/article/view/351631>

Manuels, documents i webs de consulta

ARXIU FOTOGRÀFIC DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA.
<https://cec.cat/arxiufotografic/>

ARXIU MUNICIPAL DE GIRONA <https://www.girona.cat/sgdap/cat/consulta.php>

CENTRE EXCURSIONISTA EMPORDANÈS <https://www.cee.cat/>

CLIMENT, ELISEU T. (dir.). (2011). *Recuperar: com revitalitzar l'essència del territori*. València : Tres i Quatre / Institut del Territori.

CONSELL COMARCAL DE L'ALT EMPORDÀ <https://www.altemporda.org/portal/>

CONSELL COMARCAL DE L'ALT EMPORDÀ (2009) *Carta del Paisatge de l'Alt Empordà. Document d'acords per a la protecció, ordenació i millora dels paisatges de l'Alt Empordà*. Figueres : Consell Comarcal de l'Alt Empordà.

COSTA BRAVA - PIRINEU DE GIRONA (Patronat de turisme) <https://ca.costa-brava.org/>

DIPUTACIÓ DE BARCELONA. (2006) *Interpretar el patrimoni. Guia bàsica*. Col·lecció Estudis. Barcelona : Àrea de Cultura.

EUROPARC-ESPAÑA. (2010) *Guia CETS. Guía para la adhesión de las empresas turísticas a la Carta Europea de Turismo Sostenible en espacios protegidos*. Madrid : Fundación Fernando González Bernáldez.

- (2012) *El patrimonio inmaterial: valores culturales y espirituales. Manual para su incorporación en las áreas protegidas*. Madrid : Fundación Fernando González Bernáldez.

- (2020) *Bosques maduros mediterráneos: características y criterios de gestión en áreas protegidas*. Madrid : Fundación Fernando González Bernáldez.

MANUAL ATALAYA. APOYO A LA GESTIÓN CULTURAL. 3.4 *Modelos de gestión*. A. Martinell Sempere. Disponible a <http://atalayagestioncultural.es/>

- 7.3. *La evaluación de proyectos y procesos culturales*. D. Rosselló Cerezuela.

- 7.7 *Gestión de equipamientos culturales*. E. Álamo Núñez.

FINCA DE REQUESENS <https://www.fincaderequesens.cat/>

GENERALITAT DE CATALUNYA (2005) *Conveni Europeu del Paisatge*. 2a ed. Barcelona : Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. Disponible a http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Publicacions/n8_text_pds_8.pdf

- (2007) *Guia per elaborar i aplicar un pla estratègic*. Barcelona : Departament d'educació. Disponible a <https://xarxanet.org/biblioteca/guia-elaborar-i-aplicar-un-pla-estrategic>

- (2010) *Les comarques gironines: catàleg de paisatge*. Barcelona : Departament de Territori i Sostenibilitat. Disponible a http://www.catpaisatge.net/cat/catal-legs_presentats_G.php

- (2019) *Pla per a la conservació, la protecció i la difusió del patrimoni cultural immoble de Catalunya 2019-2025*. Barcelona : Departament de Cultura. Disponible a https://cultura.gencat.cat/web/.content/internacional/03-feder/recursos/manuals/fitxers/Pla_Patrimoni_Cultural_Immoble_2019_2025.pdf

INSTITUT CARTOGRÀFIC I GEOLÒGIC DE CATALUNYA <https://www.icgc.cat/>
INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE CATALUNYA <http://invarquit.cultura.gencat.cat>

MEMÒRIA DIGITAL DE CATALUNYA. <https://mdc1.csuc.cat/>

OBSERVATORI DEL PAISATGE <http://www.catpaisatge.net/cat/documentacio.php>

PARATGE NATURAL D'INTERÈS NATURAL DE L'ALBERA <http://parcsnaturals.gencat.cat/ca/xarxa-de-parcs/albera/inici/>

Annexos

Annex 1 Arbres Singulars de Requesens.

**FITXA INVENTARI D'ARBRES SINGULARS I D'INTERÈS NO PROTEGITS
DE LA COMARCA DE L'ALT EMPORDÀ**

2015

Elaborat per IAEDEN

Municipi JONQUERA, LA

Nom de l'arbre Castanyer 1 de la plaça de Requesens

Nom científic Aesculus hippocastanum

Estat Localitzat

Característiques físiques

Alçada	11,4
Volt de canó (mesurat a 1,30m si no s'indica el contrari)	2,47
Capçada	

Coordenades UTM d'ubicació X:494983 Y:4699808
(expressat en E(X) m N(Y) m 31N/ETRS89)

Proposta de catalogació

Proposta de catalogació com a arbre d'interès local.

Com arribar-hi

Situat a la plaça de Requesens

Observacions

A la plaça hi havia 2 espècies de castanyer diferent, però només resten vius els castanyers d'índies.

Referència bibliogràfica

Font dades

Menció entrevista Josep M Dacosta i dades preses en una visita primer trimestre 2015.

Font fotografia

Pròpia

Foto

**FITXA INVENTARI D'ARBRES SINGULARS I D'INTERÈS NO PROTEGITS
DE LA COMARCA DE L'ALT EMPORDÀ**

2015
Elaborat per IAEDEN

Municipi JONQUERA, LA

Nom de l'arbre Castanyer 2 de la plaça de Requesens

Nom científic Aesculus hippocastanum

Estat Localitzat

Característiques físiques

Alçada	14,3
Volt de canó (mesurat a 1,30m si no s'indica el contrari)	2,56
Capçada	

Coordenades UTM d'ubicació X:494979 Y:4699801
(expressat en E(X) m N(Y) m 31N/ETRS89)

Proposta de catalogació

Proposta de catalogació com a arbre d'interès local.

Com arribar-hi

Situat a la plaça de Requesens

Observacions

A la plaça hi havia 2 espècies de castanyer diferent, però només resten vius els castanyers d'índies.

Referència bibliogràfica

Font dades

Menció entrevista Josep M Dacosta i dades preses en una visita primer trimestre 2015.

Font fotografia

Pròpia

Foto

**FITXA INVENTARI D'ARBRES SINGULARS I D'INTERÈS NO PROTEGITS
DE LA COMARCA DE L'ALT EMPORDÀ**

2015
Elaborat per IAEDEN

Municipi JONQUERA, LA

Nom de l'arbre Roure de Santa Maria de Requesens

Nom científic Quercus sp

Estat Localitzat

Característiques físiques

Alçada	28,2
Volt de canó (mesurat a 1,30m si no s'indica el contrari)	3,97
Capçada	13,6

Coordenades UTM d'ubicació X:495471 Y:4699034
(expressat en E(X) m N(Y) m 31N/ETRS89)

Proposta de catalogació

Proposta de catalogació com a arbre d'interès local.

Com arribar-hi

Darrera el mas de l'església vella de Requesens.

Observacions

Arbre clarament singular.

Referència bibliogràfica

Font dades

Menció gent del poble i dades preses en una visita primer trimestre 2015.

Font fotografia

Pròpia

Foto

**FITXA INVENTARI D'ARBRES SINGULARS I D'INTERÈS NO PROTEGITS
DE LA COMARCA DE L'ALT EMPORDÀ**

2015
Elaborat per IAEDEN

Municipi JONQUERA, LA

Nom de l'arbre Faig de la Pedra (Requesens)

Nom científic Fagus sylvatica

Estat No visitat

Característiques físiques

Alçada	
Volt de canó <i>(mesurat a 1,30m si no s'indica el contrari)</i>	
Capçada	

Coordenades UTM d'ubicació X: 494213 Y: 4700782
(expressat en E(X) m N(Y) m 31N/ETRS89)

Proposta de catalogació

Proposta de catalogació com a arbre d'interès local. Avaluació per a declaració d'arbre monumental.

Com arribar-hi

Pista de Requesens-Puig Neulós, a dalt la pista a l'esquerra va al corral de la pedra dreta i després se segueix a peu. Situat a 730 metres a tocar el còrrec de la Font Rovellada. És necessari cotxe preparat per muntanya.

Observacions

Referència bibliogràfica

Ricart, V., 2013. "Les Fagedes", "Quaderns de la Revista de Girona 168.": 21, 47. B Borràs 2009

Font dades

Citat en documents Generalitat i validat la seva existència per Bartomeu Borràs.

Font fotografia

Font Bartomeu Borràs.

Foto

Annex 2 Fitxa unitat de paisatge 107 SALINES - L'ALBERA. (Catàleg de paisatges de les comarques gironines.)

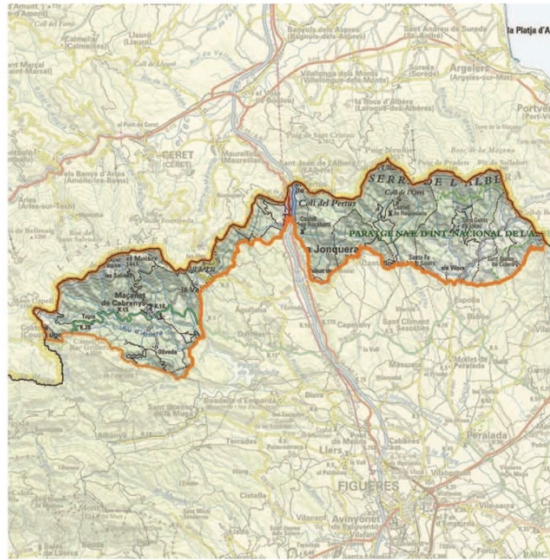
Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat
Secretaria d'Hàbitat Urbà i Territori

SALINES - L'ALBERA

UNITAT DE PAISATGE 107

● **SUPERFÍCIE** 17.577 ha

● ÀMBIT TERRITORIAL

Comarques Gironines

Alt Empordà

Agullana

Albanyà

Cantallops

Darnius

Espolla

la Jonquera

la Vajol

Maçanet de Cabrenys

Rabós

Sant Climent Sescebes

Sant Llorenç de la Muga

A l'extrem més oriental de la serralada pirinenca i separats pel coll del Pertús es troba el massís de les Salines a ponent i l'Albera a llevant. La part més baixa de les serres està colonitzada per boscos de suros i alzines, boscos caducifolis ocupen els nivells intermedis i els matollars i els prats de pastura constitueixen la principal coberta dels nivells més elevats. Poblament escàs i estancat a excepció de Maçanet de Cabrenys.

http://www.catpaisatge.net/fitxers/catalegq/CG/Memoria2/Unitats/M2_U20.pdf

TRETS DISTINTIUS

- Les serres de les Salines i l'Albera, fons escènics visibles des de qualsevol punt de l'Alt Empordà.
- La xarxa hidrogràfica formada per molts rius, rieres i torrents que neixen a les capçaleres de les serres i tributen a la Muga.
- Boscos d'alzina i d'alzina surera, que dominen el paisatge de la part baixa de les serres.
- Els boscos caducifolis, els matollars i els prats de pastura constitueixen la principal coberta dels nivells més elevats.
- Baix desenvolupament de l'agricultura, essent els conreus de secà i l'olivera els més remarcables.
- El poble de Maçanet de Cabrenys, de trama medieval, és l'únic que ha experimentat un creixement destacable.
- El coll del Pertús, caracteritzat per les dinàmiques relacionades amb les infraestructures de transports.

PRINCIPALS VALORS DEL PAISATGE

- Espais d'interès natural del massís de Les Salines i del massís de l'Albera.
- Els frondosos boscos de suros i alzines.
- El salt d'aigua del Fitó.
- Els monuments megalítics i els castells medievals.
- Els santuaris de la Mare de Déu de les Salines, Sant Martí de la Font del Vidre, Santa Maria de Panissars, Sant Pere del Pla de l'Arca, Santa Llúcia i Santa Maria de Requesens.
- El valor simbòlic del Coll de Manrella, de gran significat pel catalanisme.
- Els fons escènics de les carenes dels massissos de les Salines i l'Albera, on hi destaquen cims com el puig Neulós, el roc de Frausa i el puig de les Salines.

DIVISIÓ ADMINISTRATIVA

	Sencers	Parts	Total
Nombre municipis		11	11
Nombre comarques		1	1
Nombre nuclis població		16	
Km de costa			
Km de límit amb França i Aragó	53.806		

COBERTES DEL SÒL

	Superfície (ha)	Percentatge
Sòl artificialitzat Improductiu	126	0,7%
Conreu	388	2,2%
Forestal	17.062	97,1%
Aigües continentals	1	0,0%

SISTEMA D'ESPAYS OBERTS EN EL PLANEJAMENT TERRITORIAL

	Superfície (ha)	Percentatge
Sòl protecció especial	17.398	99,0%
Sòl protecció territorial	4	0,0%
Sòl protecció preventiva	97	0,6%

SÒL EN ESPAI PROTEGIT

	Superfície (ha)	Percentatge
Espais naturals de protecció especial (ENPE)	3.155	18,0%
Protecció especial d'interès natural (PEIN)	12.730	72,4%

SÒL EN PENDENT

	Superfície (ha)	Percentatge
Menys del 20%	2.655	15,1%
Més del 20%	14.925	84,9%

SÒL NO URBANITZABLE | GRAU D'OCCUPACIÓ PER EDIFICACIONS

Percentatge de sòl no urbanitzable	100%
Nombre edificacions	696,5
Superfície edificada (m2)	88.139
m2 lliure / m2 ocupat	1.984
Nombre edificacions / km2	4
Ocupació mitjana de les edificacions (m2)	127

CLASSIFICACIÓ DEL SÒL (MUC)

	Superfície (ha)	Percentatge
Sòl urbà	66	0,4%
Sòl urbà no consolidat	1	0,0%
Sòl urbanitzable delimitat	10	0,1%
Sòl urbanitzable no delimitat		
Sòl no urbanitzable	17.500	99,6%

SÒL URBÀ | QUALIFICACIONS MUC

	Superfície (ha)	Percentatge
Teixit compacte (R1-R5)	12	0,1%
Ciutat jardí (R6)	31	0,2%
Activitat econòmica (A1-A3)		0,0%
Altres sòl urbà	23	0,1%
Total	66	0,4%
Relació R6 / R1-R5		2,49 m2/m2

SÒL EN SECTORS DE DESENVOLUPAMENT

	Superfície (ha)	Sòl pendent d'edificar (ha)
Urbà no consolidat residencial	1	1
Urbanitzable delimitat residencial	10	10
Urbanitzable no delimitat residencial		
Urbà no consolidat activitat econòmica	0	0
Urbanitzable delimitat activitat econòmica	0	0
Urbanitzable no delimitat activitat econòmica		

XARXA DE MOBILITAT

	Longitud (Km)	m / ha
XARXA VIÀRIA		
Xarxa bàsica	4,4	0,25
Comarcal	14,9	0,85
Local	4,4	0,25
Total carreteres	23,7	1,35
XARXA FERROVIÀRIA		
Línia convencional	0,0	0,00
Alta velocitat	1,3	0,07
Total	1,3	0,07

Annex 3 Arxiu gràfic restauració Castell

Una selecció d'imatges de finals de s. XIX i principis del s. XX del Castell.

Imatge 63 Postal amb la Capella. Font: Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà.

Imatge 64 Postal de la muralla del 2n Recinte Murat. Font: Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà.

Imatge 67 Interior del Castell. Font: Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà

Imatge 68 Sala dels Caps durant la restauració. Font: Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya

Imatge 69 Interior, Sala del Caps. Font: Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà

Imatge 70 Homes jugant a escacs a la Sala dels Caps. Font: Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya.

Imatge 71 Joana Adelaida de Rocabertí. Font: Arxiu Castell de Peralada

Imatge 72 Tomàs de Rocabertí. Font: Arxiu Castell de Peralada.

Imatge 73 Els germans Tomàs i Antoni de Rocaberí, al Castell de Peralada. Font: Arxiu Castell de Peralada

Annex 4 Documentació fotogràfica del Castell actual.

Algunes fotografies més, amablement cedides per la propietària de la finca, a causa de les dificultats de desplaçament per la pandèmia.

Si es volgués aprofundir més, es recomana encaridament visitar les dues galeries virtuals següents, amb excel·lents fotografies de tot el monument:

<https://pbase.com/marocaba/requesens>

<https://www.flickr.com/photos/levilo/albums/72157622920447023>

